

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Фінансове забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0721-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

Є.А Зайцев

Керівник д.е.н, професор Огренич Ю.О.

Рецензент д.е.н., професор Крилов Д.В.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Зайцеву Євгену Антоновичу

1. Тема роботи: «Фінансове забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ»
керівник роботи: Огренич Юлія Олександрівна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 09 червня 2022 р. № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 14 листопада 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: в роботі використана чинна законодавча база з нормативно-правового забезпечення діяльності банківських установ в Україні, дані фінансової звітності АТ «ПУМБ», а також праці зарубіжних і українських авторів, які зробили найбільший внесок у розробку досліджуваної проблеми, та монографічні дослідження і наукові статті.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та основні поняття інноваційного розвитку банку, фінансового забезпечення інноваційної діяльності, з'ясувати нормативно-правові засади здійснення інноваційної діяльності банків, встановити методичні основи оцінки ефективності інноваційного розвитку, надати характеристику господарської діяльності АТ «ПУМБ», здійснити оцінку фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ», визначити напрями формування плану забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» та здійснити оцінку його ефективності.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 31 рис., 26 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Огренич Ю.О., професор	8.08.2022 р.	8.08.2022 р.
2	Огренич Ю.О., професор	13.09.2022 р.	13.09.2022 р.
3	Огренич Ю.О., професор	04.10.2022 р.	04.10.2022 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2022 р. – 30.07.2022 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2022 р. – 07.08.2022 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2022 р. – 12.09.2022 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2022 р. – 3.10.2022 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	4.10.2022 р. – 17.10.2022 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	18.10.2022 р. – 1.11.2022 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	1.11.2022 р. – 13.11.2022 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	14.11.2022 р.	виконано

Студент _____ Є.А.Зайцев
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Ю.О.Огренич
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 135 с., 31 рис., 26 табл., 77 джерел, 1 додаток.

Об'єктом дослідження є процес інноваційного розвитку банківської установи.

Предметом дослідження є теоретико-методичні і практичні підходи й методи фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретичних основ та науково-методичних і практичних підходів до вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку банківської установи з урахуванням впливу якісних та кількісних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на його функціонування.

Методи дослідження: аналіз, синтез, дедукція, індукція, наукова абстракція, економіко-статистичний, абстрактно-логічний метод та ін.

Одержані результати: удосконалено науково-методичний підхід до оцінки інноваційного розвитку банку з урахуванням рівня фінансового забезпечення; сформовано організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку.

Результати дослідження можуть бути застосовані банками, зокрема, фінансовими службами банку для отримання достовірної якісної інформації про реальні можливості фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку та ввести в дію особливі методи і механізми управління.

ІННОВАЦІЇ, БАНКІВСЬКИЙ ПРОДУКТ, ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОДУКТУ, БАНКІВСЬКА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК, ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, АНАЛІЗ, МЕХАНІЗМ, ФІНАНСИ, РЕГУЛЮВАННЯ, БАНК, ПЕРСОНАЛ, ДИСТАНЦІЙНІ КАНАЛИ, МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ.

SUMMURY

Master's thesis: 135 pages, 31 figures, 26 tables, 77 sources, 1 appendix.

The object of research is the process of innovative development of a banking institution.

The subject of the research is theoretical, methodological and practical approaches and methods of financial support for the innovative development of the bank.

The purpose of the master's qualification work is the development of theoretical foundations and scientific-methodical and practical approaches to the improvement of financial support for the innovative development of a banking institution, taking into account the influence of qualitative and quantitative factors of the internal and external environment on its functioning.

Research methods: analysis, synthesis, deduction, induction, scientific abstraction, economic-statistical, abstract-logical method, etc.

The obtained results: the scientific and methodical approach to the assessment of innovative development of the bank, taking into account the level of financial support, has been improved; an organizational and economic mechanism for financial support of the innovative development of the bank was formed.

The results of the research can be applied by banks, in particular, by the bank's financial services to obtain reliable, qualitative information about the real possibilities of financial support for the bank's innovative development and to introduce special management methods and mechanisms.

Innovation is now not just one of the phenomena that determine economic growth, but a phenomenon aimed at development and structural shifts. Innovations have become a characteristic feature and the essence of modern development in all spheres of the economy, including banking.

The described phenomena significantly affect the qualitative and quantitative composition of players in the banking services market and lead to key changes in consumer behavior, thus leaving banks with the only opportunity to preserve and

increase their competitive advantages through the introduction of innovations, the direction of which determines the strategy for the development of the banking sector in the medium term .

INNOVATION, BANKING PRODUCT, PRODUCT LIFE CYCLE, BANKING INNOVATION, INNOVATION DEVELOPMENT, COMPETITIVENESS, OPERATIONAL RISK, FINANCIAL SUPPORT, ANALYSIS, MECHANISM, FINANCE, REGULATION, BANK, STAFF, REMOTE CHANNELS, METHODOLOGICAL ANALYSIS

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКУ	13
1.1 Сутність та основні поняття інноваційного розвитку банку, фінансового забезпечення інноваційної діяльності	13
1.2 Нормативно-правові засади здійснення інноваційної діяльності банків	29
1.3 Методичні основи оцінки ефективності інноваційного розвитку	37
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ОСНОВНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ПУМБ»	47
2.1 Загальна характеристика господарської діяльності АТ «ПУМБ»	47
2.2 Аналіз та оцінка інноваційної діяльності АТ «ПУМБ»	64
2.3 Оцінка фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»	76
Висновки до розділу 2	90
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ПУМБ»	91
3.1 Вдосконалення методики оцінки інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» з урахуванням рівня фінансового забезпечення	91
3.2. Організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»	102
3.3 Напрямки забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»	109
Висновки до розділу 3	123
ВИСНОВКИ	125
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	131
ДОДАТКИ	138

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасний період економічної нестабільності банкам дуже важливо знайти спосіб утримання наявних клієнтів та залучення нових. В умовах жорсткої конкуренції це зробити подвійно складніше. Важливу роль грає оптимізація внутрішніх процесів, спрямована на скорочення витрат. За таких умов найважливішу роль починає відігравати процес впровадження інновацій. Інновація зараз не просто одне з явищ, що визначають економічне зростання, а явище направлене на розвиток та структурні зрушення. Інновації стали характерною особливістю та суттю сучасного розвитку у всіх сферах економіки, зокрема й у банківській справі.

Поточні реалії банківського бізнесу дозволяють виділити три основні катализатори банківської інноваційної діяльності: глобалізацію світових фінансових ринків та ринків банківських послуг; зростаючу конкуренцію сторони банківського та небанківського секторів; світова фінансова криза. Описувані явища значно впливають на якісний і кількісний склад гравців ринку банківських послуг та призводять до ключових змін у поведінці споживачів, таким чином залишаючи банкам єдину можливість зберегти та збільшити свої конкурентні переваги за допомогою впровадження інновацій, спрямування яких і визначає стратегію розвитку банківського сектора у середньостроковій перспективі.

Проведення інноваційної політики банку не повинно відбуватися стихійно. Позитивного ефекту від запровадження інновацій можна досягти лише за наявності можливості управління інноваційним процесом, що неможливо без чітко виділеної морфології банківських інновацій, яка як мінімум дозволила б розрізняти інновації і видозміни.

Ефективність сучасних фінансово-кредитних інститутів неможлива без стратегічного управління усіма сферами їхньої діяльності, у тому числі інноваційної. Інноваційні стратегії об'єктивно стають частиною корпоративних,

тому що забезпечують можливості органічного зростання банківського бізнесу за рахунок традиційних джерел. І тільки здійснення постійного процесу розробки, впровадження інновацій, створення гнучкої системи управління ним та творчого клімату в колективі банку можуть стати запорукою його успішної роботи на сучасному конкурентному, насиченому учасниками та продуктами фінансовому ринку.

Ситуація світової фінансово-економічної кризи не скасовує, а навпаки, актуалізує цю закономірність. Останнім часом інновації стали ще найбільш затребуваними. Історичний досвід свідчить, що після економічних спадів конкурентний ландшафт істотно змінюється, з'являються нові лідери, якими, як правило, стають ті, хто визначив інновації як пріоритет свого розвитку. Банки зараз потребують не тільки істотного скорочення витрат, вдосконалення систем ризик-менеджменту, але й у формулюванні або переосмисленні своїх інноваційних стратегій.

Вдалість інноваційного розвитку залежить від належного фінансового забезпечення. І в такому контексті велика увага має бути приділена забезпеченню інноваційного розвитку банківської установи всіма ресурсами, у тому числі і фінансовими. За сучасних умов інноваційного розвитку банківської системи і окремих банків практичного значення набуває питання виявлення основних проблем, що стоять перед комерційними банками в процесі формування фінансових ресурсів та забезпечення ними реалізації стратегії інноваційного розвитку банків.

В банківській діяльності істотну роль відіграє процес забезпечення інноваційного розвитку необхідними для цього процесу фінансовими ресурсами, що вимагає, у свою чергу, фінансової стійкості банку, заснованої на науково обґрунтованій, предметно-адаптованій до реалій банківської діяльності методології, передових банківських технологіях та світовому досвіді оцінки ендогенних та екзогенних факторів, що впливають на вказаний процес. Перед банківською системою в умовах глобалізації та інтенсифікації банківського бізнесу, посилення конкурентної боротьби та збільшення можливих загроз

кредитній безпеці стоять завдання підвищення власної фінансової стійкості завдяки визначенню та реалізації складових, що формують систему забезпечення фінансової стійкості. Це, у свою чергу, дозволить реалізовувати стратегії інноваційного розвитку банку.

Великий внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів діяльності банків зроблено зарубіжними вченими, серед яких Л. Белих, Е. Деміргук-Кунт, Р. Коул, Е. Крокет, А. Лаврушін, Д. Мартін, Ю. Масленченко, П. Роуз, Дж. Сінкі, А. Тавасієв, Е. Тарасова, Е. Фетісов, Н. Фотіаді, Е. Хенвек, Т. Хеннен, Е. Шіназі, А. Ширінська.

Проблемам забезпечення фінансової стійкості банків, дослідженню методів оцінки фінансової стійкості та впливу на неї ендогенних та екзогенних факторів присвячено праці українських вчених О. Барановського, О. Вовчанка, О. Дзюблюка, Ж. Довгань, О. Заруби, М. Зверякова, Е. Іщенко, В. Кочеткова, Е. Крухмаль, С. Науменкова, Л. Примостки, В. Міщенко, А. Мороза, Е. Сергеевої, К. Раєвського, І. Школьник, Н. Шульги та інших.

Проблеми інноваційної діяльності банків вже досить довгий час досліджуються зарубіжною економічною наукою, прикладом чого можуть бути відомі роботи Ф. Мішкіна, Д. Ф. Синк, Т. Коха, П. Роуза та інших американських учених, присвячені проблемам фінансових ринків та банківського менеджменту.

Досить відомий так званий «список Фіннерті», що містить близько 100 найбільш значущих фінансових інновацій, які з'явилися протягом 1970 - 1980-х років, які вважаються періодом «вибуховий» інноваційної активності фінансових інституцій.

Проблеми банківських інновацій, їх сутності, класифікаційних ознак, форм вияву розглядаються такими зарубіжними та українськими вченими, як Ю. І. Лаврушин, В. І. Міщенко та ін. При цьому переважає широке трактування даного терміна, при якому під банківськими інноваціями розуміються будь-які зміни, нововведення у всіх сферах функціонування банку, що мають певний позитивний економічний або стратегічний ефект.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи виступає розкриття теоретичних основ та науково-методичних і практичних підходів до вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку банківської установи з урахуванням впливу якісних та кількісних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища його функціонування.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних дослідницьких завдань:

- визначити сутність та основні поняття інноваційного розвитку банку, фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- з'ясувати нормативно-правові засади здійснення інноваційної діяльності банків;
- встановити методичні основи оцінки ефективності інноваційного розвитку;
- надати характеристику господарської діяльності АТ «ПУМБ»;
- провести аналіз та оцінку інноваційної діяльності АТ «ПУМБ»;
- здійснити оцінку фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення науково-методичного підходу до оцінки інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» з урахуванням рівня фінансового забезпечення;
- визначити напрями формування плану забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» та здійснити оцінку його ефективності;
- сформулювати організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ».

Об'єкт дослідження – процес інноваційного розвитку банківської установи.

Предмет дослідження – теоретико-методичні і практичні підходи й методи фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано наступні методи: у першому розділі застосовано методи аналізу, синтезу, дедукції,

індукції, наукової абстракції при дослідженні теоретичних засад фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку; у другому розділі – економіко-статистичний метод для дослідження динаміки показників діяльності АТ «ПУМБ», метод аналізу й синтезу для оцінки фінансового забезпечення розвитку інновацій банку та визначення напрямів його вдосконалення; метод спостереження і групування для виявлення кількісного зв'язку між рівнем фінансування стратегій інноваційного розвитку банку та ступенем ефективності їх реалізації; у третьому розділі використано методи прогнозування, економіко-математичного моделювання, абстрактно-логічний метод для розробки напрямів вдосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності банку АТ «ПУМБ», для узагальнень результатів і формування висновків та рекомендацій.

Використані законодавчо-нормативні та теоретичні джерела (інформаційна база). В роботі використана чинна законодавча база з нормативно-правового забезпечення діяльності банківських установ в Україні, а також праці зарубіжних і українських авторів, які зробили найбільший внесок у розробку досліджуваної проблеми.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- удосконалено науково-методичний підхід до оцінки інноваційного розвитку банку з урахуванням рівня фінансового забезпечення;
- дістав подальшого розвитку організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку;

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені рекомендації дозволяють фінансовій службі банку отримати достовірну якісну інформацію про реальні можливості фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку та ввести в дію особливі методи і механізми управління.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКУ

1.1 Сутність та основні поняття інноваційного розвитку банку, фінансового забезпечення інноваційної діяльності

Питання дослідження інновацій набувають особливої актуальності на сучасному етапі економічного розвитку. Апробація та впровадження інновацій, або отримали визнання в інших країнах, або розроблені самостійно, істотно підвищить потенціал вітчизняних банків.

Сутність поняття інноваційного розвитку банку виходить з понять «інновація», «банківська інновація», «розвиток» і «інноваційний розвиток». В табл. 1.1 наведено класичні визначення інновації.

Таблиця 1.1 – Підходи визначення поняття «інновація»

Автор 1	Визначення 2
Закон України «Про інноваційну діяльність»	«новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [4, с. 1].
Ілляшенко С.М.	«кінцевий результат діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку й підвищенню економічної ефективності виробництва і споживання або забезпечують соціальний ефект та ін.» [35, с. 11].
Кравченко О.О.	«ринкова реалізація нової ідеї щодо товару (продукту, послуги)» [47, с. 40].
Балабанов І. Т.	«результат інтелектуальної праці та технологічних розробок, спрямованих на вдосконалення діяльності кредитної організації» [11, с. 14].
Дзюблюк А.	«особливий інструмент підприємців, засіб, за допомогою якого вони використовують зміни як шанс здійснити новий вид бізнесу чи послуг» [20, с. 9].

Продовження табл. 1.1

1	2
Єгоричева С.Б.	«суспільний, технічний, економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів призводить до створення кращих по своїм властивостям виробів, технологій, і у разі, якщо інновація орієнтується на економічну вигоду, з прибутку, її поява над ринком може принести додатковий дохід» [22, с. 24].

Зародження та подальший розвиток інновації передбачає поєднання новаторської ідеї та процесу її впровадження в життя, причому обидва аспекти однаково важливі. Таким чином, доцільно визначити інновацію як кінцевий результат науково-технічної діяльності, що отримав втілення як нової чи вдосконаленої продукції (чи вигляді нового технологічного процесу), спрямованої на краще задоволення наявних потреб або формування нових.

Інновації пов'язані з інноваційною діяльністю організації (підприємства, установи тощо). Визначення поняття «інноваційна діяльність» представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Підходи визначення поняття «інноваційна діяльність»

Автор	Визначення
Закон України «Про інноваційну діяльність»	«діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [4].
Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В.	«діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя» [43, с. 38].
Козьменко С.М., Васильєва Т.А., Леонов С.В.	«діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [44, с. 24].
Ілляшенко С. М.	«комплекс робіт, спрямованих на розробку та впровадження технологічно нових або значно технологічно вдосконалених продуктів (продуктові інновації) і виробничих процесів (процесові інновації)» [36, с. 28].
Балабанов І. Т.	«усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові комерційні дії, що реально сприяють здійсненню інновацій або задумані з цією метою» [11, с. 18].

Отже, дослідивши різні підходи до визначення сутності інноваційної діяльності, визначено, що повніше суть інноваційної діяльності розкриває таке

визначення: інноваційна діяльність – це процес, спрямований на розробку інновацій, реалізацію результатів завершених наукових досліджень або певних науково-технічних досягнень в новий чи вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки та дослідження.

Поняття «інноваційна діяльність» досить швидко ввійшло до сучасного вітчизняного економічного лексикону. Воно означає «самостійний вид діяльності підприємства, пов'язаний з управлінням процесами відновлення всіх об'єктів господарювання в ринковій економіці». До інноваційної діяльності входять дослідження й розробки, не пов'язані безпосередньо з підготовкою конкретної інновації. Що ж до визначення поняття «інноваційний розвиток», то воно розглядається вченими як тип розвитку підприємства, галузі, регіону та економіки в цілому. В табл. 1.3 представлено основні підходи визначення поняття «інноваційний розвиток».

Таблиця 1.3 – Підходи визначення поняття «інноваційний розвиток»

Автор	Визначення
Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В.	«зростання показників економіки загалом за рахунок реалізації інноваційних проектів та запровадження результатів інновацій, що виражаються у позитивній динаміці основних економічних показників» [43, с. 38].
Козьменко С.М., Васильєва Т.А., Леонов С.В.	«процес переходу від одного конкурентного, фінансово-економічного стану та позиції на ринку в інший, кращий, сильніший і стійкіший у довгостроковій перспективі за рахунок реалізації інновацій різного ступеня складності та сфери використання»[44, с. 24].
Ілляшенко С. М.	«процес постійного пошуку та використання нових способів реалізації потенціалу підприємств в умовах зміни зовнішнього середовища в рамках місії підприємства, його мотиваційної діяльності та пов'язані з модифікацією нових ринків збуту»[34, с. 24].

Отже, інноваційний розвиток – це складний процес прикладного характеру, завдяки якому створюються та впроваджуються інновації, мета яких якісні зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту, пов'язаного з

необхідною умовою виживання та розвитку підприємств у довгостроковій перспективі.

В економічній літературі чіткого та однозначного тлумачення поняття «банківська інновація» не існує.

Таблиця 1.4 – Підходи визначення поняття «банківська інновація»

Автор	Визначення
Васильєва Т.А.	«результат діяльності банку, який спрямовано на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування та розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, що сприяють клієнтам отримати прибуток» [13, с. 72].
Балабанов І. Т.	«процес модернізації діяльності банку, що полягає в удосконаленні наданих продуктів, операцій, послуг, бізнес-процесів або створенні нових, спрямований, з одного боку, на краще задоволення наявних потреб клієнтів або формування нових, з іншого – на розширення спектру продуктів, що надаються та послуг та отримання додаткового прибутку» [11, с. 22].
Кривич Я.М.	«економічна реалізація нового банківського продукту або послуги, значне покращення вже існуючого, а також запровадження нового технологічного, маркетингового, управлінського чи організаційного методу ділової практики ведення бізнесу» [48, с. 4].

Дослідивши визначення банківської інновації зроблено висновок, що банківська інновація є результатом інноваційного процесу, тобто послідовного ланцюга дій і подій у рамках інноваційної стратегії розвитку банку.

Проте не кожне нововведення можна по праву вважати інновацією. Необхідна наявність низки обов'язкових властивостей, серед яких:

- певний ступінь новизни;
- здатність задовольнити ринковий попит;
- комерційна реалізованість [22, с. 43].

Іншими словами, інноваційні банківські продукти та послуги повинні мати вищі споживчі якості в порівнянні з наявними аналогами, бути більш привабливими для клієнтів банку і задовольняти потенційний попит нових споживачів. Також характерними рисами банківських інновацій є їхня взаємообумовленість, двояка природа та наявність певного життєвого циклу.

Враховуючи, розглянуті підходи до категорій «банківські інновації» і «інноваційний розвиток», було запропоновано трактувати інноваційний розвиток банку як процес, завдяки якому створюються та впроваджуються інновації у, мета яких – якісні зміни у соціально-економічному розвитку банку у довгостроковій перспективі та отримання економічного, комерційного і соціального ефектів від реалізації банківських інноваційних проектів.

Ключові інновації у банківській справі ґрунтовно представлено Єгоричевою С.Б. [22, с. 48] та систематизовано в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Деякі ключові інновації банківської діяльності

Період	Спрямування банківських інновацій	Приклад банківської інновації
1	2	3
1958 р. 1967 р. 1983р. 1985р. 1995р.	Надання послуг або забезпечення доступу до фінансових ринків, нові продукти та послуги.	Кредитна картка Банкомати. Система «домашній банк», електронний переказ коштів (POS-термінали), автоматизація банківських відділень кінцець, інтернет банкінг, мобільний банкінг (GSM та WAP послуги)
1960- 1970рр.		Облігації, депозитний сертифікат, єврооблігації, витратні облігації, конвертовані облігації, депозити грошового ринку, взаємні фонди грошового ринку, NOW- рахунок (рахунок з обіговим наказом про вилучення коштів), забезпечення пулом іпотек, деривативи, рахунок управління готівкою
1980- 1990рр. 2000-ті рр.	Організація діяльності, банківських процесів	Системи ризик-менеджменту, системи автовідповідачів, автоматизована обробка чеків, комп'ютеризована система генерації документів за позикою, дисконтні брокерські послуги, високошвидкісна обробка чеків, високошвидкісна обробка офісних документів, транкація чеків, телефонний банкінг, автоматизація видачі іпотечного кредиту, централізована обробка кредитних заявок, клієнтська база даних, електронна торгівля акціями, система моніторингу позик. Здійснення фінансових операцій єдиним процесом (STP), сегментація клієнтів по потребах
1980- 2000рр.	Змішані типи інновацій	Абонентська скринька для клієнтів, система управління казначейством, відео-банкінг, семи підвищення лояльності клієнтів, фінансовий супермаркет, система онлайн-фінансового менеджменту, персональний банкір, відкрита архітектура фінансових послуг

1	2	3
2001-2022 рр.	Змішані типи інновацій	Технічні, програмні та апаратні рішення в технологіях обслуговування клієнтів та ведення банківських операцій за допомогою онлайн-банкінгу. Безконтактні розрахунки (MasterCard, PayPass і VisapayWave). Ідентифікація за допомогою біометричних технологій. Технологія блокчейн. Бездротові платежі шляхом технології NFC за системою NFCVisa PayWave або MasterCardPayPass. Система Інтернет банкінг: онлайн платформи, цілісні фінансові екосистеми. Технологія віртуальних інтернет-банків (AllyBank, DiscoverBank, First Internet Bank, MonoBank)

Джерело: складено за опрацюванням [22, с. 48]

У наші часи першими найбільш суттєвими, тобто такими, що набули широкого поширення та мали значний вплив на розвиток банківського бізнесу, продуктовими інноваціями стали депозитний сертифікат, що обертається, та банківська кредитна карта.

Інноваційні продукти та послуги у банківській сфері створювались та дедалі створюються під впливом зовнішнього середовища, а саме під впливом глобальних змін, серед яких слід виділити наступні:

- 1) Створення економіки, заснованої на знаннях.
- 2) Формування мережевої структури економіки.
- 3) Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.
- 4) Скорочення життєвих циклів продуктів [22, с. 54].

З середини ХХ ст. відбулись кардинальні зрушення у споживчому попиті на фінансові послуги, динамізм та невизначеність, а також збільшення ризиків діяльності банків, обумовлюють створення нових інноваційних видів банківських продуктів та способів їх надання. Це у свою чергу сприяє підтримці іміджу банку, формування ним нематеріальних активів, збільшення прибутковості та зростання вартості бізнесу в умовах конкуренції.

Досліджено класифікацію банківських інновацій. Дослідники розрізняють кілька ключових типів банківських інновацій, які можна назвати універсальними більшість галузей економіки:

1) Продуктова інновація. Реалізація нового продукту вже існуючому ринку. У наукових колах прийнято виокремлювати пріоритетність продуктової банківської інновації. Це зумовлено тим, що ефективність діяльності будь-якого банку залежить насамперед чергу від наявності сталого попиту з боку клієнтів на його продукти та послуги. Всі інші типи інновацій мають чітку ринкову спрямованість, залежать від довкілля та клієнтських переваг.

2) Технологічна (процесна) інновація Впровадження нового методу виробництва, технології, операції чи процесу з метою скорочення витрат чи зменшення собівартості товару, послуги.

3) Ринкова інновація. Створення нового ринку товарів та послуг. Також до ринкових інновацій можна віднести нововведення, що дозволяють відкрити нові сфери застосування вже існуючих товарів та послуг.

4) Маркетингова інновація. Освоєння нових ресурсів, методів роботи над ринком, нових форм бізнесу.

5) Управлінська інновація. Зміна структури управління організацією чи процесом задля досягнення більшої ефективності бізнесу.

Банківська інноваційна діяльність орієнтована на гармонізацію інтересів банку, споживачів та суспільства загалом у рамках створення продуктів та послуг вищої цінності, ніж у конкурентів» [66, с. 3].

Аналіз наведених визначення банківської інновації свідчить про таке:

– спостерігається гіперболізація спрямованості банківської інновації на отримання додаткового доходу банками та отримання прибутку клієнтами. – Друга частина наведеного визначення суперечить першій, оскільки тут стверджується, що основою банківської інновації є більш висока цінність банківського продукту порівняно з конкурентами;

– обмеження сфери інноваційної діяльності банку лише створенням нових чи вдосконаленням наявних продуктів. Такий підхід автор обґрунтовує тим, що поняття інновації має відповідати трьом необхідним умовам: мати ознаку новизни, мати здатність задовольняти ринковий попит та бути комерційно реалізованою.

З таких припущень випливає, що управлінські та організаційні інновації та інновації бізнес-моделі не відповідають вимогам комерційної реалізації та задоволення ринкового попиту і тому не можуть вважатися банківськими інноваціями у сенсі цього поняття. На наш погляд, такі інноваційні рішення, на відміну від продуктових чи технологічних інновацій, забезпечують переважно стратегічні переваги банку, а не короткострокові тактичні. Тому, враховуючи зазначені обставини визначення банківських інновацій може бути сформульоване таким чином: банківські інновації – це кінцевий результат процесу модернізації всіх сторін діяльності банку, він полягає у вдосконаленні банківських послуг, бізнес-процесів, сервісу, організації, управління та маркетингу з метою досягнення конкурентних переваг над ринком.

Досліджено основні тенденції банківських інновацій. Зарубіжними аналітичними компаніями постійно відслідковуються тенденції у розвитку інноваційної діяльності світового банківського сектора, що визначаються лідери. Так, згідно з дослідженнями Бостонської консалтингової групи, найбільш інноваційними банками 2020 р. були визнані Citigroup, Bank of America (обидва відносяться до найбільших американських банків), Goldman Sachs, Fidelity Investments (інвестиційні банки США), ING (Нідерланди), у 2021 р. до них додався американський банк J. P. Morgan Chase. А британський журнал «The Banker» з початку 2000-х років щороку присуджує нагороди, які у світових фінансових колах вважаються дуже престижними, за кращі інноваційні продукти та технології у банківському бізнесі [67, с. 207].

У зв'язку зі складністю та різноманітністю інноваційних процесів, що відбуваються в банках, їх ефективний розвиток неможливий без розробки та послідовної реалізації інноваційних стратегій, які стосовно банківського бізнесу ще не стали в достатньою мірою предметом наукових досліджень. Можна відзначити лише окремі роботи, що стосуються цієї тематики [35, с. 71]. І це цілком зрозуміло, враховуючи, що банківські системи розвиваються на ринкових засадах за світовими мірками порівняно недавно; комерційні банки тільки починають опановувати мистецтво інтеграції стратегічного та

інноваційного менеджменту в висококонкурентному швидкозмінному зовнішньому середовищі.

Протягом досить тривалого часу процес створення інноваційних продуктів асоціювався з роботою маркетингових підрозділів банків. Проте тепер, коли для розробки нововведень дедалі важливішими стають спеціальні знання з різних сфер діяльності банку, а також потрібне регламентне та технологічне забезпечення надання послуги, ця робота передається окремим підрозділам. За маркетинговими службами залишається їхня специфічна роль у загальному процесі створення нового продукту: проведення маркетингових досліджень ринку фінансових послуг, виявлення груп потенційних споживачів, аналіз потреб клієнтів, можливих цінових кордонів, вивчення діяльності конкурентів у сфері просування банківських продуктів, висування креативних ідей тощо.

Важливим напрямом розвитку інновацій є підвищення безпеки діяльності кредитних організацій. З урахуванням сучасних світових тенденцій розвитку ІТ, наприклад, таких, як SOA або Cloud Computing, технології захисту мають великі перспективи зростання [69, с. 910]. Все більш високі вимоги пред'являються до організації централізованих керованих інфраструктур зберігання даних, здійснення наскрізного управління всіма засобами ресурсів зберігання та резервного копіювання інформації, збільшення ємності та продуктивності систем зберігання та принципово новим методам індексації та пошуку. Наприклад, зовнішнім загрозам корпоративної інформаційної безпеки протистоять нові методи запобігання витоку даних – Data Leak Prevention. Невід'ємною частиною загальної безпеки банку є захист персональних даних, заснований на інноваційному процесно-орієнтованому підході [76, с. 109].

Таким чином, серед основних тенденцій розвитку банківських інновацій необхідно в першу чергу відзначити зсув акценту з цінових та кількісних характеристик фінансових продуктів на сервісні та якісні характеристики, такі, як індивідуальний підхід до клієнта, швидкість та якість його обслуговування. Основна маса запитів клієнтів спрямована на екстериторіальність та

безперервність роботи систем, що змушує банки фокусуватися на засобах управління незалежно від місцезнаходження та часу доби, загальнодоступності, множинності каналів доступу та інтерактивності обслуговування, проведення операцій у режимі реального часу та мінімізації ручної обробки операцій.

Інновації в зазначених галузях обумовлені як клієнтським попитом, що змінюється, так і широким розвитком інформаційних технологій. В даний час фінансовий ринок та ринок ІТ-технологій тісно переплетені, і ця взаємодія має двосторонній характер. З одного боку, розвиток нових інформаційних технологій пропонує інноваційні рішення для банківського бізнесу, що дозволяють значно збільшити ефективність роботи фінансової організації та підвищити якість послуг, що надають клієнтам, що стимулює появу певних нововведень та в наборі запропонованих банківських продуктів та послуг [55, с. 57]. Водночас і бурхливий розвиток банківського сектору призводить до прискорення інформаційних розробок у інших галузях економіки, оскільки ІТ-компанії намагаються задовольнити попит на інноваційні рішення з боку фінансових організацій.

Інноваційні технології у банківській галузі значною мірою залежать від науково-технічного прогресу в інших індустріях економіки, особливо у ІТ-сфері. Журнал The Banker щорічно публікує рейтинг технологічних інновацій у банківській області: примітно, що серед переможців немає жодного рішення, яке не було б раніше використане в будь-якій індустрії. Подвійна природа банківських інновацій пов'язана зі специфікою фінансового ринку: впровадження принципово нових фінансових продуктів не вимагає значних капітальних вкладень, що, однак, не скасовує значних ризиків їх реалізації та необхідності проведення попередніх масштабних маркетингових досліджень [47, с. 107].

Дослідивши результати авторів [22, с. 54] та приймаючи до уваги, що банк є системою, яка діє в певному середовищі трьохвимірних рівнів, виділено наступні фактори та причини виникнення банківських інновацій:

1) макросередовище банку: глобальні зміни, обумовлені цифровізацією економіки та економіки знань, скороченням життєвих циклів послуг та продукції у зв'язку з НТП і розвитком ІКТ;

2) мезосередовище банку: невизначеність та динамізм банківського сектору у зв'язку із збільшенням ризиків банківського сектору, посиленням конкуренції та кардинальних змін у споживчому попиті;

3) мікросередовище банку: прагнення збільшити прибутковість та зростання вартості бізнесу, підтримка іміджу та нематеріальних активів, дотримання нормативно-законодавчої бази щодо виконання економічних нормативів.

Отже, банківські інновації виникли завдяки певним передумовам, серед яких головними є:

- зростання конкуренції в середині банківського сектору, між банківськими та небанківськими фінансовими організаціями, що посилюється глобалізацією фінансового ринку;

- розширення типів та кількості банківських послуг у зв'язку зі зростанням розмірів банку, розширенням суспільних потреб,

- життєвий цикл інновації;

- олігополізація банківської системи,

- науково-технічний прогрес та розвиток інформаційних технологій; інтеграція.

Ефективна робота сучасного банку та конкурентоспроможність його послуг у банківському секторі може бути забезпечена запровадженням новими банківськими продуктами, технологіями та процесами. Різноманітність банківських інновацій у сучасній банківській справі відображає їхню класифікація. Дослідивши результати досліджень вітчизняних та закордонних науковців щодо класифікації банківських інновацій здійснено узагальнення та приведення всього спектру банківських інновацій до однієї структури, яка представлена схематично на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація банківських інновацій

Джерело: складено за даними [54, с. 137]

Коротко охарактеризовано наведені на рис. 1.1 види банківських інновацій за п'ятьма класифікаційними ознаками. Так, за тимчасовим аспектом виділено наднові та нові банківські інновації, оперативні (поточні, короткострокові) та перспективні (довгострокові). Наднові банківські інновації це такі, що вперше застосовуються у банківській сфері; нові раніше застосовувалися в інших банках, але у конкретній кредитній організації використовуються вперше. Оперативні банківські інновації розробляють конкретні форми реалізації обраної інноваційної стратегії [56, с. 57]. Перспективні спрямовані на отримання конкретного результату у майбутньому

З причин зародження виділено стратегічні, реактивні. Стратегічні інновації в основному спрямовані на запобігання необхідності інноваційних перетворень, їхня основна мета – отримання у перспективі певних конкурентних переваг. Реактивні інновації відносяться до проведення банком так званої оборонної стратегії, вони спрямовані на виживання кредитної організації на ринку та є переважно реакцією на інновацію банку-конкурента. В

цьому випадку банк змушений здійснювати інноваційну діяльність для забезпечення свого виживання у конкурентній боротьбі на ринку.

За обсягом впливу виділено точкові і системні банківські інновації. Точкові інновації мають місце в окремому випадку вдосконалення технології на окремій ділянці роботи. Системні інновації визначають зміну структури виробничих відносин.

Залежно від сфери впровадження інновацій у банку визначено інфотехнологічні, продуктові і організаційні банківські інновації. До інфотехнологічних відносяться інновації, створені з використанням сучасних методів отримання, обробки, зберігання та передачі інформації: безготівкові перекази коштів, банківські пластикові картки, весь спектр послуг з використанням Інтернету та ін. Продуктові інновації – нові банківські продукти, які можуть бути пов'язані як з новими операціями, так і з традиційними у період їх розвитку та трансформації [74, с. 689]. Так, традиційні магнітні банківські картки поступово еволюціонували до «чіпових». Організаційно-економічні інновації є необхідною передумовою для впровадження самих інновацій, а також основою ефективного проведення інноваційної політики у сфері створення нових банківських продуктів та технологій.

За впливом нового продукту на поведінку споживачів виділено адаптивну, функціональну та фундаментальну банківську інновацію [77, с. 78]. Адаптивна інновація передбачає мінімум змін у продукті або послугі для продовження їх життєвого циклу, при цьому споживач не змінює своєї поведінки та переваг.

Функціональна інновація передбачає збереження функцій товару чи послуги, можливе зміна характеру реалізації; вона сприяє більш повному задоволенню потреб клієнтів, при цьому споживач змінює свої переваги та звички. Фундаментальна інновація передбачає реалізацію нової ідеї, бізнес-концепції, результатом чого стає поява нових, не відомих раніше функціональних якостей; вона також сприяє задоволенню тих потреб, які не

задовольнялися достатньою мірою або раніше не задовольнялися через їх відсутність. Прикладом є поява форфейтингу.

Таким чином, наведена вище класифікація банківських інновацій дає змогу виявити деякі закономірності у виникненні та проходженні інноваційних процесів у банківських установах.

В системі дослідження інноваційного розвитку підприємств та установ будь-якої форми власності важливе місце посідають питання фінансового забезпечення даного виду діяльності. Означена проблема як ніколи актуальна сьогодні за умов зростання складності інноваційних проектів, що позначається на величині необхідних для їх реалізації фінансових ресурсів, які є предметом аналізу багатьох вчених.

Будь-яка новаторська ідея, навіть якщо вона дуже перспективна та оснований на глибоких знаннях про створюваний продукт, не може стати реальною без засобів для її втілення. Тому заходи інноваційного характеру на підприємстві є неможливими без належного фінансового забезпечення. Фінансове забезпечення являє собою систему заходів та умов, що позитивно впливають на розвиток підприємства шляхом покриття витрат фінансовими ресурсами в залежності від обсягів виробництва та фінансового стану [11, с. 102]. У більш вузькому розумінні фінансове забезпечення є сукупністю визначених форм і методів залучення та використання фінансових ресурсів.

В умовах сьогодення механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності відіграє таку ж першочергову роль фактора розвитку економіки, яку на індустріальному етапі відігравали природні ресурси, капітал та робоча сила [43, с. 21]. Зазвичай, джерелами фінансування інноваційних заходів, що впроваджує підприємство є: власні кошти організації, залучені та запозичені кошти. При цьому діяльність інноваційних підприємств рідко обмежується одним видом фінансування – переважно у більшості випадків відбувається оптимальне поєднання кількох форм фінансування. Кожне підприємство створює власну модель фінансового забезпечення інноваційної діяльності, де і визначається склад і структура джерел фінансових ресурсів.

Фінансування інноваційного розвитку банку відбувається за рахунок ресурсів комерційного банку, якими є його власний капітал та фонди, а також кошти, залучені банком внаслідок проведення пасивних операцій та використовуваних для активних операцій банків.

Власні кошти банку включають:

- статутний (акціонерний) капітал;
- фонди банку (резервний, страховий та ін.), створені за рахунок прибутку;
- не розподілену протягом року частину прибутку комерційного банку.

Джерелами власні кошти банку виступають також різні спеціальні фонди, передбачені статутом і створювані рахунок прибутку для виробничого та розвитку банку. Їх розміри та порядок формування встановлюються банком самостійно та регулюються внутрішньобанківськими документами та збільшення прибуткових активних операцій, більшість банків прагне до нарощування власного капіталу [49, с. 126].

Власні кошти становлять лише невелику частку всіх ресурсів сучасного комерційного банку (до 20%). Основною його частиною є залучені кошти. У світовій банківській практиці всі залучені ресурси за способом їх акумуляції групуються таким чином: депозити; недепозитні залучені кошти.

Основну частину залучених ресурсів комерційних банків становлять депозити, тобто грошові кошти, внесені до банку клієнтами – приватними та юридичними особами та використовувані ними відповідно до режиму рахунку та банківського законодавства [48, с. 429].

Найпоширенішим є визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, який реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування [50, с. 202]. Система фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства подана на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Структурно-логічна схема системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Джерело: складено за даними [54, с. 137]

Наведена схема (рис. 1.2) більше стосується підприємств, ніж банків, тому підсумовуючи, слід навести, що фінансове забезпечення інноваційного розвитку банку може відбуватись за рахунок його власного капіталу або за рахунок залучених коштів від клієнтів банку, коштів інших банківських установ, кошти регулятора.

Фінансування інноваційної діяльності підприємства лише з одного джерела, наприклад, власних коштів, значно обмежує можливості реалізації потенціалу підприємства в повному обсязі, адже для масштабних інвестицій потрібні значні фінансові ресурси, якими підприємства не завжди володіють на достатньому рівні. Як правило, до такої складної системи як інноваційний процес на підприємстві, залучаються держава, фінансово-кредитні установи, інвестиційні компанії, інноваційні фонди та інші учасники [19, с. 9].

Отже, банківські інновації відіграють велику роль в забезпеченні ефективної діяльності банків. Організація інноваційного розвитку банків має

відбуватись шляхом реалізації інноваційної політики банку, яка передбачає напрями інноваційного розвитку банку та джерела фінансового забезпечення цього процесу.

1.2 Нормативно-правові засади здійснення інноваційної діяльності банків

Розвиток банку характеризується багатоаспектністю та розглядається у кількох аспектах, основні з яких – економічний, соціальний та територіальний розвиток банків. Регулювання розвитку банку відбувається відповідно до банківської моделі та механізму державного регулювання комерційних банків, що включають законодавчо-нормативне та фінансове регулювання, пряме управління банківським сектором [48, с. 428].

Нормативно-правове регулювання функціонування банківської системи спрямоване на досягнення ефективності банківського сектору країни. Взяти курс на інтеграцію до Європейської спільноти, важливим питанням постає доведення законодавства з регулювання банківського сектору та інноваційної діяльності до міжнародних стандартів.

Проблема банківських інновацій є досить новою для вітчизняної економічної науки. Теорія інновацій первісно і тривалий час була спрямована тільки на вивчення закономірностей розвитку матеріального виробництва та науково-технічного прогресу й взагалі не вивчала аналогічні процеси у сфері послуг, у тому числі фінансових. На цих же підвалинах були розроблені і всі законодавчі, нормативні документи у цій сфері. Так, у Господарському Кодексі України міститься наступне визначення інноваційної діяльності: «це діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя» [2, с. 325].

Незважаючи на доповнення «інші сфери суспільного життя», мова тут все ж таки йде лише про науково-технічні досягнення та, як обов'язковий елемент, вказується інвестиційна діяльність. З цієї точки зору, банки, дійсно, здаються абсолютно неінноваційними організаціями.

Крім того, сама специфіка банківської діяльності провокує створення такого враження, тим більше, що в Україні повномасштабно представлені тільки два напрями сучасного банківництва – роздрібна та комерційна справа, які, у цілому, є найменш інноваційними [18, с. 293]. Тому проблеми інноваційності банківських установ до останнього часу не вважалися перспективною сферою наукових досліджень.

Інноваційна діяльність економічних суб'єктів здійснюється в інституційному середовищі, яке може бути більш або менш сприятливим для розробки та впровадження інновацій і яке формується державною системою її регулювання, стимулювання та фінансування. Проте основним інституційним фактором, що впливає на процес створення і впровадження банківських інновацій, насамперед, нових банківських продуктів та фінансових інструментів, є існуюча у країні система регулювання діяльності кредитних інститутів у сукупності із законодавством, що визначає розвиток фінансових ринків. Як правило, під банківським регулюванням розуміють розробку й видання уповноваженими органами нормативно-правових актів, що регламентують види і способи банківської діяльності [48]. Загальновизнане призначення цієї системи – забезпечувати стабільність фінансових інститутів, запобігаючи невиправданому зростанню ризиків їх функціонування.

Необхідність банківського регулювання, яке є одним з найсуворіших, порівнюючи з іншими сферами господарської діяльності, викликана декількома причинами, найважливішими серед яких вважаються можливість виникнення в економіці системної кризи, обумовленої проблемним станом банківської системи та порушенням функціонування платіжних систем, а також необхідність захисту прав кредиторів фінансових інститутів, які не можуть одноосібно здійснювати моніторинг та контроль за діяльністю останніх [21, с.

290]. Правове регулювання діяльності банків – це важлива функція держави, яку вона виконує з метою забезпечення стабільності банківської системи [21, с. 292]. Регулювання та банківський нагляд здійснюються відповідно до Конституції України [1], Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5], Закону України «Про Національний банк України» [3], інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Національного банку України.

Важливу роль у розвитку національного банківського законодавства має відіграти процес міжнародного співробітництва у сфері правового регулювання банківської діяльності, адаптації його до відповідного законодавства Європейського Союзу, поступового приведення нормативних актів України до європейських стандартів.

За останні два десятиліття правове регулювання банківської діяльності в Україні перетерпіло багато змін та доповнень. Зокрема внесення змін до Закону України «Про банки та банківську діяльність» передбачають зміну розміру статутного капіталу банків для забезпечення їх ліквідності у відповідності о міжнародних стандартів та встановлюють терміни приведення у відповідність його розміру. Зміни також торкнулись нових правил корпоративного управління банків щодо відносно структури власності, ключових учасників та компетенції загальних зборів учасників та Ради банку тощо

Слід виділити нормативно-правові акти, які додають визначеності правовому регулюванню банківської діяльності в Україні:

- 1) Положення про визначення пов'язаних з банком осіб (Постанова Правління Національного банку України від 12 травня 2015 року № 315) [7];
- 2) Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку (Постанова Правління Національного банку України від 21 травня 2015 року № 328) [8];
- 3) Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями (Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351) [9];

4) Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах (Постанова Правління Національного банку України від 07 лютого 2019 року № 88) [10].

Механізм споживчого кредитування, який максимально захищає права та інтереси як споживачів фінансових послуг, так і кредиторів (зокрема банківської установи) відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері, закріплено в Законі України «Про споживче кредитування», який набрав чинності 10 червня 2017 року.

Відомо, що інноваційна активність у певній сфері економічної діяльності суттєвим чином залежить від правових норм, що регулюють у державі захист прав інтелектуальної власності. Зафіксована законом можливість захистити результати інноваційної діяльності від неправомірного використання конкурентами, отже, опинитися на певний період у стані інноваційної монополії, надає підприємницьким структурам впевненість у відшкодуванні понесених витрат, отриманні запланованих доходів, підвищує їх конкурентоспроможність та репутацію у споживачів.

Тому, беручи до уваги значний вплив інноваційної діяльності банків на їх фінансові результати, стратегічне управління цим процесом, безумовно, повинно будуватися з урахуванням існуючої у країні системи державного регулювання прав інтелектуальної власності.

Проте специфічність основної маси банківських інновацій – продуктів та послуг, що мають нематеріальний характер, та вдосконалених бізнес-процесів – обумовлює наявність у кредитних інститутів багатьох, поки що невіршених проблем у цій сфері.

Відомо, що найбільш розповсюдженим у сфері матеріального виробництва способом відшкодування витрат на створення інновацій є отримання патенту, який надає автору виключну можливість використання об'єкта інтелектуальної власності за своїм розсудом на протязі певного періоду часу. Це передбачає і право заборонити використання захищених об'єктів іншими особами, які можуть отримати доступ до їх застосування лише через

ліцензійні угоди. У сфері банківського бізнесу до цього методу захисту інновацій поки що вдаються дуже рідко, оскільки часто потенційні збитки суттєво перевищують рівень можливого відшкодування за порушення прав, а тривалість і складність процесу патентування призводить до того, що нові продукти застарівають раніше, ніж буде отримано патент. Проте найбільш серйозною перепорою для банків на шляху одержання патентів є вимога патентного законодавства більшості країн про наявність «технічного аспекту» нововведення, що робить багато банківських інновацій не патентоспроможними [39].

Таким чином, можна зробити висновок, що зараз більша частина інноваційних розробок комерційних банків поки що стає комерційною таємницею стосовно ноу-хау, тобто відомостей про способи здійснення професійної діяльності, які мають реальну або потенційну фінансову цінність з огляду на невідомість та недоступність третім особам.

Більш того, зважаючи на прозорість банківського ринку та активне рекламування самими банками нових продуктів та технологій, у банківництві інноваційні ідеї дуже швидко стають надбанням конкурентів. Комерційні банки в інноваційній діяльності традиційно активно використовують бенчмаркінг, тобто метод еталонного співставлення, основне завдання якого полягає у знаходженні та застосуванні, адаптуванні до власних умов найкращих ідей, які вже реалізовані лідерами у певній сфері бізнесу.

Крім того, неправомірній передачі інноваційних технологій сприяє трудова мобільність банківських працівників, можливість «переманити» ключових розробників на роботу до іншої банківської установи [65, с. 124]. Все це призводить до суттєвого скорочення, порівнюючи з іншими секторами економіки, строків існування інноваційної монополії у банківській галузі, а, отже, певним чином знецінює інвестиції банків у розвиток інноваційної діяльності, проте змушує перетворити її на постійний, систематичний процес.

Можна припустити, що поступове виділення інноваційної діяльності в окремий об'єкт управління буде стимулювати керівництво банківських установ

приділяти більше уваги питанням патентування нових рішень у сфері банківських технологій, реєстрації товарних знаків на інноваційні банківські продукти, а також проблемам підтримки, використання та захисту інтелектуальної власності банків. Зазначені процеси сприятимуть посиленню реальної, а не тільки імітаційній активності у сфері банківської інноваційної діяльності.

Що стосується українського банківського сектору, який, порівнюючи із розвинутими країнами, є менш динамічним, то йому, в цілому, поки що вистачає законодавчого простору для помірного інноваційного розвитку [64, с. 1238]. Разом з тим, фахівці відмічають певну недосконалість нормативної бази, яка має відношення до функціонування банківської системи, що ускладнює впровадження нових бізнес-моделей та інноваційних напрямків банківської діяльності. Це стосується системи валютного регулювання, що стримує розвиток ринку похідних фінансових інструментів та повноцінного міжнародного торговельного фінансування, занадто тривалого процесу створення несуперечливої нормативної бази функціонування іпотечного ринку, незавершеності реформ у сферах пайового інвестування, пенсійного забезпечення та медичного страхування, що становлять зараз значний інтерес для банківських установ в усьому світі тощо [40].

Підсумовуючи все вищезазначене, а також враховуючи зростаючу інноваційність української банківської системи, що пов'язана з приходом іноземного капіталу, загостренням конкуренції на внутрішньому ринку, пошуком нових можливостей підтримання фінансової стійкості в умовах економічної нестабільності, необхідно констатувати, що інноваційний процес у банках потребує методологічної підтримки. Національному банку України доцільно було б визначитися щодо основних засад здійснення банками інноваційної діяльності та контролю за ризиками, що виникають у ході цього процесу.

Концепція регулювання інноваційної діяльності комерційних банків, на наш погляд, має відображати наступні моменти (рис. 1.3).

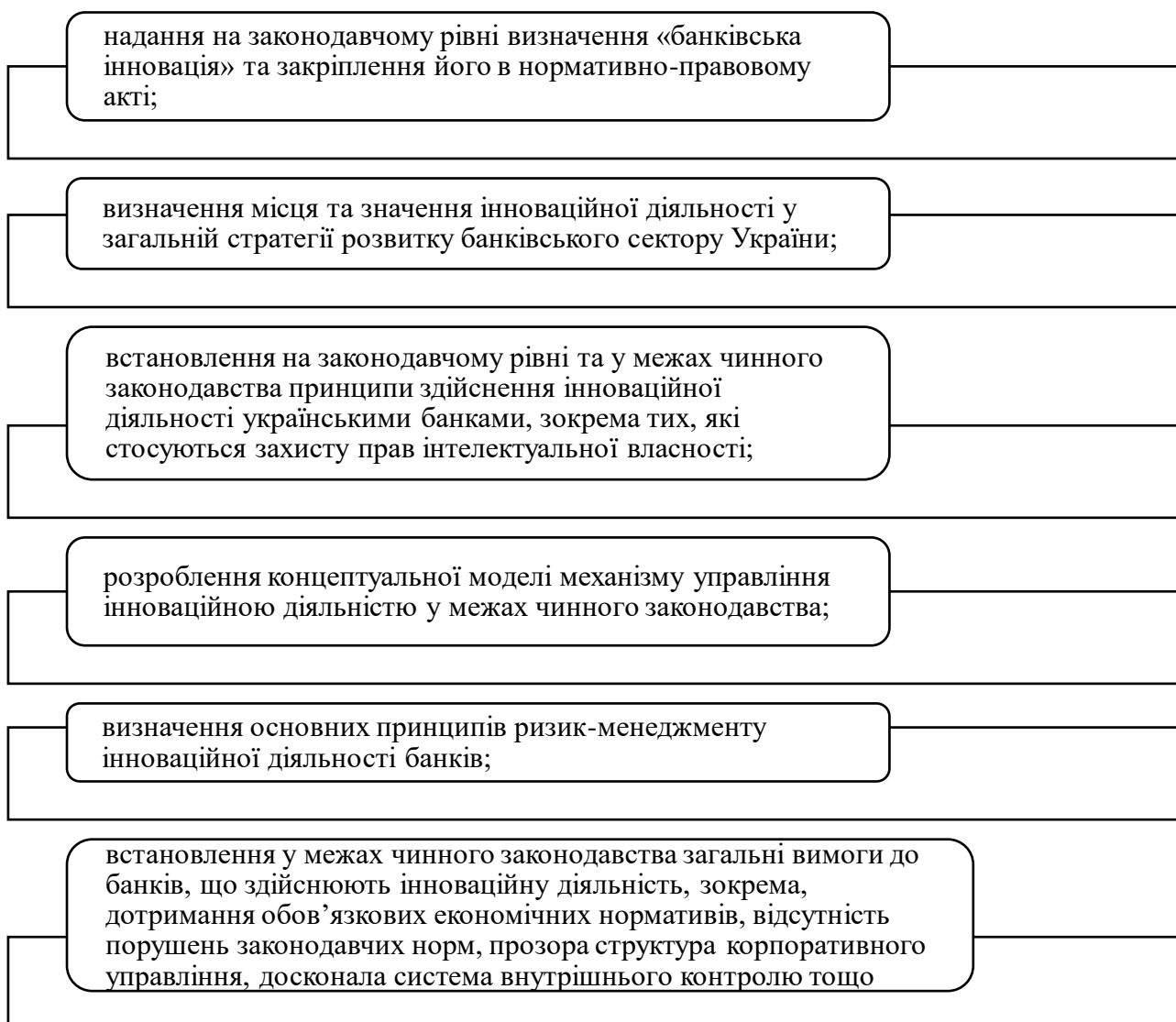

Рисунок 1.3 – Концептуальні положення нормативно-законодавчого регулювання інноваційної діяльності банків

Джерело: розроблено за опрацюванням [24, с. 89]

Звернення Національним банком України уваги на ці питання та обґрунтування його позиції у даній сфері, безумовно, буде сприяти формуванню методологічних засад здійснення банками інноваційної діяльності, підвищенню її ефективності без утворення проблем для поточного функціонування банківських установ, а також становленню системи стратегічного та оперативного управління банківським інноваційним процесом.

Отже, інноваційна діяльність банків здійснюється у відповідності до системи нормативно-правових актів, до якої через динамічність процесу банківських відносин та глобалізації й інтеграції постійно вносяться зміни, спрямовані на вдосконалення нормативно-правової бази у відповідності до міжнародних стандартів.

Євроінтеграція в усіх секторах економіки України вимагає побудову розгалуженого масиву законів з регулювання банківської діяльності, оновлення нормативно-правової бази та її адаптації до законодавства Європейського Союзу для забезпечення ефективного функціонування банківської системи країни, що створить умови для подолання наявної кризи у вітчизняному банківському секторі.

Таким чином, можна стверджувати, що інституційне середовище створення інноваційних банківських продуктів, технологій та методів ведення бізнесу формує, насамперед, система регулювання банківської діяльності, що існує у тій чи іншій країні. Тому у наш час, коли банки у процесі подолання фінансової кризи, активно шукають перспективні стратегії розвитку та розробляють інноваційні бізнес-моделі, надзвичайної актуальності набувають питання адаптації систем регулювання до нових умов функціонування банківських систем.

Отже, законодавство України про інноваційну діяльність повинно охоплювати правові норми різної галузевої належності, якими регулюються відносини, що виникають у процесі організації та здійснення інноваційної діяльності, відповідати світовим вимогам і перебувати в авангарді стимулювання ведення господарської діяльності в науково-технологічних галузях економіки. Саме нормативно-правове забезпечення інноваційного розвитку є першим кроком у подоланні диспропорцій економічного розвитку в країні та становленні інноваційної моделі розвитку економіки.

1.3 Методичні основи оцінки ефективності інноваційного розвитку

Оцінка ефективності застосовуваних ринкових інструментів банку традиційно будувалася на фінансовому аналізі та якісних критеріях. Якісні показники засновані на оцінці часу роботи банку, кількості офісних центрів, місцезнаходження, режим роботи банку тощо. Нині ж ці критерії стають вторинними, оскільки інноваційні продукти та послуги надаються клієнту незалежно від територіальних меж та часу роботи. При цьому прерогативою Національного Банку України є аналіз фінансових показників, ліквідності, рентабельності та стійкості, що зумовлює необхідність більш пильну увагу до оцінки інноваційних інструментів банківської діяльності з урахуванням сучасних трендів, зумовлених цифровою трансформацією банківського сектора.

Зі зростанням інтернет-обслуговування комерційних банків прагнуть розширити межі діяльності, їх функціонал значно збільшується у вигляді диверсифікації з допомогою запровадження небанківських послуг, формування екосистем банку. На даний момент традиційний банк зі звичним видом обслуговування та відсутністю цифрових сервісів не є конкурентоспроможним. Вектор орієнтації на здійснення фінансових операцій зміщується у бік багатопрофільного банку з великим функціоналом як банківських продуктів, так і небанківських послуг [12, с. 88].

Значимість інтернет-технологій при реалізації інноваційних продуктів настільки велика, то даний аспект діяльності не можна не розглядати при сучасну оцінку ефективності роботи банку.

Формування інструментарію аналізу ефективності діяльності комерційного банку дозволить як оцінити раціональність і масштабність запровадження інноваційних продуктів, а й оцінити ефективність діяльності як самого банку, і конкурентів. Такий підхід забезпечує можливість визначення сильних та слабких сторін кредитно-фінансової організації, формування грамотної стратегії розвитку. Розробка методичних підходів до оцінки

ефективності інноваційного розвитку банку в умовах повсюдного поширення інтернет-технологій є актуальним і важливим завданням для побудови значущих конкурентних переваг кредитно-фінансової організації, що обумовлює необхідність систематизації актуальних критеріїв оцінки обліком сучасних інноваційних банківських продуктів та послуг.

На сьогоднішній день не має універсального методу до оцінки ефективності інноваційного розвитку. Досліджуючи різні методики оцінки ефективності банківської діяльності було систематизовано основні три методичних підходів до проведення такої оцінки. Зокрема, розрізняють три блоки аналізу банківської діяльності. Традиційний формується на основі вагових коефіцієнтів та індексів, у даному випадку йдеться про відношення поточних даних до середніх даних галузі або даних лідерів ринку [46]. Математичний блок методів формується на основі даних за період чи відношення прибутку до витрат. Статистичний блок передбачає градацію між суб'єктами банківської діяльності порівняння з іншими гравцями ринку. За наведеними блоками представлено основні методичні підходи до оцінки ефективності інноваційного розвитку, зокрема за традиційними методами – у табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Методики оцінки ефективності інноваційного розвитку за традиційними методами

Метод	Методика	Опис
1	2	3
Порівняння	Коефіцієнт Джіні	Статистичний показник для оцінки економічної рівності. Оцінює однорідність суб'єктів ринку.
Зважування	Коефіцієнт варіації ринкових часток.	Оцінює вплив банку через розмір банку Інтервал від 0 до 1 Характеризує можливу ринкову владу банків через нерівність їх розмірів.
Структурування	Оцінка інтегральних показників з урахуванням рівня доступності, швидкості, безпеки	Оцінка на основі якості послуг, що надаються.

Продовження табл. 1.6

1	2	3
Інтегральний	Побудова інтегральних показників	Порівняння інтегральних показників із лідерами ринку. Інтервал від 0 до 1 з урахуванням вагових коефіцієнтів на один рівень постають дані фінансової звітності, якості послуг, менеджменту та маркетингу
Графічний	Cash Flow Return on investment, CFROi	Оцінка на основі грошових потоків з урахуванням інвестиційних ризиків Оцінка будується на основі валового інвестиційного потоку, залишковий потік грошових коштів та періоду згладжування доходності

Джерело: складено за [65, с. 94]

Традиційні методи у табл. 1.6 характеризуються коефіцієнтом Джіні, який був розроблений у 1912 році. Цей показник визначає рівень розрізненості у доходах населення, у розрізі банківської діяльності його можна застосувати як показник рівності та однорідності банківського сектора. Метод зважування представляє коефіцієнт варіації ринкових часток, що показує частки кожного з банків певної території, і характеризує розміри і значимість.

Метод структурування представлено оцінкою інтегральних показників з урахуванням рівня доступності, швидкості, безпеки структурним шляхом аналізу діяльності банку і було розроблено. За такою методикою аналіз банку пропонується проводити з погляду рівня надання послуг, їх якісної характеристики. Інтегральний метод представлено методикою побудови інтегральних показників. Конкурентоспроможність послуги оцінюється з погляду комфорту, безпеки, швидкості, і заснована на вагових коефіцієнтах за основними показниками. Графічний метод «Cash Flow Return on investment» (CFROi) використовується як інструмент оцінки активів та вибору акцій для включення в інвестиційний портфель [65, с. 94].

Методики оцінки ефективності інноваційного розвитку за статистичними методами показано в табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Методики оцінки ефективності інноваційного розвитку за статистичними методами

Метод	Методика	Опис
Бальна оцінка	Метод SERVQUAL	Оцінка банку на основі задоволеності клієнтів якістю наданих послуг. Методика статистичного аналізу дифузних моделей, на основі показників надійності компанії, ціни продукції, асортименту, роботи персоналу, обслуговування, формування єдиного показника на основі індексу, рангу та середнього значення.
Індексний підхід	Індекс Херфіндала-Хіршмана	Узагальнені дані часток конкурентів на основі єдиного показника оцінки. Оцінка рівня концентрації ринку, методика не враховує зовнішні та внутрішні фактори ринку банківських послуг.
	Індекс Бейн.	Співставлення доходів до витрат, показує рівень інвестиційної активності. Індекс ринкової влади фірми є ставленням доходів банку до середньостатистичних даних галузі.
	Індекс Лінда	Оцінка діяльності лідерів ринку. Оцінка передумов формування олігопольного ринку, методом відсоткового відношення ринкових часток
Ранжування	Індекс Розенблюту	Градація комерційних банків за часткою ринку. Ранговий індекс концентрації розраховується на основі зіставлення рангів банків на ринку однойменних товарів та часток цих фірм на аналізованих ринках Indeks Rozenblyutu

Джерело: складено за [65, с. 94]

Статистичний блок оцінки банківської діяльності включають бальний метод, прикладом якого може бути метод SERVQUAL (1985 р). Цей спосіб оцінки заснований на аналізі ступеня якості товару та ступеня задоволеності клієнта. Шкала оцінки ділиться за п'ятибальною шкалою від «не важливий» до «дуже важливий» виявлення критеріїв аналізу.

Конкурентоспроможність банку визначається повнотою наданих послуг, в такий спосіб, аналіз може бути заснований на актуальності послуг і частоті реалізації, тобто. на якість послуги. В даному випадку розглядається лише рівень надання наявних у банку послуг, без порівняння з аналогічними товарами у конкурентів, що не може повною мірою відобразити актуальність та ефективність діяльності.

Індекс Херфіндаля-Хіршмана є популярним методом оцінки рівня конкуренції за допомогою виділення часток від загальної кількості, оцінку можна проводити за показником виторгу, рівнем активів, чистого прибутку тощо. Цей показник ефективно застосовуватиме виявлення лідерів ринку серед банків, що діють одному рівні.

Рівень фінансової забезпеченості та рентабельності діяльності визначається індексом Бейна, що обчислюється як відношення чистого прибутку до показника вартості активів. У разі підсумковий показник характеризує ступінь впливу комерційного банку галузь у межах певної території. Особливістю методики є вузькість аналізу, який не враховує застосування інноваційних технологій та актуальність наданих продуктів та послуг [36, с. 192].

Аналіз конкуренції в банківській галузі відображає індекс Лінда, в даному випадку для розрахунку необхідні дані провідних компаній галузі, що може обґрунтувати варіанти існуючих типів ринкових структур, особливо за наявності олігополії або монополії.

Аналіз часток також розглядається коефіцієнтом Розенблюта, визначеного на основі рангів, побудованих виходячи з даних про прибуток від товарів одного сегмента. Принцип розрахунку заснований на методику Херфіндаля-Хіршмана, перевага якого полягає у можливості аналізу масштабу роботи конкретного банку [36, с/ 193].

Методики оцінки ефективності інноваційного розвитку за математичними методами показано в табл. 1.8.

Серед математичних методів застосовуються методика лінійного програмування, яка як правило є офіційною методикою аналізу діяльності комерційних банків, встановленою Національним Банком України, для якого важливою є мінімізація ризиків банкрутства банку, тому методика розглядає лише фінансову звітність для аналізу достатнього капіталу, ринкового ризику, ліквідності тощо. Аналіз також розглядає діяльність банку відповідно до нормативів. До уваги не беруть актуальність послуг, застосування інноваційних

продуктів та способів ведення бізнесу. В даний час немає методики оцінки для існуючих на ринку екосистем, що говорить про вузький набір даних.

Таблиця 1.8 – Методики оцінки ефективності інноваційного розвитку за математичними методами

Метод	Методика	Опис
Програмування	Лінійне програмування	Оцінка аналізу ризиків з урахуванням фінансової звітності. Система дозволяє проводити оцінки фінансових ресурсів з урахуванням вартості послуг в умовах змінного попиту та пропозиції
Аналіз ймовірності подій	Stress testing	Оцінка банку у розрізі змін до зовнішнього середовища, можливість адаптації до умов ринку. Метод стрес-тестування аналізує: <ul style="list-style-type: none"> - простий тест на чутливість; - аналіз попередніх подій банку; - аналіз збитків; - теорія екстремальних значень.

Джерело: складено за [65, с. 95]

Аналіз ймовірності подій передбачає застосування наприклад такого методики, як стрес-тестування. Стрес-тестування банку є оцінкою потенційного впливу на фінансовий стан банківської організації низки заданих змін у чинниках ризику, які відповідають винятковим, але ймовірним подіям.

Отже, проведений аналіз методик оцінки діяльності банку дозволив виявити низку особливостей.

По-перше, більшість існуючих методик розглядає ефективність банку з погляду підсумкових фінансових результатів. При цьому показники ліквідності, рентабельності, стійкості практично дублюють методику НБУ.

По-друге, іншою відмінною характеристикою методик є оцінка діяльності банку з боку якості послуг. Друга група методик дозволяє сформулювати оцінку банку на основі лише якісних (нецінових) показників. При цьому за основу беруться не актуальні порівняльні критерії, а умови, які були важливими до цифровізації та масового використання дистанційного обслуговування.

По-третє, в жодній методиці немає акценту на інноваційні продукти, застосування IT-технологій, розрізненість у банківському секторі, створення конкурентних переваг.

Отже, створення додаткових інструментів оцінки ефективності інноваційного розвитку банку є нагальною потребою банківського сектору. Таким чином, результатом функціонування інноваційного комплексу є нові банківські технології, організаційно-економічні рішення, послуги, що надаються клієнтам, а також інші інновації, які мають корисність для зовнішнього середовища (наприклад, універсальні методики для 10 інших банків, інформація, зростання репутації, рівень ділової активності). Функціонування інноваційного комплексу банку може вважатися ефективним, коли відношення сукупного доходу від використання інновацій до обсягу ресурсів на інноваційний розвиток буде величиною позитивною. При цьому повинні враховуватися витрати на створення самого інноваційного комплексу [35, с. 198]. Це можна представити наступним вираженням:

$$E = \frac{D}{B} > 1, \quad (1.1)$$

де E – ефективність інноваційного комплексу в системі інноваційного розвитку банку;

D – значення сукупного доходу від використання інновацій;

B – значення витрат (обсяг ресурсів) на інноваційний розвиток банку.

Інноваційний комплекс залишається в стабільному стані до тих пір, поки він здатний трансформувати вхідні ресурси в обсязі, що не перевищує потужності інноваційного комплексу. В іншому випадку відбувається затримка у впровадженні інновацій, погіршення інвестиційної привабливості нововведень і зростання «прихованого» потенціалу інновацій [35, с. 199].

Інноваційна діяльність у розрізі інформаційних продуктів та послуг у форматі онлайн зміцнилася. Велика кількість інноваційних банківських продуктів обумовлена високою значимістю цифрових технологій. Для самих

комерційних банків важливо розуміти ступінь відповідності своїх послуг сучасним тенденціям та рівню сервісів, що надаються, в порівнянні з аналогічними продуктами конкурентів.

У разі нового вектора розвитку бізнесу необхідно грамотно оцінювати своєї діяльності. Динамічність бізнес-процесів зумовлює потреби банку своєчасному моніторингу. Фундаментальність способів оцінки роботи банківського сектора заснована на двох основних способах оцінки, що включає, по-перше, аналіз кількісних показників (цінових), а по-друге, показники якісних критеріїв (нецінових). Ефективна діяльність є основою конкурентоспроможності банку.

Інноваційна діяльність має незаперечні переваги та схильна до ризиків, оскільки діяльність банку апріорі суворо регламентована і будь-які зміни супроводжуються великими витратами на розробку, покупку, ліцензування тощо. В силу складної економічної ситуації, обумовленої наслідками пандемії, падінням доходів населення та закредитованістю населення та організацій, необхідно грамотно оцінювати ресурсний потенціал [66].

Швидка зміна технологій ведення бізнесу дозволила банкам адаптуватися до ситуації «обмежень» і почати нарощувати оберти шляхом створення нових продуктів і послуг, що задовольняють сучасним потребам клієнта, а також формування безпечних сервісів, що забезпечують довіру населення до нового формату роботи. Сучасна бізнес-модель формує попит на інноваційні продукти. Методологія оцінки діяльності має бути заснована на збалансованих показниках, ефективно визначати конкурентні переваги банку. Включений до системи оцінки нарівні з фінансовим аналізом, моніторингом якісних параметрів з урахуванням перспективних напрямів розвитку відображає цілісну картину. Актуальна методика оцінки інноваційної діяльності має вирішувати низку завдань: сформувати єдину матрицю позитивних та негативних сторін діяльності банку, виявити сильні та слабкі сторони відповідно до умов конкурентів. Вибір грамотних інструментів для вирішення проблемних питань

здатний ефективно впливати на діяльність банку відповідно до його стратегічних орієнтирів та зовнішнього середовища.

Висновки до розділу 1

1. Проведено дослідження сутності понять «інновація», «банківська інновація» і «інноваційний розвиток». Запропоновано трактувати інноваційний розвиток банку як процес, завдяки якому створюються та впроваджуються інновації у, мета яких – якісні зміни у соціально-економічному розвитку банку у довгостроковій перспективі та отримання економічного, комерційного і соціального ефектів від реалізації банківських інноваційних проєктів. На основі сутності інноваційної діяльності банку сформульовано основні види інновацій у межах банківського сектора з урахуванням обраної стратегії розвитку.

Визначено, що будь-яка інновація банку вимагає фінансування, яке може відбуватись за рахунок ресурсів банку, якими є його власний капітал та фонди, а також кошти, залучені внаслідок проведення пасивних операцій. Механізм фінансового забезпечення відіграє першочергову роль фактора розвитку інноваційної діяльності банку. Причому фінансування інноваційного розвитку банку лише з одного джерела значно обмежує можливості реалізації інноваційного потенціалу підприємства в повному обсязі. Тому успішність інноваційного розвитку обумовлена правильним поєднанням різних джерел фінансування інноваційного розвитку, їх збалансування та забезпечення вчасного надходження є запорукою ефективного інноваційного розвитку.

Аналіз теоретичних аспектів інноваційної діяльності у роботі комерційних банків розширено визначенням ключових моментів у розвитку цифровізації та інформатизації. Визначено основні тенденції інноваційності банківських продуктів. На основі етапів розвитку інновацій у фінансовому секторі проведено систематизацію понять банківської інновації. У міру того, як

поширюється інноваційна діяльність, розвивається і термін, що відображає сутність цього процесу. Спочатку поняття включало лише зміну технологічного процесу у межах внутрішніх перетворень. В даний час інновації є умовою ефективної роботи, відповідність новим трендам є наслідком задоволеності клієнта, нарощування банком клієнтської бази та його конкурентних переваг.

2. Аналіз нормативно-правових засад здійснення інноваційної діяльності банків довів, що наразі регулювання інноваційної діяльності банку відбувається системою законів, зокрема «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про інноваційну діяльність» та інших законодавчих актів. Динамічність банківського сектору у зв'язку з глобалізацією, євроінтеграцією та цифровізацією вимагає постійного внесення змін у законодавчо-нормативне поле для регулювання інноваційної діяльності банків та її фінансування у відповідності до законодавства ЄС.

3. За результатами дослідження методичних основ оцінки ефективності інноваційного розвитку обґрунтовано актуальність запровадження нових показників оцінки діяльності комерційного банку, зумовлену зростанням інноваційних розробок. На даний момент немає критеріїв оцінки інноваційного розвитку банку, основний акцент робиться на фінансовий аналіз. Оцінка банківських продуктів передбачає порівняльний аналіз за неактуальними критеріями (кількість офісів, банкоматів, мотивація та лояльність персоналу). Проведено аналіз існуючих методик оцінки та виявлено основні переваги та недоліки кожної з них, обґрунтовано актуальність та значимість оцінки інноваційних переваг банку з урахуванням послуг конкурентів та умов зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОСНОВНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ПУМБ»

2.1 Загальна характеристика господарської діяльності АТ «ПУМБ»

Перший Український Міжнародний Банк є великим і надійним приватним банком, який вже 29 років працює на українському фінансовому ринку і надає клієнтам якісні банківські послуги та постійно удосконалює сервіс [53]. АТ «ПУМБ» розпочав свою діяльність у 1992 році.

АТ «ПУМБ», як універсальний банк, входить до 10-ти найбільших банків України за ключовими фінансовими показниками.

Основні корпоративні цінності АТ «ПУМБ» відображають принципи ведення бізнесу та взаємодії у команді банку: клієнт, амбіції, результат, відповідальність, зміни, співпраця [53].

2020-2021 роки були викликом для банківської сфери і для всього українського та світового бізнесу. Проте, незважаючи на коронакризу, АТ «ПУМБ» виконав всі ключові бізнес-показники, продемонструвала зростання за всіма напрямками бізнесу та його ефективності, у залученні нових клієнтів та впровадженні інновацій. АТ «ПУМБ» приділяв велику увагу покращення досвіду взаємодії з банком клієнтів та співробітників. Активно впроваджував нові можливості дистанційного обслуговування клієнтів. Залишився одним із найприбутковіших українських банків. Долаючи всі складнощі, банк досяг успіху й у реалізації соціально значимих проектів, він взяв на себе додаткові зобов'язання щодо підтримки клієнтів, партнерів, співробітників, медичної системи України [53].

На рис. 2.1 показана структурно-логічна схема складання характеристика господарської діяльності АТ «ПУМБ».

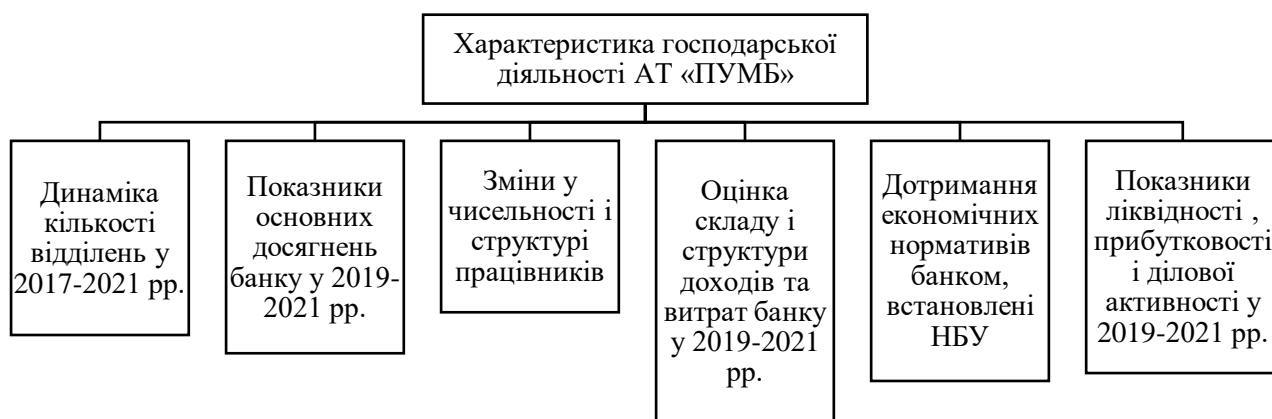

Рисунок 2.1 – Структурно-логічна схема складання характеристика господарської діяльності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: розроблено автором самостійно

Основним джерелом складання характеристики господарської діяльності АТ «ПУМБ» є річна звітність банку за 2019-2021 рр. [63], офіційний сайт АТ «ПУМБ» [50], Звіт про прогрес АТ «ПУМБ» [26] і Наглядова статистика НБУ. [49]. Спершу проаналізовано кількість відділень АТ «ПУМБ» та їх динаміку за 2017-2021 рр. представлено на рис. 2.2.

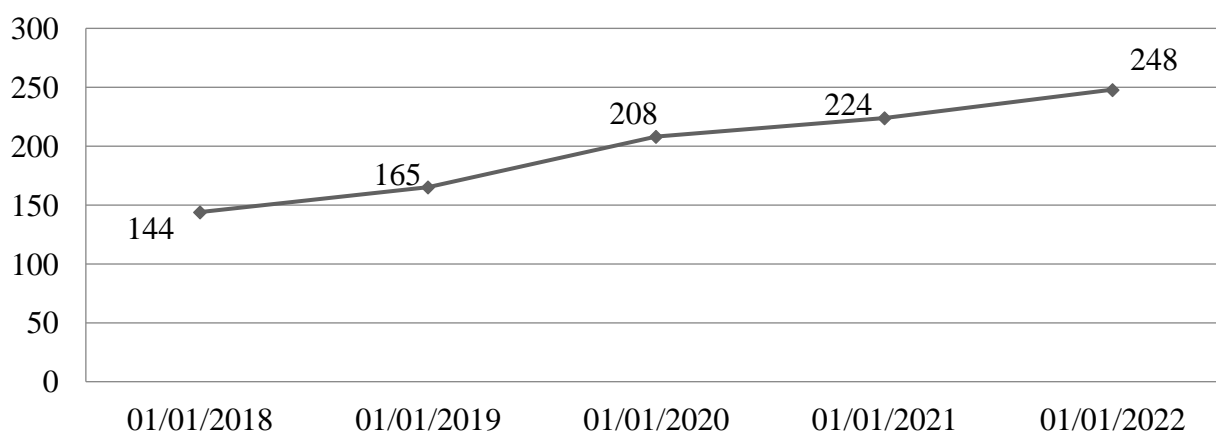

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості відділень універсального банку АТ «ПУМБ» у 2017-2021 рр., одиниць

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

Отже, щорічно зростає кількість відділень мережі АТ «ПУМБ». Станом на 01.01.2022 р. АТ «ПУМБ» має 248 відділень. Протягом 2019-2021 рр. відбулось зростання кількості відділень на 40 установ, а за 5 років – на 104 відділення. Географія покриття господарської діяльності АТ «ПУМБ» є вся Україна.

Далі розглянуто основні досягнення банку у 2019-2021 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні досягнення АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абс. відхилення (2021 від 2019)
Клієнти корпоративні, тис. од.	63,7	74,6	79,6	15,9
Клієнти приватні, млн. осіб	1,4	1,6	1,8	0,2
Інвестицій в модернізацію, млн. грн.	429	404	398	-31
Сплачені податки, млрд. грн.	1,5	1,8	2,1	0,6
Соціальні інвестиції, млн. грн.	-	93	57	57

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

Зростаючий тренд має кількість корпоративних і приватних клієнтів банку. Так, якщо у 2019 р. корпоративних клієнтів налічувалось близько 63,7 тис., то наприкінці 2021 р. їх кількість становить близько 80 тис., а саме 79,6 тис. одиниць корпоративних клієнтів. Серед приватних клієнтів банку зростає чисельність на 200 тис. та наприкінці 2021 р. вони складають 1,8 млн. приватних клієнтів банку.

Інвестиції в модернізацію основного капіталу та технологій протягом аналізованого періоду скоротились на 31 млн. грн. і склали 398 млн. гривень.

Зростає обсяг сплачених податків (на 6 млн. грн.) та соціальних інвестицій (на 57 млн. грн.). Соціальні інвестиції спрямовані на сталий розвиток: навчання та розвиток співробітників, зміцнення їх здоров'я та підвищення безпеки на робітників місцях; підвищення якості продуктів та послуг банку; розвиток бізнес-середовища та місцевих спільнот; підвищення фінансової грамотності населення; допомогу лікарям та лікарням у боротьбі з COVID-19. У 2020-2021 рр. через пандемію Covid-19 важливим напрямом соціальної діяльності банку стала підтримка медичної системи України.

Проаналізовано зміну у чисельності і структурі працівників АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Чисельність і структуру працівників АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Найменування	Роки						Відхилення 2021 р. від 2019 р.		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	абс.	у структурі, %	відносно, %
	Абсолютне значення, чол.			Питома вага, %					
1. Адміністративно-управлінській персонал	834	854	887	11,14	10,05	10,13	53	-1,01	6,35
2. Спеціалісти відділів:	4514	5135	5287	60,31	60,41	60,38	773	0,07	17,12
2.1 юридичний відділ	368	404	422	4,92	4,75	4,82	54	-0,10	14,67
2.2 відділ операційно-касової роботи	3192	3708	3814	42,65	43,62	43,56	622	0,91	19,49
2.3 валютний відділ	226	255	260	3,02	3,00	2,97	34	-0,05	15,04
2.4 кредитний відділ	584	612	622	7,80	7,20	7,10	38	-0,70	6,51
2.5 відділ цінних паперів	144	156	169	1,92	1,84	1,93	25	0,01	17,36
3. Службовці	1558	1866	1918	20,81	21,95	21,90	360	1,09	23,11
3.1 Відділ господарського забезпечення	254	299	318	3,39	3,52	3,63	64	0,24	25,20
3.2 Служба безпеки	1162	1372	1378	15,52	16,14	15,74	216	0,21	18,59
3.3 Секретар-реферанти	142	195	222	1,90	2,29	2,54	80	0,64	56,34
4. Допоміжний персонал	579	645	664	7,74	7,59	7,58	85	-0,15	14,68
Разом	7485	8500	8756	100	100	100	1271	x	16,98

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

У 2021 р. порівняно до 2019 р. збільшилась кількість персоналу на 1271 осіб або на 16,98%. Найбільше зростання чисельності у 2021 році було серед спеціалістів різних відділів (на 773 особи або на 17,12%). Значне зростання відбулось у відділах операційно-касової роботи (на 622 особи або на 19,49%) та

у службі безпеки (на 216 осіб або на 18,59%). Збільшення персоналу цих відділів обумовленню зростання кількості відділень банку.

На рис. 2.3 представлено зміни у структурі працівників АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

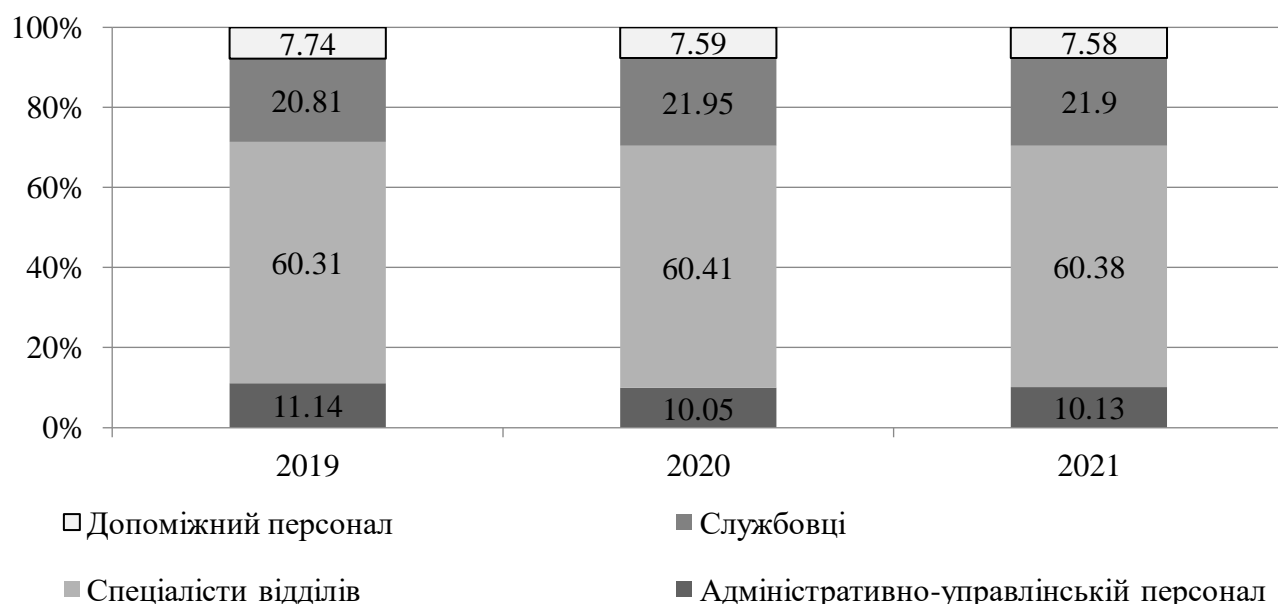

Рисунок 2.3 – Зміни у структурі працівників АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., одиниць

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

Отже, у структурі найбільшу частку займають спеціалісти відділів (понад 60%), до яких відносяться юридичний, ОКР, кредитний, валютний та відділ цінних паперів. Майже незмінною протягом трьох останніх років є частка службовців (в межах 21%), до яких відносяться служба безпеки, секретарів-референти та працівники відділу господарського забезпечення. В межах 7% у 2019-2021 рр. є частка допоміжного персоналу. Частка адміністративного персоналу скоротилась з 11,14% (2019 р.) до 10,05% (2021 р.). Таким чином, склад та структура персоналу відповідають напрямам діяльності універсального банку, його місії та цілям.

Складним завданням для українських банків в умовах економічної та політичної нестабільності є забезпечувати фінансову стабільність, достатній

рівень рентабельності та проводити ефективну інноваційну діяльність. Економічна ефективність інноваційного розвитку будь-якого банку насамперед залежить від доходів і витрат банків. В табл. 2.3 представлено аналіз структури доходів АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Таблиця 2.3 – Динаміка складу та структури доходів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Найменування	Роки						Відхилення (2021 від 2019)		
	Абсолютне значення, млн. грн.			Питома вага, %			абс.	у структурі, %	темп приросту, %
	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Процентні доходи	7697,77	9243,26	11834,1	70,19	73,22	74,70	4136,33	4,51	53,73
Комісійні доходи	1946,78	2080,26	3166,4	17,75	16,48	19,99	1219,62	2,24	62,65
Торговий дохід	331,52	281,59	144,8	3,02	2,23	0,91	-186,72	-2,11	-56,32
Інші операційні доходи	808,48	892,19	519,5	7,37	7,07	3,28	-288,98	-4,09	-35,74
Інший дохід	182,62	126,05	178,2	1,67	1,00	1,12	-4,42	-0,54	-2,42
Разом	10967,17	12623,35	15843,00	100,0	100,0	100	4875,83	0,00	44,46

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Доходи банку показують позитивну динаміку: за останні три роки вони зросли на 4875,83 млн. грн., або на 44,46% порівняно до 2019 року. Таке зростання обумовлено в першу чергу збільшенням процентних доходів на 4136,33 млн. грн. або на 53,73% та комісійних доходів на 1219,62 млн. грн. або на 62,65%.

Питома вага процентних доходів за питомою вагою у валових доходах банку має тенденцію до зростання з 70,19% до 74,7% (відповідно 2019р., як базовий рік та 2021р., як останній звітний рік).

Питома вага комісійних доходів має тенденцію збільшення із 17,75% (2019 р.) до 19,99% (2021 р.) на 2,24%. Значне зростанні комісійних доходів як в абсолютному вимірі, так і у структурі обумовлено тим, що банк підвищував

вартість наданих послуг щодо розрахунково-касового обслуговування та розширював перелік банківських операцій, впроваджував нові продукти і технології, збільшував кількість клієнтів і споживачів банківських послуг.

Інші види доходів, такі, як торговельний дохід від торгівлі іноземною валютою та цінними паперами) та інші доходи, що не пов'язані з перерахованими вище операціями, скоротились.

На рис. 2.4 представлено структуру доходів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

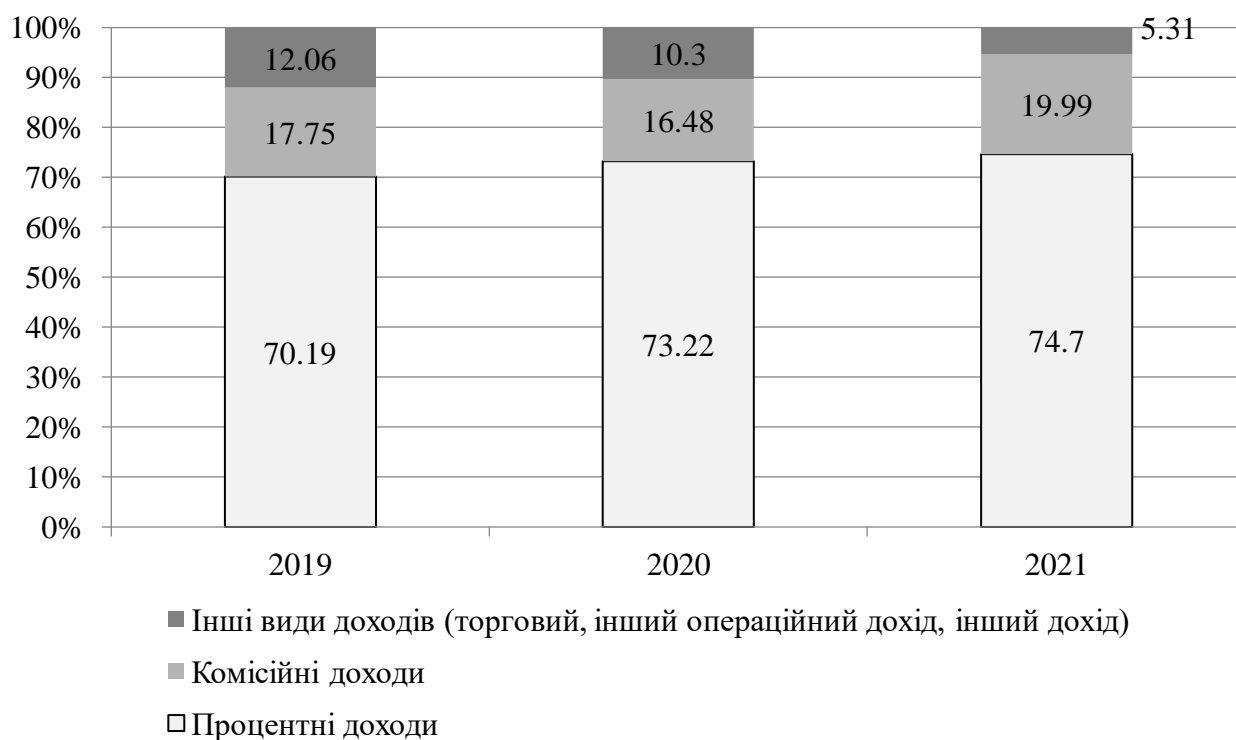

Рисунок 2.4 – Структура доходів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., %

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

Отже, процентні доходи є домінуючим видом доходів банку у складі валових доходів банку, що пояснюється основним напрямком діяльності банку – кредитування фізичних та юридичних осіб у різних формах.

В табл. 2.4 представлено аналіз структури витрат АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Таблиця 2.4 – Динаміка складу та структури витрат АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Найменування	Роки						Відхилення (2021 від 2019)		
	Абсолютне значення, млн. грн.			Питома вага, %			абс.	у структурі, %	темп приросту, %
	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Процентні витрати	2486,18	2384,73	2603,2	29	23,66	22,33	117,02	-6,67	4,71
	536	742,22	1119,9	6,25	7,36	9,61	583,9	3,36	108,94
Інші операційні витрати	469,86	532,19	745,95	5,48	5,28	6,4	276,08	0,92	58,76
Загальні адміністративні витрати	1380,60	1733,29	1899,47	16,1	17,2	16,3	518,87	0,20	37,58
Відрахування в резерви	3632,82	4596,16	5147,02	42,37	45,6	44,16	1514,19	1,79	41,68
Податок на прибуток	68,59	90,71	139,86	0,8	0,9	1,2	71,27	0,40	103,91
Разом	8574,05	10079,3	11655,4	100	100	100	3081,35	0,00	35,94

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Аналіз даних табл. 2.4, дає підстави стверджувати, що структура витрат АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. відображає наступні основні тенденції:

- відрахування у резерви, питома вага яких 42,37-45,6% протягом 2019-2021 рр., є основною статтею видатків;
- процентні витрати, питома вага яких коливається в межах 22,33-29%, є також суттєвою статтею видатків банку;
- питома вага адміністративних та інших операційних витрат (що включають витрати на персонал, оренду, утримання основних засобів, господарські, комунальні, транспортні витрати тощо) становить 21,58-22,7%;
- комісійні витрати стабільно зростають та становлять 9,61% від валових витрат;
- найменшу питому вагу становить податок на прибуток: 0,8%, 0,9% і 1,2%.

На рис. 2.5 представлено структуру витрат АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

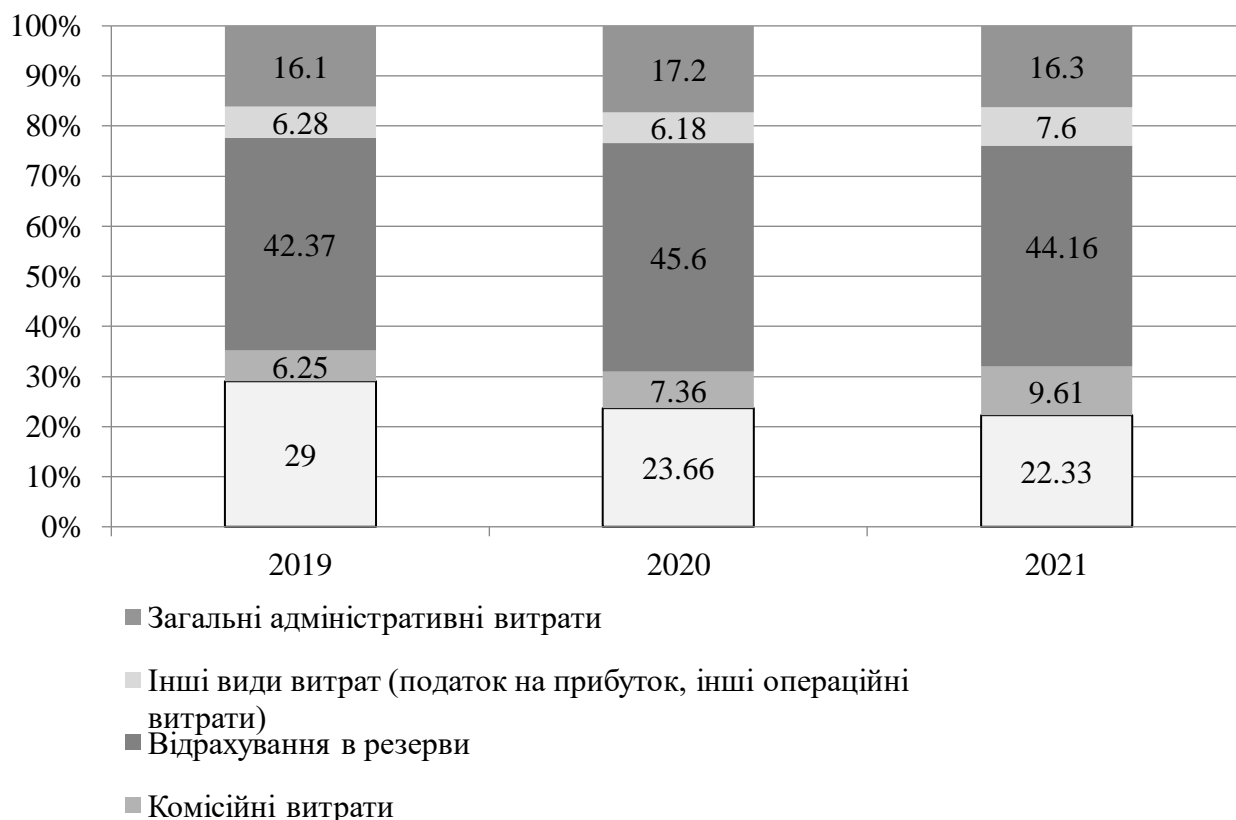

Рисунок 2.5 – Структура витрат АТ «ПУМБ» у 2017-2021 рр., %

Джерело: розроблено за опрацюванням [53]

Отже найбільшу питому вагу мають відрахування в резерви, зростання яких свідчить про зростання обсягу працюючого кредитного портфеля, що у свою чергу є позитивною тенденцією, але може свідчити й про погіршення його якості, що розцінюється як негативна тенденція.

Управління банківською установою передбачає дотримання економічних нормативів, встановлених регулятором. З урахуванням цього здійснено аналіз основних економічних нормативів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. (табл. 2.5).

Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1) має становити не менше 200 млн. грн. За даними статистичної інформації, представленої на сайті НБУ [49] даний показник за досліджуваним банком становить 7914,9 млн. грн. у 2019 р., 8589,5 млн. грн. у 2020 р. та 9314,4 млн. грн. у 2021 р., що значно більше за нормативне значення.

Таблиця 2.5 – Економічні нормативи АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)
Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1)	7914,9	8589,5	9314,4	1399,5
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2)	21,21	18,39	14,95	-6,26
Норматив достатності основного капіталу (Н3)	12,31	13,33	12	-0,31
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	107,75	98,28	95,47	-12,28
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	11,10	9,86	9,25	-1,85
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	44,39	0	0	-44,39
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)	33,22	6,06	7,57	-25,65

Джерело: складено автором за даними [53]

Нормативне значення показника Н2 повинно бути не менше 10 відсотків. У АТ «ПУМБ» норматив Н2 на 31.12.2021 складає 14,95%, що на 6,26% менше за величину на 31.12.2019 року.

Нормативне значення показника Н3 повинно бути не менше 7 відсотків. У АТ «ПУМБ» норматив Н3 на 31.12.2021 складає 12%, що на 0,31% більше за величину на 31.12.2019 року.

Отже, нормативи достатності капіталу (Н1, Н2, Н3) відповідають нормативам НБУ та свідчить про достатність власної ресурсної бази досліджуваної банківської установи.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) має бути більше за 60 відсотків. АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. показник Н6 складає 107,75% у 2019 р., 98,28% у 2020 р. та 95,47% у 2021 р., що більше за рекомендоване значення, але має тенденцію до зниження. Перевищення показника Н6 над нормативно встановленим значенням НБУ свідчить про надлишок ліквідності, не досить ефективно управління активними та пасивними операціями банку, ризикові кредитні вкладення та збільшення обсягів кредитування та пом'якшення вимог до позичальників через недооцінку ризиків неповернення коштів.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) має становити не більше за 25%. За цим показником АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. показує відповідність вимогам регулятора. Норматив Н7 становить 11,1%, 9,86% та 9,25% відповідно до аналізованих років. Поступове зменшення показника розцінюється позитивно, адже є свідченням скорочення простроченої та сумнівної заборгованості клієнтів перед банком та зменшенням рівня кредитного ризику у середньому на одного контрагента.

Про надійний рівень кредитного ризику за окремим контрагентом, або групою пов'язаних контрагентів свідчить величина нормативу великих кредитних ризиків (Н8), величина якого складає 44,39 у 2019 р. та відсутній у 2020-2021 рр.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) має становити не більше 25% та за аналізованими роками склав 33,2%, 6,06% і 7,57%. Зависоким ризик кредитів, гарантій та поручительства, наданих одному інсайдеру є у 2019 році. У наступних періодах показник Н9 знижується та свідчить, що АТ «ПУМБ» у цьому періоді не має великих ризиків, що виникають під час здійснення операцій з інсайдерами, і ці операції не призводять до прямого та непрямого впливу на діяльність банку.

Отже, низхідна тенденція за нормативами Н6, Н7, Н8 та Н9 у 2020-2021 рр. є позитивним явищем. В цілому встановлено, що протягом 2019-2021 рр. банком АТ «ПУМБ» дотримується нормативи власного капіталу, ліквідності та кредитного ризику.

Додатково для характеристики господарської діяльності банку АТ «ПУМБ» здійснено аналіз ліквідності, прибутковості (рентабельності) та ділової активності за активами та пасивами банку. Показники розраховано за даними звітності (Додаток А).

У табл. 2.6 представлено показники ліквідності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., у %

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	22,66	25,31	26,36	3,70
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	83,56	87,07	88,00	4,44
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	21,30	24,19	26,20	4,90
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	96,59	90,77	88,39	-8,19
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	77,01	65,38	65,61	-11,40
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	24,18	24,68	25,00	0,82

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Проаналізовано розраховані показники ліквідності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності зростає на 3,7 в.п., що є позитивною тенденцією, адже рекомендоване значення має становити більше 20%. Показник свідчить про можливість банку погасити станом на звітну дату 26,36% від всіх зобов'язань за депозитами за рахунок кошів з кореспондентських рахунків і каси.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку зріс на 4,44 в.п. та складає 88% у 2021 р. при рекомендованому значенні $\leq 70-80\%$. Показник свідчить про максимальну можливість банку погасити зобов'язання всіма наявними у банку активами.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів зростає до 26,2%: на 1 грн. робочих активів приходиться 2,62 грн. високоліквідних активів. Частка високоліквідних активів зросла з 21,3% до 26,2%. Доцільним вважається підтримання показника на рівні 20-25% для підтримки достатньої ліквідності, не знижуючи рівень прибутковості.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань дещо знизився на 8,19 в.п. і складає у 2021 р. 88,39% та свідчить про перехід дохідних активів в більш ліквідні.

Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів показує, що у 2021 р. 65,61% виданих кредитів забезпечені залученими депозитами. Показник знизився на 11,4 в.п., що є негативною тенденцією, адже орієнтовне значення складає 70-80%.

Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань має занижене значення і показує, що за рахунок високоліквідних активів та за рахунок продажу майна банк зможе погасити 25% своєї заборгованості, що на 0,82% більше, ніж у 2019 р. Зростання показника розцінюється позитивно але його рекомендоване значення складає 100%, тому банку слід підвищити рівень даного коефіцієнту.

Отже, за розрахованими показниками ліквідності встановлено, що більшість з них зростає за рахунок збільшення робочих та високоліквідних активів. Задля збалансування ліквідності слід звернути увагу на коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів та коефіцієнт генеральної ліквідності. Ці та інші показники ліквідності потребують постійного контролю.

В табл. 2.7 представлено основні показники фінансового результату та рентабельності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.,

Таблиця 2.7 – Показники прибутковості АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр., млн. грн.

Показники	2019	2020	2021	Відхилення, абс.	Темп приросту, %
Середні активи	53732,1	66184,9	90357,1	36625,05	68,16
Чистий прибуток	2393,12	2544,05	4187,60	1794,48	74,98
Валовий чистий дохід	6622,37	8196,57	11277,4	4655,03	70,29
Чиста процентна маржа	0,10	0,10	0,10	0,00	0
Рентабельності активів (ROA)	0,04	0,04	0,05	0,01	4,06
Валовий чистий дохід до середніх активів	0,12	0,12	0,12	0,00	0

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, середні активи банку зростають за аналізований період, що для наочності показано на рис. 2.6.

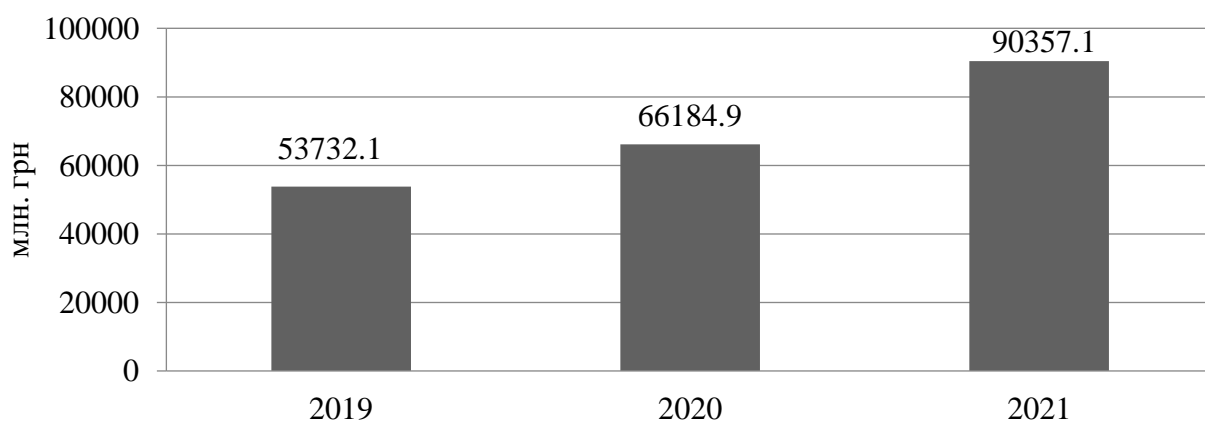

Рисунок 2.6 – Динаміка середніх активів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Зростання середньорічної величини активів банку відбулось за рахунок таких статей, як грошові кошти, надані кредити банкам та клієнтам, інвестицій в цінні папери. Чистий прибуток та валовий чистий дохід банку у 2019-2021 рр. неухильно зростаю, що показано на рис. 2.7.

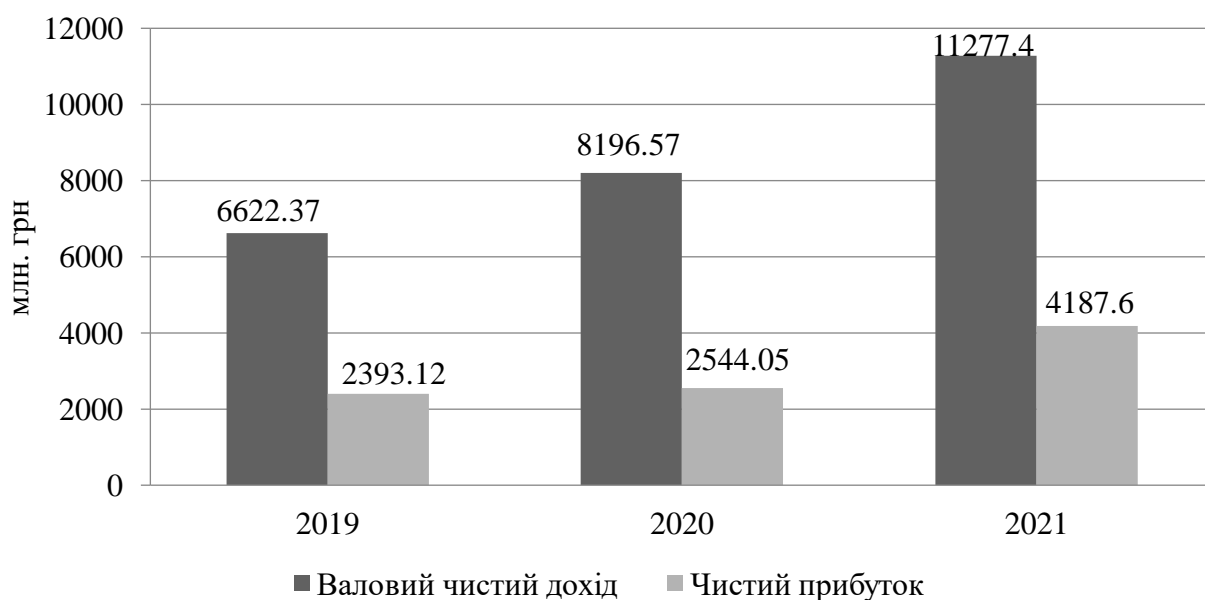

Рисунок 2.7 – Динаміка чистого прибутку та валового чистого доходу АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, за підсумками роботи АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. встановлено, що зростає валовий дохід та чистий прибуток, проте рівень прибутковості банку не змінюється за винятком рентабельності активів, яка зросла на 0,01 або на 1 відсотковий пункт, що показано на рис. 2.8.

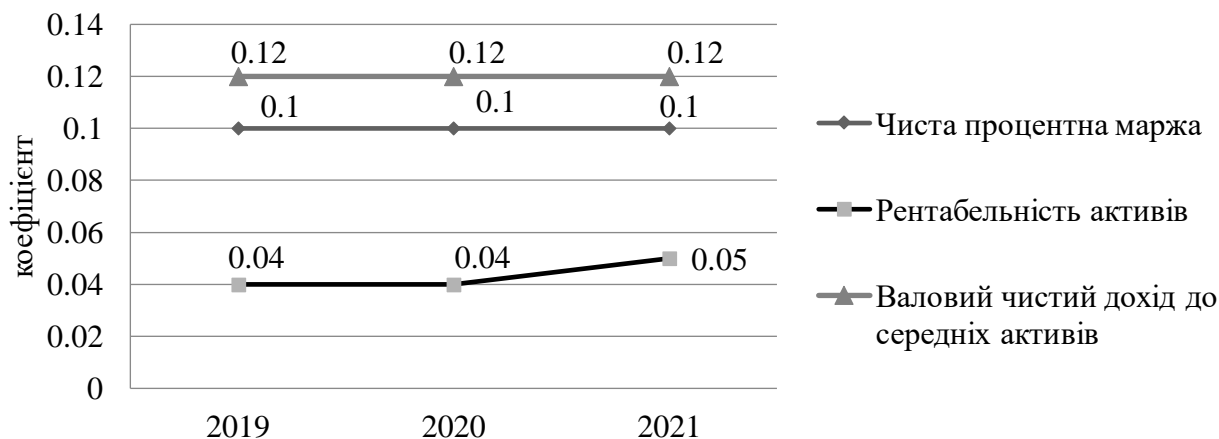

Рисунок 2.8 – Динаміка показників прибутковості АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, фінансові показники банку зростають, а рівень прибутковості залишається усталеним протягом 2019-2021 рр. Не значне зростання рентабельності активів банку є свідченням зростання ефективності роботи керівництва банку.

Таким чином, проведений аналіз показників дозволяє зробити висновок, що високі показники динаміки для АТ «ПУМБ» були забезпечені здебільшого за рахунок збільшення коштів юридичних та фізичних осіб. Найбільш високі темпи зростання основних показників розвитку АТ «ПУМБ» відмічено за підсумками 2021 року. У цей період в порівнянні з 2019 роком активи переважно зросли за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів, заборгованості інших банків та кредитів, наданих клієнтам.

Проаналізовано показники ділової активності у частині пасивів та активів банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники ділової активності за активами та пасивами АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., у %

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)
<i>Ділова активність у частині пасивів</i>				
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	83,56	87,07	88,00	4,44
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у доходні активи	96,59	90,77	88,39	-8,19
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	69,92	56,73	57,65	-12,27
Коефіцієнт активності спрямування депозитів у кредитний портфель	77,01	65,38	65,61	-11,40
<i>Ділова активність у частині активів</i>				
Коефіцієнт доходних активів	80,71	79,03	77,78	-2,92
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	58,43	49,39	50,73	-7,70
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	16,00	24,35	22,12	6,12
Коефіцієнт інвестицій у доходних активах	19,83	30,81	28,44	8,62

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Щодо ділової активності пасивів банку встановлено наступне. Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів показує високу частку залучених коштів у загальних пасивах – на кінець 2021 р. 88%. Показник зростає на 4,44 в.п. Рівень цього показника протягом аналізованого періоду є загрозливим, адже є вищим за оптимальне значення (70%). Отже, банк вживає заходи щодо залучення ресурсів клієнтів. Встановлена тенденція підтверджується високим рівнем коефіцієнта активності використання залучених коштів у доходні активи, який складає 88,39% у 2021 р.

Коефіцієнти активності використання залучених коштів у кредитний портфель складає 57,65% у 2021 р., що на 12,27% більше за показник 2019 р.

Водночас коефіцієнт активності спрямування депозитів у кредитний портфель у 2021 р. становив 65,61% і зменшився на 11,40% порівняно до 2019 року. Оскільки банк майже не залучає міжбанківських кредитів, то тенденція зниження коефіцієнта залучення депозитів може свідчити про відсутність

можливостей залучувати ці ризиковані ресурси порівняно з дешевими власними.

Щодо ділової активності активів банку встановлено наступне. Коефіцієнт доходних активів складає 77,78%, що на 2,92 в.п. менше за показник 2019 р. Показник свідчить про зменшення частки доходних активів у загальній величині активів банку, що розцінюється негативно.

Коефіцієнт інвестицій в кредитний портфель для даного банку є набагато вищим 0,75, що свідчить про агресивну кредитну політику, що в цілому притаманне всій банківській системі України. Позитивним є зменшення даного коефіцієнта в динаміці.

Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь є нижчим норми, що говорить про низьку частку ділових активів, що інвестовані банком в цінні папери, паї та направлених у спільну діяльність. Показник зріс на 6,12 в.п. у 2021 р. Зростання показника свідчить про збільшення ділової активності, пов'язаної із збільшенням його інвестиційної діяльності.

Коефіцієнт інвестицій у доходних активах має тенденцію до зростання та складає 28,44%. Показник свідчить про зростання питомої ваги вкладень у цінні папери у доходних активах.

Таки чином, ділова активність активів характеризується рівнем вкладень ресурсів банку в доходні активи, кредитний портфель, у цінні папери і розкриває як досягнутий рівень, так і можливості банку в даний період. Зростання доходних активів при їх диверсифікації в кредитний та інвестиційний портфелі, за більшістю показників свідчить про зростання рівня ділової активності банку АТ «ПУМБ» і розширення його діяльності на фінансовому ринку України. Найбільш зростаюча ділова активність АТ «ПУМБ» проявляється в кредитній політиці, що базується на зростанні коефіцієнтів активності використання в кредитний портфель як усіх залучених коштів, так і досить високого рівня їх за депозитами.

Проведений аналіз господарської діяльності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. показав, що банк дотримується рекомендованих НБУ нормативів економічної діяльності комерційного банку, є ліквідним та прибутковим. Протягом аналізованого періоду зростання показують всі види операційних доходів та витрат банку. Проте показники рентабельності у 2021 р. перебувають на одному ж і тому рівні, що і попередні два роки. Тобто ефективність діяльності банку суттєво не зростає. Проблеми в діловій активності АТ «ПУМБ» виявлено лише в напрямку розміщення коштів в цінні папери та залучення строкових депозитів.

2.2 Аналіз та оцінка інноваційної діяльності АТ «ПУМБ»

Сучасний етап розвитку сфери банківських послуг, що протікає в умовах загострення конкуренції та кризових явищ в Україні, характеризується трьома основними тенденціями: підвищенням ролі інноваційних технологій, збільшенням обсягу та різноманітності роздрібних банківських послуг, підвищенням частки інноваційних технологій, формуванням нових сегментів ринку обслуговування населення.

АТ «ПУМБ» є системно важливим банком та одним із найбільших гравців на ринку банківських послуг України. Керівництво банку здійснює розбудову універсального банку національного масштабу та працює над розробкою та запровадженням передових фінансових продуктів і послуг як для юридичних, так і для фізичних осіб.

На рис. 2.9 показана структурно-логічна схема здійснення аналізу та оцінки інноваційної діяльності банку АТ «ПУМБ».

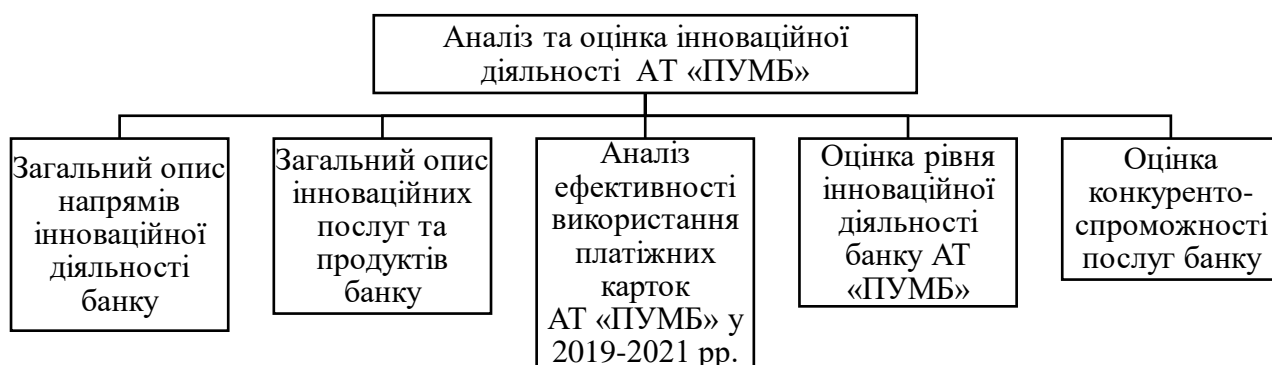

Рисунок 2.9 – Структурно-логічна схема здійснення аналізу та оцінки інноваційної діяльності банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: розроблено автором самостійно

Головним принципом роботи в інноваційній діяльності банку є максимальна орієнтація на клієнта та глибоке розуміння його потреб, а також побудова структури бізнесу згідно з кращими міжнародними стандартами.

Керівництво банку здійснює діяльність зі створення інноваційного банку, який буде здатний випереджати ринок банківських послуг та продуктів за технологічністю.

АТ «ПУМБ» веде роботу з впровадження нових продуктів й процеси в обслуговуванні клієнтів, використовуючи як традиційні, так і альтернативні канали надання фінансових послуг. При цьому, банк постійно працює над удосконаленням якості сервісу та розробкою індивідуальних рішень для своїх клієнтів. Адже, як вказано в Кодексі корпоративної етики АТ «ПУМБ», це дозволить збільшити частку на ринку в кожному із продуктових і клієнтських сегментів. Основна мета інноваційної діяльності – стати Банком першого вибору для клієнтів [53].

Основні напрями інноваційної діяльності ПАТ «ПУМБ», в які банк постійно спрямовує інвестиції, наступні:

1) застосування цифрових банківських продуктів і послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, GSM-банкінг, Інтернет-банкінг, ПУМБ Online;

2) онлайн обслуговування фізичних осіб в додатку «ПУМБ Online», який дозволяє переглядати залишок на рахунку, оформити депозит та управляти депозитом, здійснювати оплати комунальних рахунків, гасити та управляти кредитом;

3) онлайн обслуговування корпоративних клієнтів в додатку «ПУМБ Online», який дозволяє переглядати залишок на рахунку підприємства, проводити розрахунки з контрагентами, здійснювати виплату заробітної плати, а також проводити операції з цінними паперами, з лізингу та факторингу тощо.

Окремо слід навести перелік інноваційних послуг, які банк надає для малого та середнього бізнесу. Для цього банком створено додаток «ПУМБ Online Для Підприємців», завдяки якому малий та середній бізнес має можливість налагодити електронний документообіг, додавати документи з мобільного пристрою через QR-код з використанням електронного підпису. Наведені розробки відкривають перед АТ «ПУМБ» нові можливості для дистанційного обслуговування клієнтів та дозволяє утримувати почесний статус Digital-банку на українському ринку.

Весь наведений перелік послуг, звісно не був запроваджений одночасно, – банк щорічно інвестує кошти в розширення послуг для клієнтів, роблячи їх більш доступними та більш ефективними для користувачів.

Основний ефект, який отримує банк від запровадження інноваційних продуктів для клієнтів полягає у наступному:

- надання більш спеціалізованих банківських послуг;
- зниження транзакційних витрат;
- прискорення банківських процесів;
- поліпшення і більш ефективного здійснення банківських процесів;
- інноваційне використання даних для цілей маркетингу й управління ризиками;
- потенційний позитивний вплив на фінансову стабільність у зв'язку з посиленням конкуренції [53].

Головний фокус в інноваціях АТ «ПУМБ» протягом останніх років продовжує залишатися цифрова трансформація.

Використання телефону як віддаленого дистанційного банківського обслуговування, широко застосовується у діяльності АТ «ПУМБ». Найважливішим напрямом розвитку дистанційного банківського обслуговування в АТ «ПУМБ» став інтернет-банкінг, який надає такі можливості: оплата рахунків у реальному часі; кредитування; управління грошима на власному рахунку, у тому числі на депозитному.

Все обслуговування клієнтів банку АТ «ПУМБ» щороку постійно переноситься в сферу дистанційного обслуговування, що поступово знижує функції роздрібної мережі, звужуючи діяльність банківських відділень, які дедалі більше перетворюються у спеціалізовані сервіс-центри. Дистанційна модель банківського обслуговування обумовлена низкою об'єктивних особливостей економічного та соціального середовища: фактор часу, змінами у способі життя людей, впровадження нових інформаційних технологій та автоматизація банківських операцій, зростаюча конкуренція, засоби комунікації, що розвиваються. Отже, розвиток засобів зв'язку та одночасне збільшення числа клієнтів, які мають сучасні засоби зв'язку та активно користуються Інтернетом, сприяло розвитку дистанційного банківського обслуговування, найважливішим із яких став інтернет-банкінг. Розвиток інтернет-банкінгу АТ «ПУМБ», як системно значимого банку України, відповідає державній концепції розвитку фінансового ринку, та включає впровадження фінансових інновацій у сфері обслуговування фізичних та юридичних осіб з урахуванням дистанційного банківського обслуговування.

Постійне нарощування інноваційного потенціалу, впровадження нових або покращення існуючих технологій у дозволяють АТ «ПУМБ» реалізувати свої конкурентні переваги не тільки в короткостроковій перспективі, а й зайняти лідируючі позиції у розрізі сталого розвитку у фінансовому співтоваристві України. Так, ефективність окремих елементів інноваційної діяльності АТ «ПУМБ» можна оцінити через представлення динаміки

платіжних карток, що емітовані банком та частки серед них активних карток, та обрахувати коефіцієнт ефективності використання платіжних карток АТ «ПУМБ», як інноваційного інструменту банку. Наведені показники представлено на рис. 2.10.

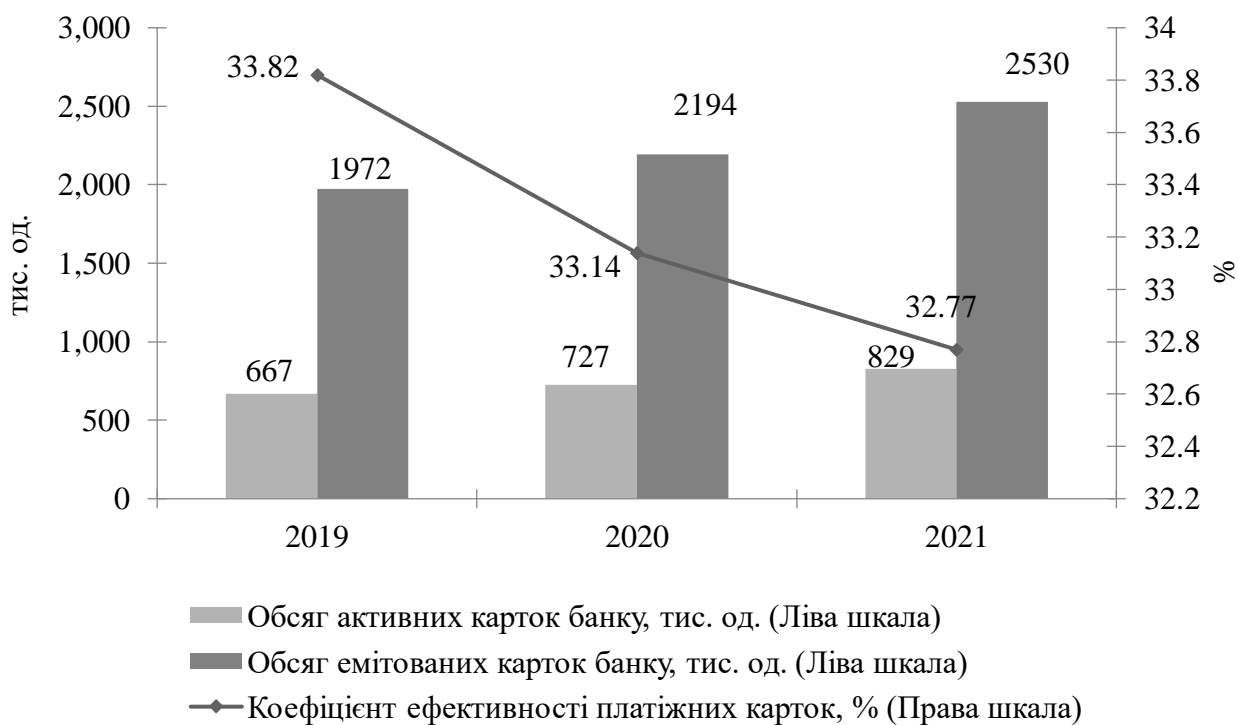

Рисунок 2.10 – Ефективність використання платіжних карток АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, картки в обігу у 2021 році зросли на 558 (2530 - 1972) тис. одиниць. Кількість активних карток зросла на 162 (829 - 667) тис. одиниць. Темпи зростання активних карток менші за темпи зростання карток в обігу:

- 1) темп зростання активних карток: $(829 / 667 \times 100) - 100 = 24,29\%$;
- 2) темп зростання емітованих карток: $(2530 / 1972 \times 100) - 100 = 28,30\%$.

Визначена тенденція обумовила зниження коефіцієнту ефективності на 1,05 (32,77 – 33,82) відсоткових пунктів. Отже, при зростанні емітованих карток зростання коефіцієнта використання карток не відбувається, адже клієнтами АТ «ПУМБ» знижена активність їх використання.

Зміни темпів приросту процентного та комісійного доходів показані на рис. 2.11.

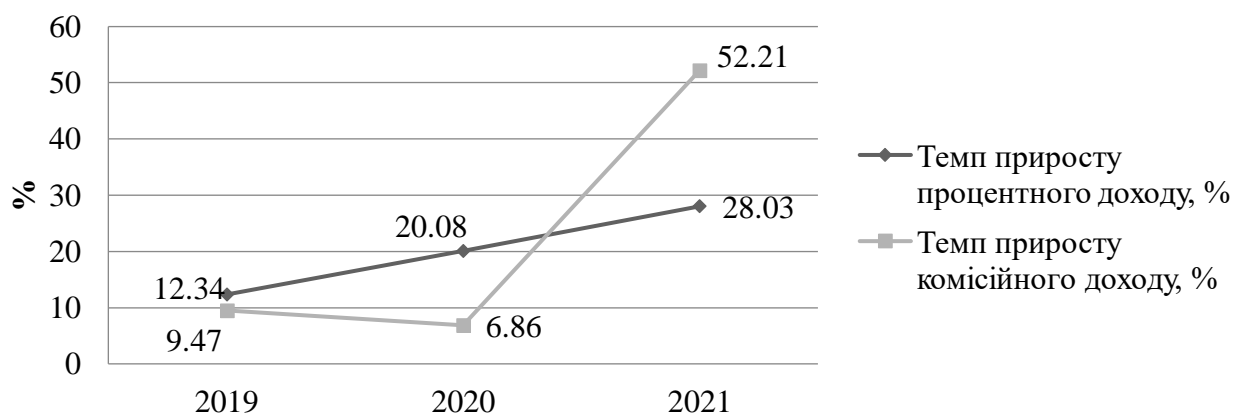

Рисунок 2.11 – Зміни темпів приросту процентного та комісійного доходів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено за даними [52]

Отже, тренд приросту процентного доходу має лінійне зростання, комісійного доходу – стрибкоподібне зростання. Порівняння динаміки кількості активних карток з кількістю емітованих платіжних карток з темпами приросту процентного та комісійного доходу АТ «ПУМБ» показало, що зростання кількості активних платіжних карток супроводжується вищими темпами приросту комісійного доходу. Така тенденція використання платіжних карток обумовлена стягненням банком комісії з поповнення карткового рахунку і проведення безготівкових платежів, при чому одним із найголовніших видів комісійного доходу є дохід від комісії за користування кредитними коштами на кредитних картках. Такі тенденції ефективності використання платіжних карток, як інноваційних інструментів свідчить, що основою ефективності інновацій є функціональні мобільні додатки та Інтернет-банкінг, які через свою привабливість і зручність дозволяють залучати більше клієнтів.

Про рівень інноваційного розвитку банку може свідчити його конкурентоспроможність порівняно до основних конкурентів. Конкурентоспроможність є невід'ємною частиною ефективної діяльності банку, яка є прямим свідченням його стабільності. Конкурентоспроможний банк здійснює ефективну господарську діяльність лише із застосуванням інноваційних банківських технологій при управлінні кредитними та депозитними операціями, в обслуговуванні клієнтів в умовах конкурентного ринку. З цією метою проведено оцінку конкурентоспроможності АТ «ПУМБ», де обрано наступні банки-конкуренти:

- 1) АТ КБ «ПриватБанк»;
- 2) АТ «Державний ощадний банк України»;
- 3) АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- 4) АТ «Укрсиббанк».

За основні конкурентні переваги вибрано наступні:

- приріст обсягів наданих депозитів;
- приріст обсягів наданих кредитів;
- кількість філій та кількість відділень;
- розгалуженість мережі банкоматів;
- ступінь універсалізації, диференціації продуктів банку;
- впровадження нових технологій у банку, програмне та апаратне забезпечення, яке використовується в банку.

Оцінка здійснювалась з використанням експертного методу, де експертами виступили начальники відділень АТ «ПУМБ» у м. Запоріжжя – 15 осіб. Оцінка конкурентних переваг здійснена за п'ятибальною шкалою, де 1 – найгірший результат, 5 – найкращий результат. Експерти під час оцінки керувались річними фінансовими звітами банків-конкурентів та звітами про розвиток й соціально-корпоративну відповідальність, які розміщено на офіційних сайтах банків-конкурентів [75-78]. Надані оцінки експертами представлені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Оцінка конкурентоспроможності АТ «ПУМБ» та його найближчих конкурентів

Конкурентна перевага	Вага	Досліджуваний банк		Банки-конкуренти							
		АТ «ПУМБ»		АТ КБ «ПриватБанк»		АТ «Державний ощадний банк України»		АТ «Укрсиббанк»		АТ «Райффайзен Банк Аваль»	
		Бал	Зважена оцінка	Бал	Зважена оцінка	Бал	Зважена оцінка	Бал	Зважена оцінка	Бал	Зважена оцінка
Приріст обсягів наданих депозитів	0,15	5	0,75	5	0,75	3	0,45	2	0,3	5	0,75
Приріст обсягів наданих кредитів	0,15	5	0,75	1	0,15	4	0,6	3	0,45	1	0,15
Кількість філій та кількість відділень	0,15	4	0,6	5	0,75	5	0,75	4	0,6	3	0,45
Розгалуженість мережі банкоматів, платіжних терміналів та торговельних POS-терміналів	0,15	4	0,6	5	0,75	4	0,6	2	0,3	3	0,45
Ступінь універсалізації, диференціації продуктів банку	0,2	3	0,6	4	0,8	3	0,6	4	0,8	4	0,8
Впровадження нових технологій у банку, програмне та апаратне забезпечення	0,2	4	0,8	5	1	4	0,8	3	0,6	3	0,6
Разом	1	×	4,1	×	4,2	×	3,8	×	3,05	×	3,2

Джерело: складено автором на основі експертного методу та звітності банків [26-29; 52; 53]

Вивчення звітності банків-конкурентів показало, що найбільший приріст у 2021 році порівняно до 2020 р. за депозитними операціями має АТ КБ «ПриватБанк»: збільшення на 72111 млн. грн. (у 1,3 рази). Приріст депозитів

АТ «ПУМБ» складає 23402 млн. грн. (у 1,4 рази). Приріст депозитів АТ «Державний ощадний банк України» склав 2742 млн. грн. (у 1,01 раз). Приріст депозитів АТ «Укрсиббанк» – на 2161 млн. грн. (у 1,03 рази). Приріст депозитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 21495 млн. грн. (у 1,32 рази). Відповідно до отриманих аналітичних розрахунків виставлялись бали від 1 до 5.

Аналітична оцінка приросту наданих кредитів за банками показала наступне: приріст наданих кредитів АТ «ПУМБ» склав 15514 млн. грн. (у 1,4 рази). У АТ КБ «ПриватБанк» приросту не було за останні роки, надані кредити зменшились на 4523 млн. грн. Приріст наданих кредитів АТ «Державний ощадний банк України» склав 10083 млн. грн. (у 1,16 раз). Приріст наданих кредитів АТ «Укрсиббанк» – на 4365 млн. грн. (у 1,2 рази). АТ «Райффайзен Банк Аваль» зменшив надані кредити на 1609 млн. грн., приросту не було.

Досліджено кількість відділень банків-конкурентів та представлено їх динаміку на рис. 2.14.

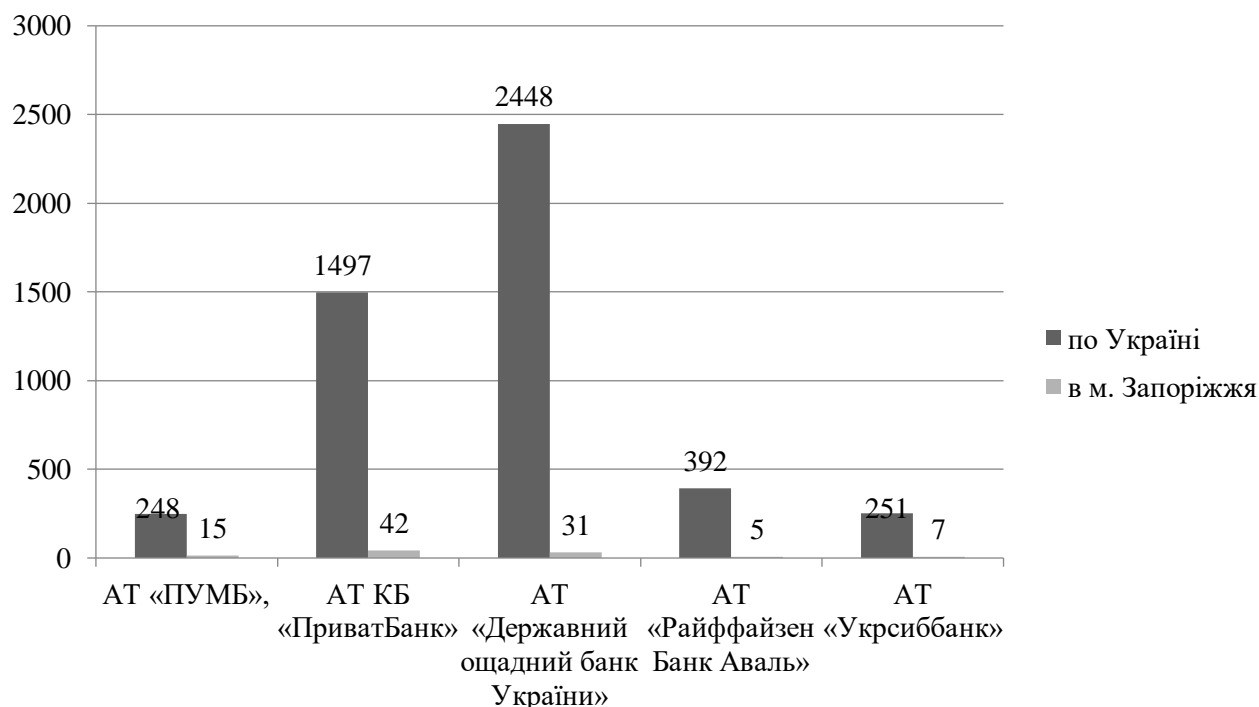

Рисунок 2.12 – Кількість філій та відділів банків-конкурентів станом на 01.01.2022 р.

Джерело: складено автором на основі [26-29; 52; 53]

На першому місті перебуває АТ «Державний ощадний банк України», якому поступається АТ КБ «ПриватБанк». Обидва банки є державними. Досліджуваний АТ «ПУМБ» отримав 4 бали з 5 за кількістю філій та відділень, що також є гарним результатом. Найменшу кількість балів отримав АТ «Укрсиббанк» та АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Національна мережа банківського обслуговування АТ «Державний ощадний банк України» має у своєму складі 3309 банкоматів та 3189 платіжних терміналів та понад 60000 торговельних POS-терміналів. АТ КБ «ПриватБанк» по всій Україні має близько 7200 банкоматів, 13300 платіжних терміналів та 141000 торговельних POS-терміналів. АТ «ПУМБ» має 3216 банкоматів, 317 платіжних терміналів та 48096 торговельних POS-терміналів. АТ «Укрсиббанк» – близько 1000 одиниць банкоматів та 855 торговельних POS-терміналів, АТ «Райффайзен Банк Аваль» нараховує 2525 банкоматів та 414 платіжних терміналів та володіє мережею торговельних POS-терміналів чисельністю понад 23000 одиниць.

Відповідно до отриманих результатів виставлено бали за третім та четвертим фактором конкурентної переваги.

Всі досліджувані банки відносяться до універсальних, що обслуговують і фізичних осіб, і бізнес. Універсальні банки володіють конкурентною перевагою, що полягає в можливості розсіюванні ризику на широкий асортимент товарів, що реалізується. Найбільшу ступінь диверсифікації демонструють такі універсальні банки, як АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Державний ощадний банк України»; середній ступінь – АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «ПУМБ» і АТ «Укрсиббанк». Ці банки, конкуруючі з усіма учасниками банківського ринку, відчувають максимальний тиск внутрігалузевої конкуренції. Також на підставі рейтингів банків України від Міністерства фінансів України за диверсифікацією послуг та надійності банків [79] виставлено оцінку за п'ятим фактором конкурентної переваги досліджуваних банків.

За банками-конкурентами досліджено впровадження нових технологій у банку, програмне та апаратне забезпечення та представлено їх в наступній рейтинговій послідовності:

1) АТ КБ «ПриватБанк» запровадив наступні банківські послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, торговельні POS-термінали, Клієнт-банк, Інтернет-Клієнт-банк для підприємств, мобільний банкінг для фізичних осіб через мобільний додаток «Приват24» та для корпоративних клієнтів через мобільний додаток «Приват24 Corporate»;

2) АТ «Державний ощадний банк України» запровадив наступні банківські послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, торговельні POS-термінали, інтернет-банкінг для підприємств, які мають поточних рахунок в банку, мобільний банкінг, термінали для здійснення платежів;

3) АТ «ПУМБ» запровадив наступні банківські послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, торговельні POS-термінали, GSM-банкінг, Інтернет-банкінг через додаток «ПУМБ Online» для фізичних та юридичних осіб;

4) АТ «Райффайзен Банк Аваль» запровадив наступні банківські послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, торговельні POS-термінали, Інтернет банкінг для підприємств та організацій, які мають поточних рахунок в банку, мобільний банкінг, аваль-телевойс;

5) АТ «Укрсиббанк» запровадив наступні банківські послуги з дистанційного обслуговування клієнтів: банкомати, термінали для здійснення платежів, торговельні POS-термінали, комбінація «Інтернет-банкінг – SMS-банкінг – e-mail-банкінг».

За отриманими результатами виставлено бали за шостим фактором конкурентної переваги досліджуваних банків.

Наприкінці визначено рейтингові бали конкурентоспроможності банків за п'ятьма досліджуваними банками, що представлено на рис. 2.13.

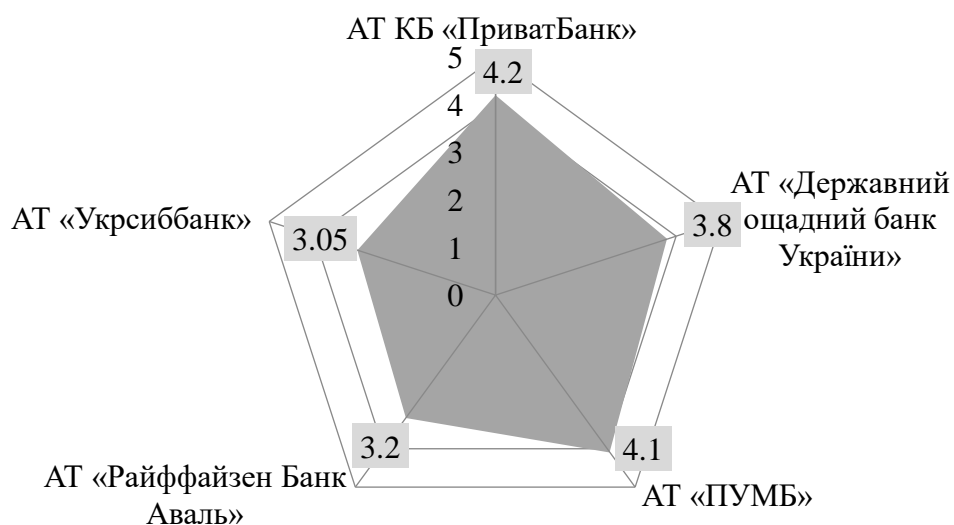

Рисунок 2.12 – Зважені оцінки конкурентоспроможності банків за п'ятибальною шкалою

Джерело: складено автором

Отже, експертним методом на підставі рейтингових оцінок Міністерства фінансів України [57] та дослідженні звітності банку АТ «ПУМБ» [25; 53] та його найближчих конкурентів [26-29] було здійснено оцінку конкурентоспроможності банків та встановлено, що найбільші конкурентні переваги має один з державних банків України – АТ КБ «ПриватБанк» – з оцінкою 4,2 бали з 5; на другому місці – АТ «ПУМБ» з оцінкою 4,1 бали; на третьому місці – другий держаний банк – АТ «Державний ощадний банк України» – з оцінкою у 3,8 бали; на останній місцях АТ «Райффайзен Банк Аваль» і АТ «Укрсиббанк» з оцінками 3,2 та 3,05 відповідно.

За наведеними результатами можна зробити висновок, що рівень інноваційності банківських послуг та технологій банківського обслуговування, яке надається досліджуваним банком АТ «ПУМБ» забезпечує йому достатній рівень конкурентоспроможності на фінансовому ринку України, порівнюючи з

лідерами банківського сектору та іншими найсильнішими банками України. В такому разі зроблено висновок, що банк АТ «ПУМБ» є інноваційно розвинутим, але для підтримки подальшого розвитку та отримання досягнутих позицій банку на фінансовому ринку необхідним є своєчасне та в достатньому обсязі фінансове забезпечення інноваційного розвитку.

2.3 Оцінка фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Інноваційна стратегія АТ «ПУМБ» спрямована на створення високотехнологічних продуктів, каналів збуту та нових поколінь забезпечуючи банківських технологій, здійснення яких потребує значних ресурсів. Досягнення лідерства у забезпеченості населення банкоматами та POS-терміналами, розвитку онлайн-банкінгу передбачає стабільного та достатнього фінансового забезпечення, а реалізувати подібну стратегію без шкоди для основної діяльності можуть лише фінансово стабільні банки. У зв'язку з тим визначено напрями здійснення оцінки фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» (рис. 2.14).

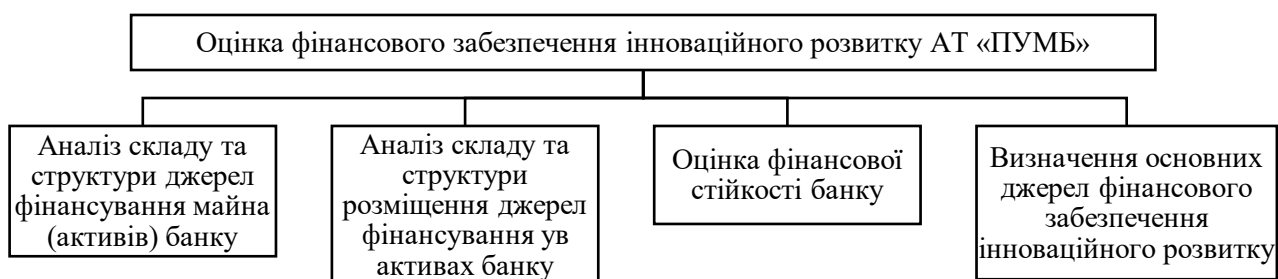

Рисунок 2.14 – Структурно-логічна схема здійснення оцінки фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: розроблено автором самостійно

В табл. 2.10 представлено вертикальний та горизонтальний аналіз активів АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр., виконаний за даними річної звітності банку (Додаток А).

Таблиця 2.10 – Динаміка складу та структури активів АТ «ПУМБ» у 2018-2020 рр., млн. грн.

Найменування	Роки						Відхилення (2021 від 2019)		
	Абсолютне значення, млн. грн.			Питома вага, %			абс.	у структурі, %	темп приросту, %
	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Грошові кошти та їх еквіваленти	9678,9	14541,1	21326,2	17,19	19,12	20,38	11647,3	3,19	120,34
Заборгованість інших банків	1195,2	1591,7	2802,5	2,12	2,09	2,68	1607,3	0,56	134,48
Цінні папери, які оцінюються за справедл.вартістю через прибуток або збиток	40,7	63,1	10,8	0,07	0,08	0,01	-29,9	-0,06	-73,46
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через ін.сукупний дохід	8968,5	18455,4	23142,1	15,93	24,26	22,11	14173,6	6,19	158,04
Кредити, надані клієнтам	32896,4	37567,1	53086,8	58,43	49,39	50,73	20190,4	-7,70	61,38
Інші активи	1183,9	1410,3	1908,898	2,10	1,85	1,82	724,998	-0,28	61,24
Основні засоби	1699,3	1801,4	1696,2	3,02	2,37	1,62	-3,1	-1,40	-0,18
Інвестиційна власність	94,3	71,3	62,1	0,17	0,09	0,06	-32,2	-0,11	-34,15
Нематеріальні активи	282,6	267,4	255,9	0,50	0,35	0,24	-26,7	-0,26	-9,45
Право на користування активами	264,7	294,4	344,1	0,47	0,39	0,33	79,4	-0,14	30,00
Відстрочені податкові активи	0	2,2	13,2	0,00	0,00	0,01	13,2	0,01	0,00
Разом	56304,5	76065,4	104648,8	100	100	100	48344,29	x	85,86

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Абсолютна величина активів банку станом на кінець 2021 р. зросла на 48344,29 млн. грн. або на 85,86% порівняно до 2019 року.

На рис. 2.15 показано динаміку сукупного майна (активів) банку у 2019-2021 рр.

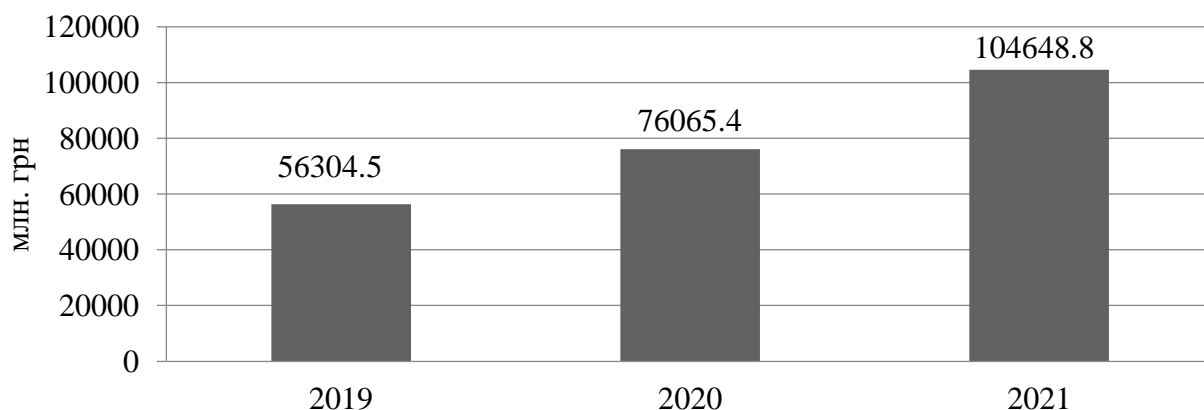

Рисунок 2.15 – Динаміка активів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

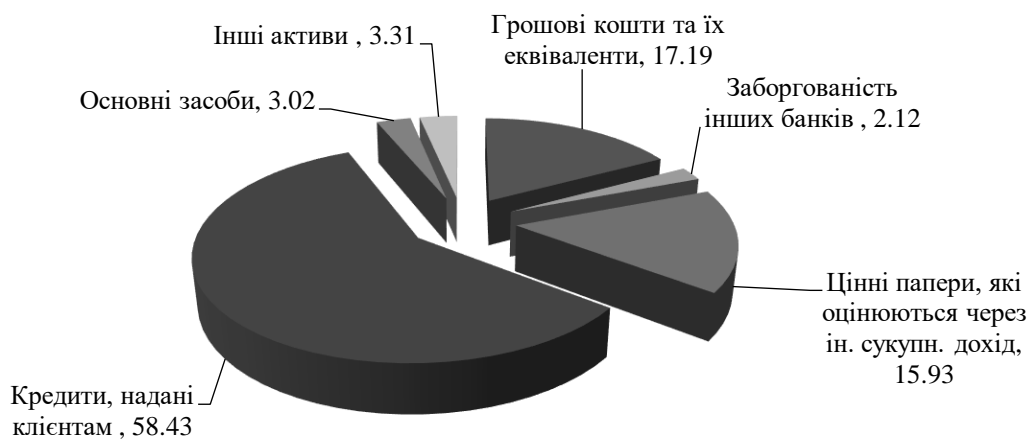
Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, активи банку АТ «ПУМБ» зростають за аналізований період. Таке збільшення активів відбулось переважно за рахунок зміни наступних статей активів:

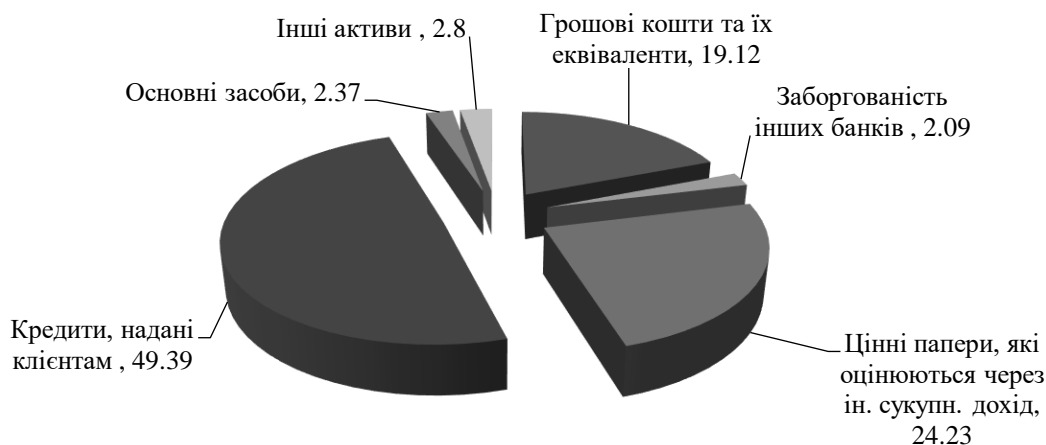
- зростання обсягів кредитування клієнтів (на 20190,4 млн. грн. або на 61,38%);
- зростання цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (на 14173,6 млн. грн. або на 158,04%);
- збільшення грошових коштів та їх еквіваленти (на 11647,3 млн. грн. або на 120,34%);
- зростання заборгованості інших банків (на 1607,3 млн. грн. або на 134,48%);
- збільшення інших активів (на 724,99 млн. грн. або на 61,24%).

За результатами вертикального аналізу, здійсненого у табл. 2.10, досліджено структуру активів АТ «ПУМБ». Графічно структуру активів у 2019-2021 рр. представлено на рис. 2.16. Отже, найбільшу питому вагу у активах банку мають кредити, надані клієнтам, з часткою 58,43% (на 31.12.2019 р.), 49,39% (на 31.12.2020 р.) та 50,73% (на 31.12.2021 р.).

2019 р.

2020 р.

2021р.

Рисунок 2.16 – Структура активів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., у %

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

АТ «ПУМБ» переважно кредитує корпоративних клієнтів. Для кредитування фізичних осіб пропонуються: споживче кредитування, кредитні картки та овердрафт.

Частка цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (державні боргові цінні папери, депозитні сертифікати НБУ, корпоративні облігації) відповідно до аналізованого періоду складає 15,93%, 24,26%, 22,11%.

Диверсифікованість активів АТ «ПУМБ» підтверджено підсумком часток по статтям «Кредити, надані клієнтам» та «Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід», який складає:

на 31.12.2019 р. $58,43\% + 15,93\% = 74,35\%$;

на 31.12.2020 р. $49,39\% + 24,26\% = 73,65\%$;

на 31.12.2021р. $50,73\% + 22,11\% = 72,84\%$

Позитивним є зростання грошових коштів та рахунків в НБУ за аналізований період – на 11647,3 млн. грн. або на 120,34%.

У структурі активів АТ «ПУМБ» частка статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» зростає на 3,19 в.п. і станом на 31.12.2021 р. складає 20,38% від загальної величини активів.

Таким чином, аналіз структури активів банку АТ «ПУМБ» показав тенденцію зростання питомої ваги високоліквідних активів, що у свою чергу покращує рівень ліквідності банку протягом 2019-2021 рр.

Ресурсна база, яка представлена в пасиві балансу банку, є основою фінансової складової діяльності кредитних організацій та фінансування інноваційного розвитку.

Ресурси комерційного банку використовуються для фінансування активів банку та покриття операційних витрат банку у поточному періоді. Банк залучає кошти юридичних та фізичних осіб та від свого імені розміщує їх на умовах платності, повернення та терміновості Тимчасово вільні кошти, залучені банком, надаються їх у тимчасове користування у вигляді кредитів.

Структура ресурсної бази включає як власні кошти (власний капітал), так і залучені (зобов'язання перед НБУ, клієнтами, іншими банками тощо). Проаналізовано склад та структуру зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр. (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Динаміка складу та структури зобов'язань АТ «ПУМБ» у 2018-2020 рр., млн. грн.

Найменування	Роки						Відхилення (2021 від 2019)		
	Абсолютне значення, млн. грн.			Питома вага, %			абс.	у структурі, %	темп приросту, %
	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Зобов'язання перед НБУ	0	4201	5693	0	6,34	6,18	5693	6,18	0
Заборгованість перед ін. банками	934,3	1356,7	1445,2	1,99	2,05	1,57	510,9	-0,42	54,68
Кошти клієнтів	42717	57455,7	80917,1	90,79	86,76	87,87	38200,1	-2,92	89,43
Зобов'язання з оренди	294,6	328,7	379,9	0,63	0,50	0,41	85,3	-0,21	28,95
Поточні зобов. з податку на прибуток	153,5	146,7	257,3	0,33	0,22	0,28	103,8	-0,05	67,62
Відстрочене податкове зобов.	38,2	11,8	0	0,08	0,02	0,00	-38,2	-0,08	-100,00
Інші зобов.	2910,8	2726,5	3395	6,19	4,12	3,69	484,2	-2,50	16,63
Разом	47048,3	66226,5	92087,5	100	100	100	45039,2	x	95,73

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Загальна величина зобов'язань АТ «ПУМБ» протягом 2019-2021 рр. зросла. На рис. 2.17 показано динаміку зобов'язань банку у 2019-2021 рр.

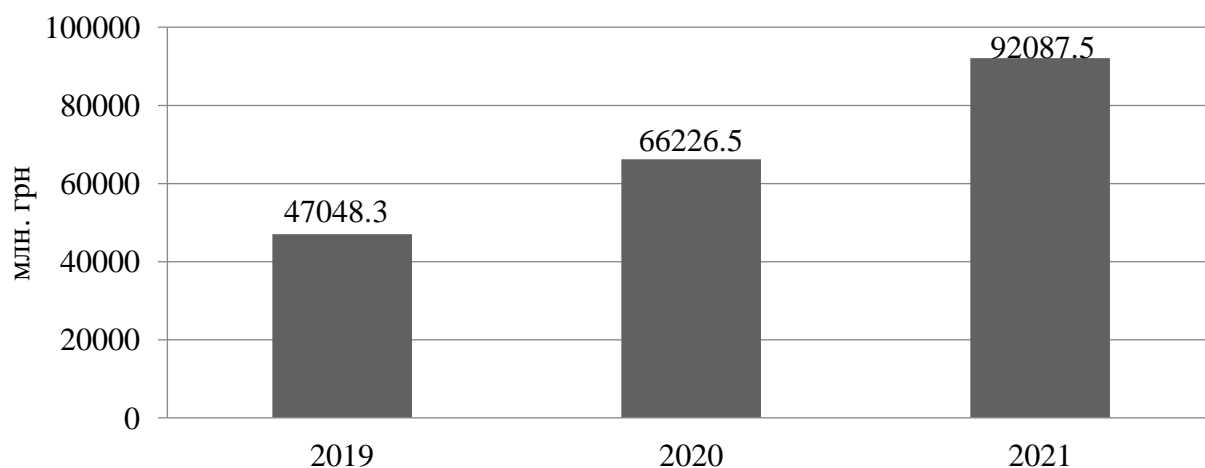

Рисунок 2.17 – Динаміка зобов'язань АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, сукупні зобов'язання банку зросли на 45039,2 млн. грн. або на 95,73% порівняно до 2019 року.

У складі зобов'язань банку відбулись наступні зміни. Зобов'язання перед НБУ значно зросли – на 5693 млн. грн. Заборгованість перед іншими банками також зростає – на 510,9 млн. грн. або на 54,68%.

Кошти клієнтів зросли на 38200,1 млн. грн. або на 89,43% порівняно до 2019 року. У структурі ця стаття зросла на 1,45 відсоткових пунктів. У складі зобов'язань рахунки клієнтів є переважним ресурсом для здійснення банком своїх активних операцій; їх частка має тенденцію до зростання, що свідчить про активну депозитну політику банку:

на 31.12.2019 р. 75,87%;

на 31.12.2020 р. 75,53%;

на 31.12.2021 р. 77,32%.

В складі зобов'язань банку зростають зобов'язання з оренди (на 85,3 млн. грн.), поточні зобов'язання з податку на прибуток (на 103,8 млн. грн.) і інші зобов'язання (на 484,2 млн. грн.).

Зобов'язання банку у структурі пасивів мають наступну частку:

на 31.12.2019 р. $47048,3 / 56304,5 \times 100\% = 83,56\%$;

на 31.12.2020 р. $76065,4 / 66226,5 \times 100\% = 87,07\%$

на 31.12.2021 р. $104648,8 / 92087,5 \times 100\% = 88\%$.

Отже, основною ресурсною базою банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. є зобов'язання, які зростають в абсолютному вираженні, а також зростає їх частка у загальних пасивах банку.

Власні кошти формують статутний капітал, деякі резерви та фонди, а другі формують основу здійснення кредитних операцій. Високий рівень уваги до власного капіталу пов'язаний насамперед із найважливішими його функціями, що забезпечують стабільність роботи банку, захист банку від непередбачуваних негативних впливів та захист інтересів вкладників та кредиторів банку. Тож, запроваджені жорсткі вимоги до величині власного капіталу. Подібні заходи спрямовані на формування більшої стійкості та

конкурентоспроможності українських банків. Здійснено аналіз складу та структури власного капіталу АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Динаміка складу та структури власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2018-2020 рр., млн. грн.

Найменування	Роки						Відхилення (2021 від 2019)		
	Абсолютне значення, млн. грн.			Питома вага, %			абс.	у структурі, %	темп приросту, %
	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Акціонерний капітал	3512,5	4998,6	4780,6	37,95	50,80	38,06	1268,1	0,11	0,00
Емісійний дохід	101,7	101,7	101,7	1,10	1,03	0,81	0	-0,29	1,00
Резерв переоцінки основних засобів	523,3	612,4	437,5	5,65	6,22	3,48	-85,8	-2,17	2,00
Резерв переоцінки цінних паперів	104,3	118,7	2910	1,13	1,21	23,17	2805,7	22,04	3,00
Резервний фонд	1479,8	1610,2	124,6	15,99	16,37	0,99	-1355,2	-15,00	4,00
Нерозподілений прибуток	3434,6	2397,4	4206,9	37,11	24,37	33,49	772,3	-3,61	5,00
Разом	9256,2	9839	12561,3	100,00	100,00	100,00	3305,1	0,00	6,00

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Загальна величина власного капіталу АТ «ПУМБ» має тенденцію до зростання (рис. 2.18).

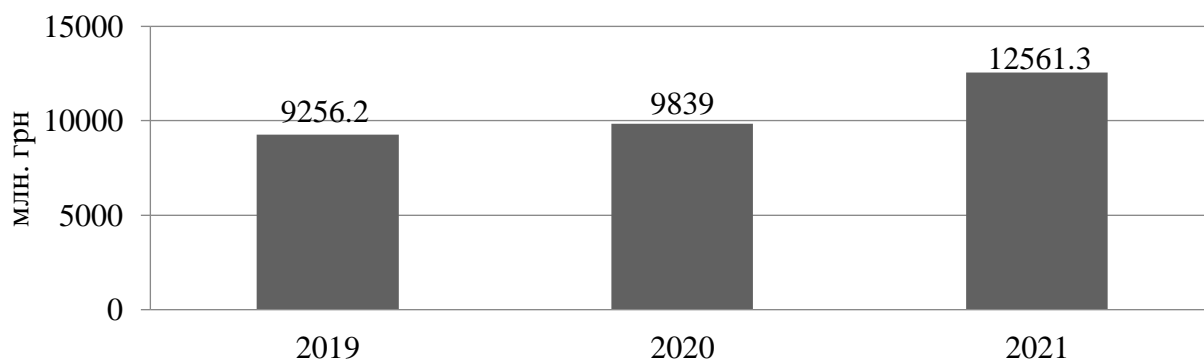

Рисунок 2.18 – Динаміка власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

За даними табл. 2.5 динаміка розміру власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. є позитивною та вказує на збільшення його розміру у 2021 р. на 3305,1 млн. грн. (або на 35,718%), тобто з 9256,2 млн. грн. до 9839 млн. грн. у 2020 р. та до 12561,3 млн. грн. у 2021 р.

Зростання власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. відбулось за рахунок збільшення акціонерного капіталу, резерву переоцінки цінних паперів та нерозподіленого прибутку. Акціонерний капітал зріс на 1268,1 млн. грн. або на 36,10%. Резерв переоцінки цінних паперів зріс на 2805,7 млн. грн. або у 26,9 раз порівняно до 2019 року. Зростання нерозподіленого прибутку відбулось на 772,3 млн. грн. або на 22,49%, що свідчить про успішне розміщення власних ресурсів і позитивно відображається на результатах роботи банку в цілому.

У складі власного капіталу знижуються статті резерву переоцінки основних засобів (на 85,8 млн. грн. або на 16,4%) та резервного фонду (на 1355,2 млн. грн. або на 91,58%).

За 2019-2021 рр. темп зростання зобов'язань склав 95,73%, а темп зростання власного капіталу склав 35,71 %. Отже, банк нарощує зобов'язання більш прискореними темпами, ніж власний капітал.

Графічно структуру пасивів (зобов'язання та власний капітал банку) у 2019-2021 рр. представлено на рис. 2.19.

Як вже зазначалось, у ресурсній базі переважають зобов'язання, частка яких складає 83,56% (на 31.12.2019 р.), 87,07% (на 31.12.2020 р.) і 88% (на 31.12.2021 р.). У структурі пасивів загальна величина зобов'язань банку зросла на 4,44 відсоткових пунктів. за рахунок збільшення рахунків клієнтів, зобов'язань перед НБУ. Частка коштів клієнтів склала 75,87%, 75,53% і 77,32% відповідно до аналізованих років. У структурі пасивів власний капітал у 2019 р. мав частку 16,44%. У 2020 році вона зменшилась до 12,93%. У 2021 р. частка власного капіталу зменшилась і склала 12%.

Таким чином, ресурсна база АТ «ПУМП» сформована переважно за рахунок коштів клієнтів.

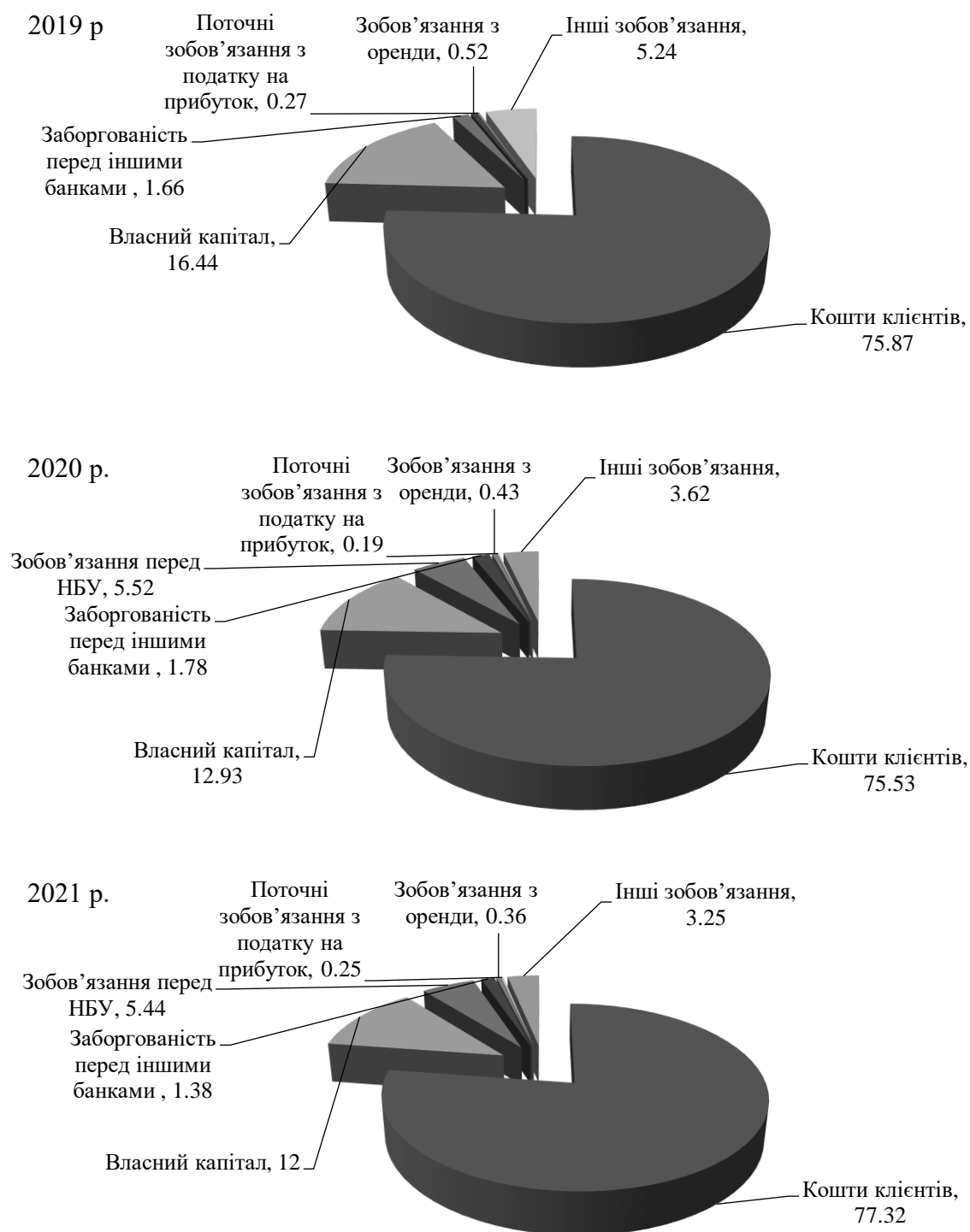

Рисунок 2.19 – Структура пасивів АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., у %

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

За проведеним аналізом визначено, що структура ресурсної бази АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. не є оптимальною через те, що частка власних ресурсів має тенденцію до зменшення, що зумовлено значним приростом

зобов'язань та коштів клієнтів зокрема. В даний час депозитні ресурси організацій (корпоративних клієнтів) та населення становлять понад 70% залучених коштів банків. Залучення у вклади вільних коштів та їх подальше розміщення дозволяє банку реалізувати свою найважливішу функцію фінансового посередника економіки. Власний капітал при цьому залишається об'єктом пильної уваги як самого банку, так і регулятора.

Далі представлено показники фінансової стійкості АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники фінансової стійкості АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., у %

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, частка	16,03	15,22	21,89	5,86
Коефіцієнт надійності	19,67	14,86	13,64	-6,03
Коефіцієнт фінансового важеля, частка	5,08	6,73	7,33	2,25
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (достатність капіталу)	16,44	12,93	12,00	-4,44
Коефіцієнт захищеності власного капіталу, частка	0,34	0,35	0,31	-0,03
Коефіцієнт захищеності доходних активів	-0,08	-0,14	-0,16	-0,08

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу має рекомендоване значення в межах 12-15. За розрахованими значення даний показник має досить високу величину з тенденцією до зростання та означає низьку стабільність банку. Проте зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості акціонерного капіталу, у чому мають зацікавленість акціонери, оскільки прибуток зароблено за рахунок всього капіталу, включаючи і залучений, а дивіденди отримують лише акціонери.

Коефіцієнт надійності при оптимальному значенні у 5% складає 13,64% та знизився на 6,03 в.п. порівняно до 2019 р. Отже, банк має залежність від залучених коштів.

Коефіцієнт фінансового важеля має перебувати в межах 1 до 20. У 2021 р. він становив 7:33. Такі результати аналізу свідчать про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на ринку, навіть за високого забезпечення власними.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (достатність капіталу) має бути не менше 10% та за даними АТ «ПУМБ» складає у 2021 р. 12% з тенденцією до зниження на 4,44 в.п. порівняно до 2019 р., що підтверджує залученість банком вільних коштів на ринку.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу має перебувати в межах 0,3-1,0. Розрахований показник складає 0,34, 0,35 і 0,31 за аналізованими роками, що відповідає рекомендованому значенню.

Коефіцієнт захищеності доходних активів мобільним власним капіталом має бути більшим за 0. Від'ємне значення цього показника є свідченням послаблення захисту доходних активів власним капіталом. Отже фінансова стійкість банку недостатньо забезпечена власного капіталом, який не повною мірою захищає банк від імовірних ризикованих втрат, що потребує перегляду існуючої політики управління фінансовою стійкістю та розробки заходів її покращання у майбутньому.

Проте майже всі основні показники фінансової стійкості АТ «ПУМБ» відповідають рекомендованим значенням і тому слід вважати, що за рахунок власного капіталу та залучення вільних коштів та фінансовому ринку банк спроможний здійснювати фінансове забезпечення інноваційного розвитку.

Банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Чистий прибуток банку є основним джерелом фінансування розвитку банку та реалізації його стратегій. Розподіл чистого прибутку банку здійснюється за результатами діяльності за рік згідно з рішенням загальних зборів акціонерів (пайовиків) банку.

Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується таким чином: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір

нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань у офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством (резервний фонд та загальний резерв). Решта суми розподіляється на виплату дивідендів власникам і на капіталізацію банку. Сума чистого прибутку, що залишається для розвитку банківського бізнесу, є нерозподіленим прибутком.

В табл. 2.14 представлено основні джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ».

Таблиця 2.14 – Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., тис. грн.

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)	
				абс.	темп приросту, %
Пасиви	56305	76065	104649	48344	85,86
Власний капітал	9256	9839	12561	3305	35,71
Нерозподілений прибуток	3435	2397	4207	772	22,49
Частка нерозподіленого прибутку у власному капіталі, %	37,11	24,37	33,49	-3,61	x
Частка нерозподіленого прибутку у пасивах, %	6,10	3,15	4,02	-2,08	x
Запозичені та залучені кошти	47048	66227	92088	45039	95,73
Частка запозичень та залучених коштів у пасивах, %	83,56	87,07	88,00	4,44	x

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, дані табл. 2.14 показують, що в складі власного капіталу більше, ніж чверть, складає нерозподілений прибуток. Його частка складає 33,49%, що на 3,61 в.п. менше за 2019 р., проте більша порівняно до 2020 р., коли вона складала 24,37%. Відповідний тренд має нерозподілений прибуток у складі пасивів банку. У 2021 р. його частка у пасивах складає 4,02%. Найбільшу частку у складі пасивів мають запозичені та залучені банком кошти – 88% у 2021 р., що на 4,44 в.п. більше за показник на кінець 2019 р. Відповідно цього зроблено висновок, що основним джерелом фінансування інноваційного

розвитку банку є запозичені та залучені кошти, а також нерозподілений прибуток. Таким чином, АТ «ПУМБ» має достатній рівень фінансового забезпечення для інноваційного розвитку у подальшому.

У перспективі АТ «ПУМБ» має доступ до наступних видів фінансових ресурсів для забезпечення інноваційної діяльності:

- бюджетні кошти, що виділяються на різних рівнях влади, цільові державні кошти у вигляді грантів, дотацій, пайової участі;
- ресурси позабюджетних фондів;
- власні кошти банку (чистий прибуток, відрахування на амортизацію);
- кошти інших кредитно-фінансових установ (ресурси інвестиційних банків, венчурних, страхових і інвестиційних фондів, банків, недержавних пенсійних фондів, страхових підприємств);
- кошти приватних осіб; ресурси вітчизняних та зарубіжних наукових фондів;
- кошти громадських об'єднань; акції; державні кредити;
- залучені (емісія акцій, облігацій та інших видів цінних паперів, кошти іноземних інвесторів, ресурси спонсорів);
- позикові кошти (лізинг, кредити фінансово-кредитних установ).

Таким чином, проведене дослідження фінансового забезпечення інноваційної діяльності АТ «ПУМБ» дозволило виявити, що фінансові ресурси є ключовим елементом, що забезпечує розвиток інноваційного процесу в банківських установах. Проте АТ «ПУМБ» стикаються з нестачею фінансових ресурсів через кризові явища економіки України (наслідки пандемії covid-19, військові дії), а також через сталі чинники фінансового ринку: його недостатня розвинутість, поганого інвестиційного клімату, наявності вузького переліку форм фінансування, низької активності держави тощо. Це відбивається на структурі витрат із фінансування інноваційного розвитку та ефективності інноваційної діяльності. Для вирішення проблеми фінансування інноваційної діяльності банківського сектору найважливіша роль має відводитися державній підтримці системно важливих банків.

Висновки до розділу 2

За підсумками другого розділу зроблено наступні висновки. Проведено аналіз господарської діяльності АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. і встановлено, що протягом аналізованого періоду 2019-2021 рр. банк має задовільні показники ліквідності та ділової активності, дотримується рекомендованих НБУ нормативів економічної діяльності комерційного банку. Виявлено деякі проблеми в діловій активності АТ «ПУМБ»: в напрямку розміщення коштів в цінні папери та залучення строкових депозитів. Протягом аналізованого періоду зростання показують всі види операційних доходів та витрат банку. Показники рентабельності перебувають на одному ж і тому рівні протягом останніх трьох років, що є свідченням відсутності суттєвого зростання ефективності діяльності банку та викликано здебільшого зовнішніми факторами, зокрема кризою через пандемію covid-19. Проте банк додав всі зусилля для того, щоб рентабельність не знижалась, що позитивно характеризує менеджмент банку в умовах кризи.

Про рівень достатнього інноваційного розвитку банку свідчити його конкурентоспроможність порівняно до основних конкурентів, що визначено експертним методом на підставі рейтингових оцінок Міністерства фінансів України та дослідженні звітності банку АТ «ПУМБ» і його найближчих конкурентів та встановлено, що найбільші конкурентні переваги має АТ КБ «ПриватБанк»; на другому місці – АТ «ПУМБ»; на третьому місці – АТ «Державний ощадний банк України»; на останній місцях АТ «Райффайзен Банк Аваль» і АТ «Укрсиббанк». Відповідно отриманих результатів зроблено висновок, що сучасний стан інноваційності банківських послуг та технологій банківського обслуговування АТ «ПУМБ» забезпечує йому достатній рівень конкурентоспроможності на фінансовому ринку України, порівнюючи з лідерами банківського сектору.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ПУМБ»

3.1 Вдосконалення методики оцінки інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» з урахуванням рівня фінансового забезпечення

Процеси глобалізації та інтернетизації перебудовують звичні засади ведення бізнесу. IP-технології пронизують всі сфери суспільства, винятком не стала і банківська система. Наявність інноваційних цифрових банківських продуктів, безперечно, є конкурентною перевагою. Довіра населення до інтернет-обслуговування зростає через відсутність можливості відвідувати офіси банків у період обмежень пандемії та самоізоляції, тим самим збільшився попит на онлайн-послуги. Банки швидко трансформують звичні операції, формуючи інноваційні продукти, основою яких є інтернет-технології.

Оцінка ефективності застосовуваних ринкових інструментів банку зазвичай будувалася на фінансовому аналізі та якісних умовах. Ми пропонуємо виконання оцінки інноваційного розвитку банку здійснювати комплексно, застосовуючи наступні підходи:

- 1) коефіцієнтний аналіз рівня інноваційності банківських послуг банку;
- 2) метод експертної оцінки інноваційної активності банку.

Комплексний підхід до оцінки інноваційного розвитку з урахуванням рівня фінансового забезпечення дозволить отримати більш достовірну оцінку. Далі представлено зміст та методичний інструментарій запропонованих підходів.

1) коефіцієнтний аналіз рівня інноваційності банківських послуг банку АТ «ПУМБ». У системі показників, що характеризують рівень інноваційної діяльності банку, необхідно виділити наступні показники. Рівень інноваційної

діяльності банку АТ «ПУМБ» дозволить встановити показник частки витрат на впровадження інновацій ($K_{ін.}$), який обчислюється за формулою [43, с. 38]:

$$K_{ін.} = \frac{Він.}{Взаг.} \rightarrow \text{зростання}, \quad (3.1)$$

де $Він.$ – витрати банку на впровадження інновацій, грн.;

$Взаг.$ – загальні витрати банку, грн.

Бажаним є зростання показника в динаміці. Даний показник потрібно аналізувати в динаміці і порівнювати із середнім рівнем по банківській системі. Чим вищим є значення показника, то вищою є конкурентоспроможність банку та інноваційна складова інвестиційної безпеки банку.

Рівень інноваційної діяльності банку АТ «ПУМБ» також можна оцінити за допомогою показника економічної ефективності інновацій ($K_{еф.ін.}$), який обчислюється за формулою [43, с. 38]:

$$K_{еф.ін.} = \frac{\Delta\Pi}{В_{ін.}} > 1, \quad (3.2)$$

де $\Delta\Pi$ – приріст прибутку банку у випадку вкладення капіталу в інновації, грн.

Оптимальним є стан, коли $\Delta\Pi > В_{ін.}$, а зростання показника економічної ефективності інновацій свідчить про збільшення рівня інноваційної діяльності банку.

Важливим чинником, який впливає на інноваційність банку, є також кваліфікація і мобільність працівників, які здатні активно продукувати нові ідеї та ефективно використовувати сучасні банківські технології. До показників, що характеризують інноваційність банку, необхідно включати такі: частка працівників банку, які мають науковий ступінь, вчене звання і великий

практичний досвід роботи. Показник кваліфікації (інтелектуального рівня) працівників банку пропонуємо обчислювати за формулою [43, с. 38]:

$$K_{\text{інт.}} = \frac{\text{Чв. кв. пр.}}{\text{ССЧ}} \rightarrow \text{зростання}, \quad (3.3)$$

де Чв.кв.пр. – чисельність висококваліфікованих працівників банку, чол.;
ССЧ – середньоспискова чисельність працівників банку.

Зростання значення коефіцієнта $K_{\text{інт.}}$ відображає збільшення рівня інноваційності банку.

Реалізація стратегії банку передбачає більш ефективне використання трудових ресурсів банку, підтримку і розвиток корпоративної культури, правильний підбір і навчання співробітників банку. У цьому зв'язку впливовим чинником створення інноваційної атмосфери у банку є запровадження програми «універсального співробітника». У звичайному банку співробітники, як правило, виконують вузькоспеціалізовані завдання. Неважко помітити, що більший ефект, якісніше обслуговування клієнтів буде тоді, коли кожен спеціаліст банку буде навчений виконувати різну роботу. Зокрема касир зможе прийняти заяву на відкриття рахунку, а співробітник, який займається кредитами, зможе пояснити сутність інвестиційного консалтингу та андеррайтингу. Наприклад, в японському банку службовець перші 10–12 років переводиться з відділу у відділ через кожні два-три роки. Навчання організовує банк, який свідомо йде на такі витрати, тому що хоче позбавити працівників «тунельного бачення», дати їм можливість ознайомитися із різними напрямками діяльності банку, отримати чітке уявлення про цілі організації [10]. Відтак вважаємо, що особливе значення для гарантування інноваційності може мати показник універсальності персоналу ($K_{\text{унів.}}$), який рекомендуємо обчислювати за формулою [43, с. 39]:

$$K_{\text{унів.}} = \frac{\text{Чпос.}}{\text{ССЧ}} > 1, \quad (3.3)$$

де Чпос. – кількість посад, які можуть виконувати працівники за сумісництвом;

ССЧ – середньоспискова чисельність працівників банку, чол..

Дані показники необхідно аналізувати в динаміці за декілька останніх років.

Для апробації запропонованої методики в табл. 2.9 представлено наведені показники, що характеризують рівень інноваційного розвитку діяльності банку АТ «ПУМБ» в динаміці за 2019-2021 рр.

Таблиця 3.1– Показники рівня інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр., млн. грн.

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 від 2019)
Витрати банку на впровадження інновацій (Він.)	429	404	398	-31
Загальні витрати банку (Взаг.)	8574	10079	11655	3081
Частка витрат на впровадження інновацій (К _{ін.}), %	5,00	4,01	3,41	-1,59
Приріст прибутку банку (ΔП)	293	151	1644	1351
Економічна ефективність інновацій (К _{еф.ін.})	0,68	0,37	4,13	3,45
Чисельність висококваліфікованих працівників банку, чол. (Чв.кв.пр.)	6689,00	7658,00	7993,00	1304
Середньоспискова чисельність працівників банку (ССЧ)	7485	8500	8756	1271
Показник кваліфікації (інтелектуального рівня) працівників (Кінт.)	0,89	0,90	0,91	0,02
Кількість посад, які можуть виконувати працівники за сумісництвом (Чпос.)	5562	6698	6998	1436
Показник універсальності персоналу (Кунів.)	0,74	0,79	0,80	0,06

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, витрати банку на впровадження інновацій складають 429 млн. грн. у 2019 р., 404 млн. грн. у 2020 р. і 398 млн. грн. у 2021 р. Щорічно витрати на інноваційний розвиток банку скорочуються. Проте помітним є значне

зростання загальних витрат банку – з 8574 млн. грн. у 2019 р. до 11655 млн. грн. у 2021 р.

Частка витрат на впровадження інновацій у загальних витратах банку має не значну величину: у 2019 р. вона склала 5%, у 2020 р. скоротилась до 4,01% і у 2021 р. зменшилась до 3,41%. Отже, частка витрат на впровадження інновацій у загальних витратах банку ($K_{ін.}$) скорочується, що показано на рис. 3.1.

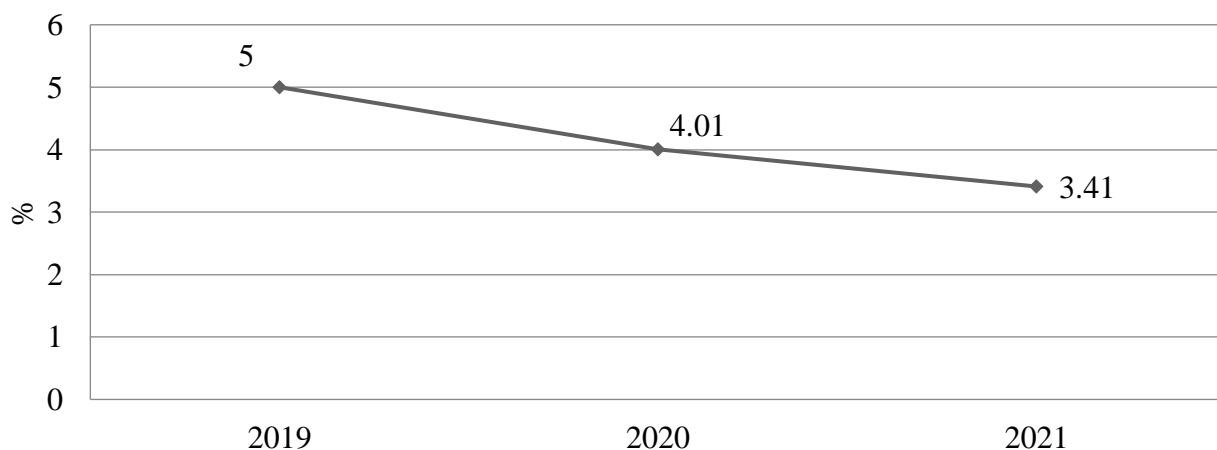

Рисунок 3.1 – Зміни частки витрат на впровадження інновацій у загальних витратах ($K_{ін.}$) банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Таким чином, скорочення частки витрат на впровадження інновацій у загальних витратах банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. з 5% до 3,41% є свідчить зменшення витрат на модернізацію й удосконалення технологій обслуговування клієнтів і надання основних банківських послуг та розробку нових технологій банківського обслуговування клієнтів.

Наступним показником, що характеризує рівень інноваційної діяльності банку, є економічна ефективність інновацій, для розрахунку якого визначено щорічний приріст прибутку банку. Як показує формула (2.3), показник має бути більший за 1. Розрахунки табл. 2.9 свідчать, що протягом 2019-2021 рр. показник економічної ефективності інновацій ($K_{еф.ін.}$) був менший за 1, тобто у цей період інновації банку не мали ефективності, чого не скажеш про 2021 р.,

коли показник економічної ефективності інновацій ($K_{\text{еф.ін.}}$) зріс та склав 4,13. Отже, протягом 2021 р. кожна гривня витрат на впровадження інновацій приносила 4,13 грн. прибутку. Динаміка показника економічної ефективності інновацій ($K_{\text{еф.ін.}}$) представлена на рис. 3.2.

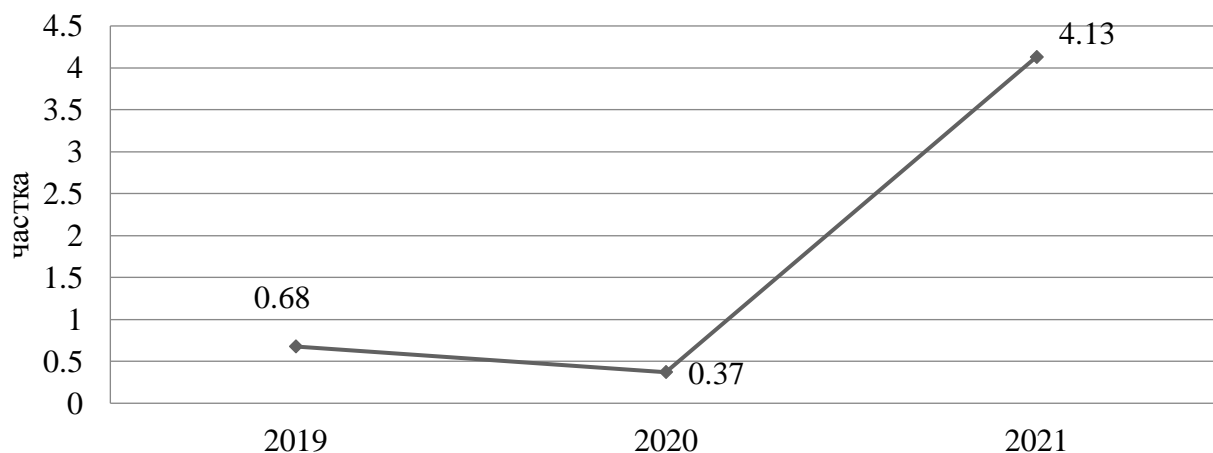

Рисунок 3.2 – Зміна показника економічної ефективності інновацій ($K_{\text{еф.ін.}}$) банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, АТ «ПУМБ» є універсальним банком, який для обслуговування клієнтів використовує останні інноваційні технології, що є доступними на українському банківському ринку. Проте витрати в модернізацію, оновлення та удосконалення технологій надання банківських послуг та банківського обслуговування за останні три роки значно скоротились. Проте 2021 р. демонстрував економічну ефективність інновацій, чого не було у 2019-2020 рр., що забезпечено значним приростом прибутку банку. Тобто, надаючи свої послуги із застосуванням цифрових банківських продуктів і дистанційного обслуговування клієнтів, банк досяг значного збільшення приросту прибутку, що в цілому може свідчити про ефективність інноваційних банківських технологій, які запровадив банк в останні роки.

Динаміку показника кваліфікації (інтелектуального рівня) працівників ($K_{\text{інт.}}$) показано на рис. 3.3.

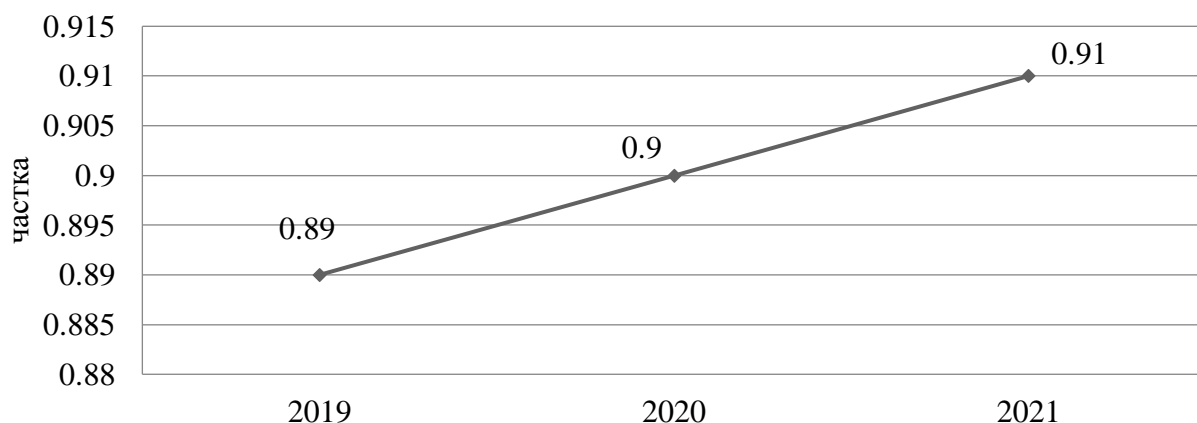

Рисунок 3.3 – Зміна показника кваліфікації (інтелектуального рівня) працівників (Кінт.) банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, частка висококваліфікованого персоналу в банку щорічно зростає. Це обумовлено проведенням на постійній основі курсів та тренінгів з підвищення кваліфікації персоналу, його навчання. Це також вплинуло й на універсальність персоналу. Так, динаміку показника універсальності персоналу (Кунів.) показано на рис. 3.4.

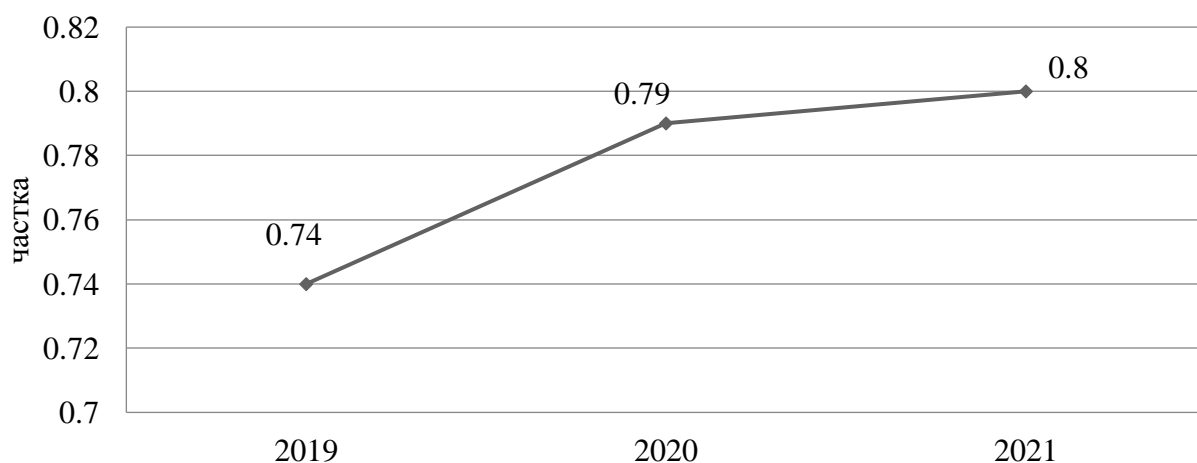

Рисунок 3.4 – Зміна показника універсальності персоналу (Кунів.) банку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Отже, чим більшим є рівень кваліфікації (інтелектуального рівня) працівників (Кінт.) банку, тим більшим є універсальність персоналу банку. Для цього банк щорічно спрямовує фінансові ресурси, зокрема на курси підвищення кваліфікації персоналу, на програми навчання та тренінгові заходи й програми.

Наведена методика містить фінансову складову, адже ми використали показники, які відображають фінансове забезпечення, зокрема: загальні витрати банку, витрати на підвищення кваліфікації персоналу, його навчання та розвиток.

2) метод експертної оцінки інноваційної активності банку. Практичним інструментарієм для експертної оцінки інноваційної активності комерційних банків є запитальники, що дозволяють формалізувати оцінку якості основних елементів інноваційної діяльності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Показники стану інноваційної активності з урахуванням фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

№ з/п	Запитання	Вага	Бал
1	2	3	4
1	Чи має банк затверджену загальними зборами акціонерів (радою директорів) стратегію інноваційного розвитку	2	
2	Чи оцінив банку при виробленні інноваційної стратегії всі свої сильні та слабкі сторони, можливі загрози (чи проведено SWOT-аналіз). Чи всі фактори та обставини враховані банком під час проведення SWOT-аналізу при виробленні інноваційної стратегії	2	
3	Чи визначено в інноваційній стратегії інноваційні банківські продукти, операції, галузі (напрями) діяльності, в яких банк розраховує домогтися переваг над конкурентами, а також послідовність реалізації намічених планів з урахуванням інноваційних взаємозв'язків стратегічних рішень щодо: – розвитку окремих напрямів інноваційної діяльності (банківських інноваційних продуктів); – забезпечення відповідності обраних інноваційних стратегій та напрямів та обсягів діяльності можливостям та ресурсній кредитній базі організації	2	
4	Чи визначені в інноваційній стратегії розвитку методи за допомогою яких банк передбачає досягти успіху (ефективніше використовувати наявні можливості для здійснення інноваційної діяльності та ін.)	1	
5	Чи має банк документований план дій, включаючи графік роботи та відповідальних осіб, для досягнення цілей, визначених інноваційною стратегією розвитку	1	

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4
6	Чи проводиться регулярний моніторинг ступеня досягнення поставлених в інноваційній стратегії цілей	1	
7	Чи виконуються плани, розроблені банком для реалізації цілей, визначених інноваційною стратегією	2	
8	Чи розроблені плани заходів у разі виникнення непередбачених обставин, здатних підірвати її фінансову стійкість, спровокувати втрату платоспроможності, надати суттєвий негативний вплив на капітал та/або фінансові результати діяльності	3	
9	Чи розроблена мотиваційна програма для співробітників задля підвищення ефективності інноваційної діяльності	3	
10	Чи здійснюється співробітництво топ-менеджерів із працівниками інших відділів у процесі реалізації інноваційної стратегії	2	

Джерело: розроблено автором

Всі питання даної анкети поділені на 5 груп:

- 1) політика банку: 1 та 2 питання;
- 2) процеси: 3 та 4 питання
- 3) контроль: 5-7 питання
- 4) фінанси: 8-е питання;
- 5) персонал: 9 та 10 питання.

Розроблені питання опитувальника мають власну вагу (третій стовпчик табл. 3.2), у вигляді відносної значимості, де 1 – низька значимість; 2 – помірна значимість; 3 – висока значимість.

Відповіді на кожне запитання відповідає кількість балів за чотирибальною шкалою, яка означає: 1 – так (постійно завжди в повному обсязі); 2 – частково (частково так, не завжди); 3 – дуже рідко (в окремих випадках); 4 – ні (ніколи, у жодному разі). По кожній групі питань розраховується індекс якості елемента інноваційної діяльності ($k=1\dots4$) за такою формулою:

$$СУР_k = \sum_{i=1}^n \text{Бал} \times \text{Вага} / \sum_{ш=1}^T \text{Вага} \quad (3.4)$$

де n – число питань в групі;

Бал – бальна оцінка відповіді на і-е питання групи;

Вага – питома вага і-го питання групи.

Підсумковий показник інноваційної активності банку може бути розрахований як середнє арифметичне індексів якості:

$$ІП = \sum_{k=1}^4 СУР_k / 4. \quad (3.5)$$

Значення підсумкового показника округляється до цілого та інтерпретується як:

1 – інноваційна діяльність планомірно здійснюється;

2 – інноваційну стратегію банку здійснено на 50%, реалізація плану понад 5 років;

3 – інноваційна діяльність банку перебуває у стадії розробки інноваційної стратегії, розробляється методика оцінки інноваційних проектів;

4 – інноваційна діяльність кредитної організації перебуває у стадії зародження.

В табл. 3.3 наведено відповіді щодо оцінки якості інноваційної діяльності АТ «ПУМБ».

Таблиця 3.3 – Відповіді на запитання для формалізації оцінки стану інноваційної активності АТ «ПУМБ»

№ запитання	Бал	Вага	Зважена оцінка	Індекс якості елемента інноваційної діяльності
1	1	2	2	(2+2)/4 = 1
2	1	2	2	
3	1	2	2	(2+1)/3 = 1
4	1	1	1	
5	1	1	1	(1+1+2)/4 = 1
6	1	1	1	
7	1	2	2	
8	1	3	3	3 / 3 = 1
9	1	3	3	(3+2)/5 = 1
10	1	2	2	
Підсумковий показник інноваційної активності				ІП = 1(1+1+1+1+1) / 4 = 1,25 ≈ 1,0.

Джерело: складено автором

В табл. 3.3 також було здійснено розрахунок індекси якості елемента інноваційної діяльності за кожною групою запитань та на їх основі — підсумкового показника інноваційної активності банку (табл. 3.4).

За даними табл. 3.3 можна дійти висновку: банк АТ «ПУМБ», який входить у першу десятку рейтингу комерційних банків за обсягом активів, майже на 100% здійснює свою інноваційну стратегію. Можна сказати, що інноваційна стратегія досліджуваного банку розвивається планомірно. Банк здійснює план інноваційного розвитку понад 5 років. Отже, між обсягом активів комерційного банку та розвитком його інноваційної діяльності існує прямий кореляційний зв'язок. Це дозволяє зробити висновок, що однією з цілей інноваційної стратегії розвитку комерційних банків має стати нарощування активів.

Основним джерелом ресурсів на забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» є самофінансування. Власними джерелами фінансування інноваційної діяльності в даному випадку можуть виступають нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування, внески засновників у збільшення зареєстрованого капіталу. Основним джерелом, серед власних джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності, є нерозподілений прибуток. Зважаючи на дані в табл. 3.4 стають зрозумілими причини високої інноваційної активності АТ «ПУМБ»: частка нерозподіленого прибутку в загальному обсязі власного капіталу є доволі суттєвою, а станом на 31 грудня 2019-2021 рр. її середнє значення перевищує 30 відсотків.

За останні три роки нерозподілений прибуток зріс на 772,3 млн. грн. або а 22,49%, що є свідченням наявності власних джерел фінансових ресурсів для фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ» у майбутньому.

Отже, АТ «ПУМБ» має значний потенціал у використанні власного капіталу для фінансового забезпечення інноваційної діяльності та її розвитку. Досить важливим є активне використання інтелектуального потенціалу працівників. Важливим є активне використання маркетингових інновацій.

Таблиця 3.4 – Основні джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку у складі власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр.

Найменування	2019	2020	2021	Відхилення (2021 р. від 2019 р.)	
				абс.	темп змін, %
Власний капітал, млн. грн.	9256,2	9839	12561,3	3305,1	35,71
Акціонерний капітал, млн. грн.	3512,5	4998,6	4780,6	1268,1	36,10
Нерозподілений прибуток, млн. грн.	3434,6	2397,4	4206,9	772,3	22,49
Частка акціонерного капіталу у власному капіталі, %	37,95	50,80	38,06	0,11	x
Частка нерозподіленого прибутку у власному капіталі, %	37,11	24,37	33,49	-3,61	x

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «ПУМБ» за 2019-2021 рр.

Таким чином, запропонована методика щодо вдосконалення оцінки інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» є такою що враховує рівень фінансового забезпечення і містить фінансову складову, адже ми використали показники, які відображають фінансове забезпечення, зокрема: загальні витрати банку, витрати на підвищення кваліфікації персоналу, його навчання та розвиток, загальний обсяг активів.

3.2. Організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Більшість раніше виконаних наукових та практичних досліджень висвітлюють сучасні теорії інноваційного менеджменту, питання регулювання інноваційних процесів або ж присвячені окремим аспектам фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку лише незначна кількість. Отже, серед науковців не достатньо розглядаються проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку банків.

Таким чином, необхідність розробки комплексного підходу до створення організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку та гармонізації інноваційно-інвестиційної політики банку потребує наукового обґрунтування теоретичних та практичних аспектів.

Під час розгляду питань фінансового забезпечення інноваційного розвитку першочергову увагу необхідно приділити інвестиційним джерелам. Фінансування інноваційних програм передбачає забезпечення їх ресурсами, до складу яких входять не лише кошти, а й виражені у грошовому еквіваленті інші інвестиції, такі як основні та оборотні кошти, майнові права, нематеріальні активи, кредити, позики, застави, права землекористування та ін.

Джерела фінансування інноваційного розвитку банку наступні: залучених коштів: активи, зобов'язання, кошти НБУ ті інших банків (кредитування), фінансові потоки банківської діяльності.

Фінансування інноваційної діяльності банку має здійснюватися за такими принципами:

- 1) цільове ув'язування із завданням ефективного впровадження досягнень;
- 2) різноманітність джерел фінансування;
- 3) юридична безпека інвесторів [45, с. 450].

Фінансування інноваційної діяльності банків зазвичай здійснюється шляхом самофінансування чи використання позикових та залучених коштів: активи, зобов'язання, кошти НБУ ті інших банків (кредитування), фінансові потоки банківської діяльності.

Організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку має складатись із наступних елементів:

- 1) вхідна інформація: нормативно-правові акти, інформація щодо банківських інновацій на ринку банківських послуг країни (регіону), фінансовий стан банку, економічно і науково обґрунтовані потреби у фінансуванні;

2) мета фінансового забезпечення: забезпечити наявність у визначений момент часу достатню кількість та якість оптимальних за вартістю грошових коштів, необхідних для впровадження в банку інновацій і технологій;

3) предмет: впровадження інновацій банку;

4) суб'єкти фінансового забезпечення: банк, регулятор (НБУ);

3) об'єкти: банківські інновації;

5) функції фінансового забезпечення: залучення фінансових ресурсів, розміщення фінансових ресурсів, використання фінансових ресурсів; оцінювання потреби у фінансуванні та його джерел, планування фінансових потоків, облік і аналіз джерел фінансування, аналіз методів фінансування, контроль за використанням грошових коштів, спрямованих на впровадження інновацій [42].

б) джерела фінансування інноваційного розвитку: власний капітал, зобов'язання перед клієнтами банку, перед іншими банками, перед НБУ;

7) ресурсне забезпечення: фінансові ресурси, інформаційні ресурси, кадрові ресурси;

8) принципи: принцип системного аналізу, принципи взаємодії та узгодження суб'єктів та об'єктів механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку; комплексність підходу; плановість, економічна доцільність та ефективність результатів; адекватність визначення фінансових можливостей (потенціалу) на засадах системно-структурного інноваційного оновлення; моніторинг загроз фінансового забезпечення розвитку; оперативність і гнучкість реагування на попередження виникнення загроз дестабілізуючих чинників з використанням наявних можливостей; своєчасність та ефективність інформаційного забезпечення на базі використання новітніх технологій та інноваційних програмних продуктів [42]. Принципи організації фінансування інноваційного розвитку банку повинні орієнтуватися на різноманітність джерел та передбачати швидке та ефективно впровадження інновацій.

9) форми фінансування: державна, позичкова, самофінансування;

10) методи фінансування: реінвестування, акціонування, кредитування, бюджетне і благодійне [41, с. 279];

11) важелі фінансування: ставки та вартість послуг ринку капіталу;

12) моніторинг фінансового забезпечення;

13) контроль та регулювання фінансового забезпечення і інноваційного розвитку.

Схема організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» показана на рис. 3.5.

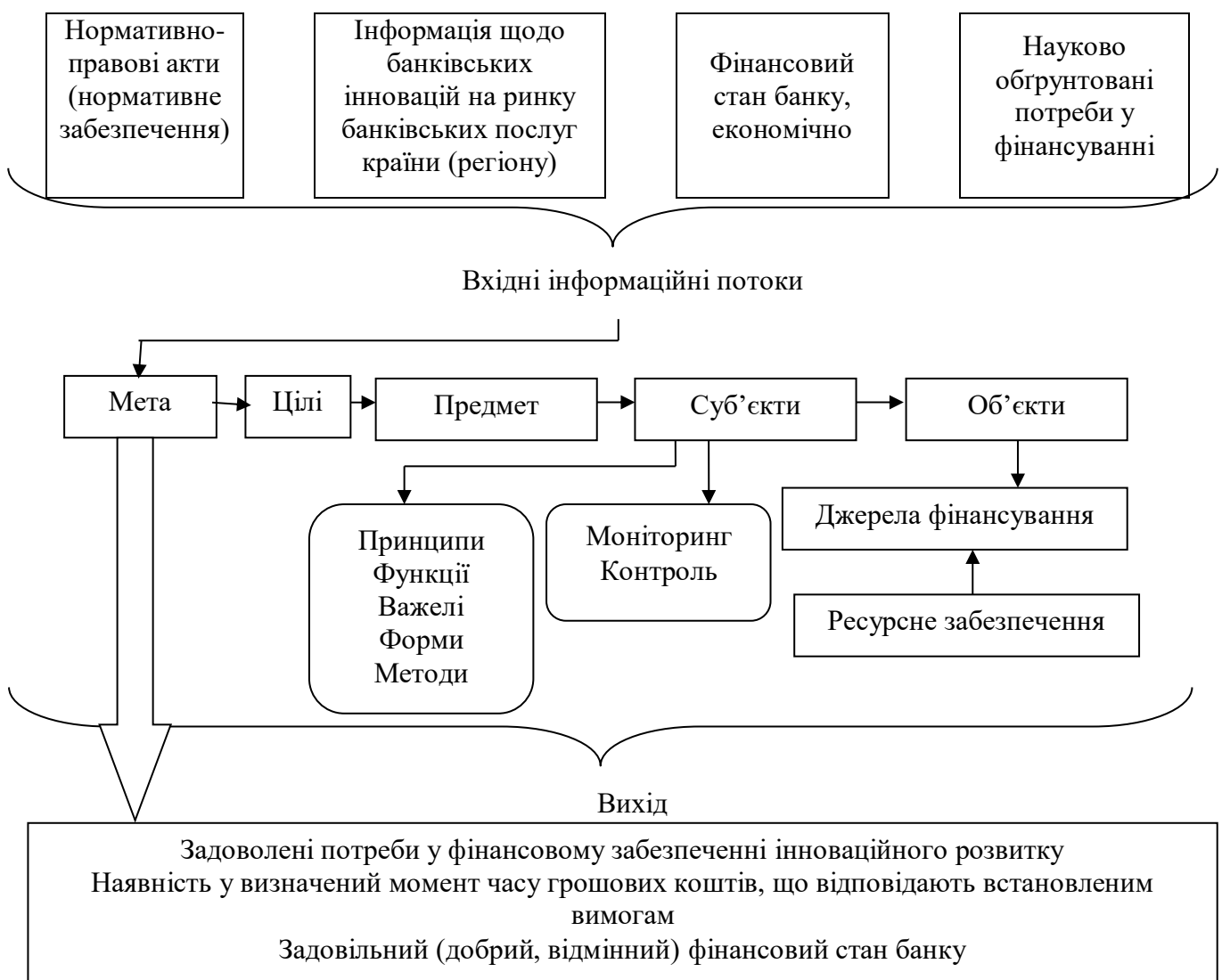

Рис. 3.5. Організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Джерело: складено автором

З даних рис. 3.4 видно, що суб'єкт системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку обирає об'єкти фінансування. Як суб'єкти управлінського впливу розглядаються як первинні ланки управління (окремі підрозділи). До складу об'єктів системи фінансового забезпечення віднесено:

1) активи банку, оскільки впровадження певних інновацій потребує реальних грошових коштів, що відображаються в активі балансу банку;

2) зобов'язання банку, які в сукупності відображають залучений і запозичений капітал, необхідний для фінансування діяльності;

3) власний капітал, що відповідає всім джерелам самофінансування впровадження інновацій;

4) фінансові потоки.

5) певні види діяльності, процеси тощо, тобто все те, на що спрямовано увагу керівництва банку для забезпечення умов інноваційного розвитку.

Окрім структури важливою характеристикою будь-якої системи є її організація, під якою розуміють внутрішню упорядкованість і узгодженість взаємодії її елементів, сукупність процесів, що утворюють систему, процес, через який утворюється і зберігається структура системи. У зв'язку із цим постає необхідність розкрити зміст та послідовність етапів фінансового забезпечення.

Із метою ефективного управління інноваційною діяльністю підприємства доцільно застосовувати поетапний підхід. Етапи механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку у своєму підґрунті мають основні управлінські функції (аналіз, планування, регулювання, контроль). При цьому залежно від виробничих умов і специфіки конкретної господарської ситуації етапи необхідно використовувати як окремо, так і в різних поєднаннях. Основними етапами цього підходу є такі:

1) постановка цілей і завдань інноваційної діяльності виробництва;

2) формування інноваційної стратегії підприємства;

3) довгострокове інноваційне прогнозування;

4) виділення фондів і ресурсів на інноваційну діяльність підприємства;

5) розробка стратегічних планів інноваційної діяльності підприємства.

Комплексний підхід до етапів розробки організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» можна представити у вигляді схеми (рис. 3.6).

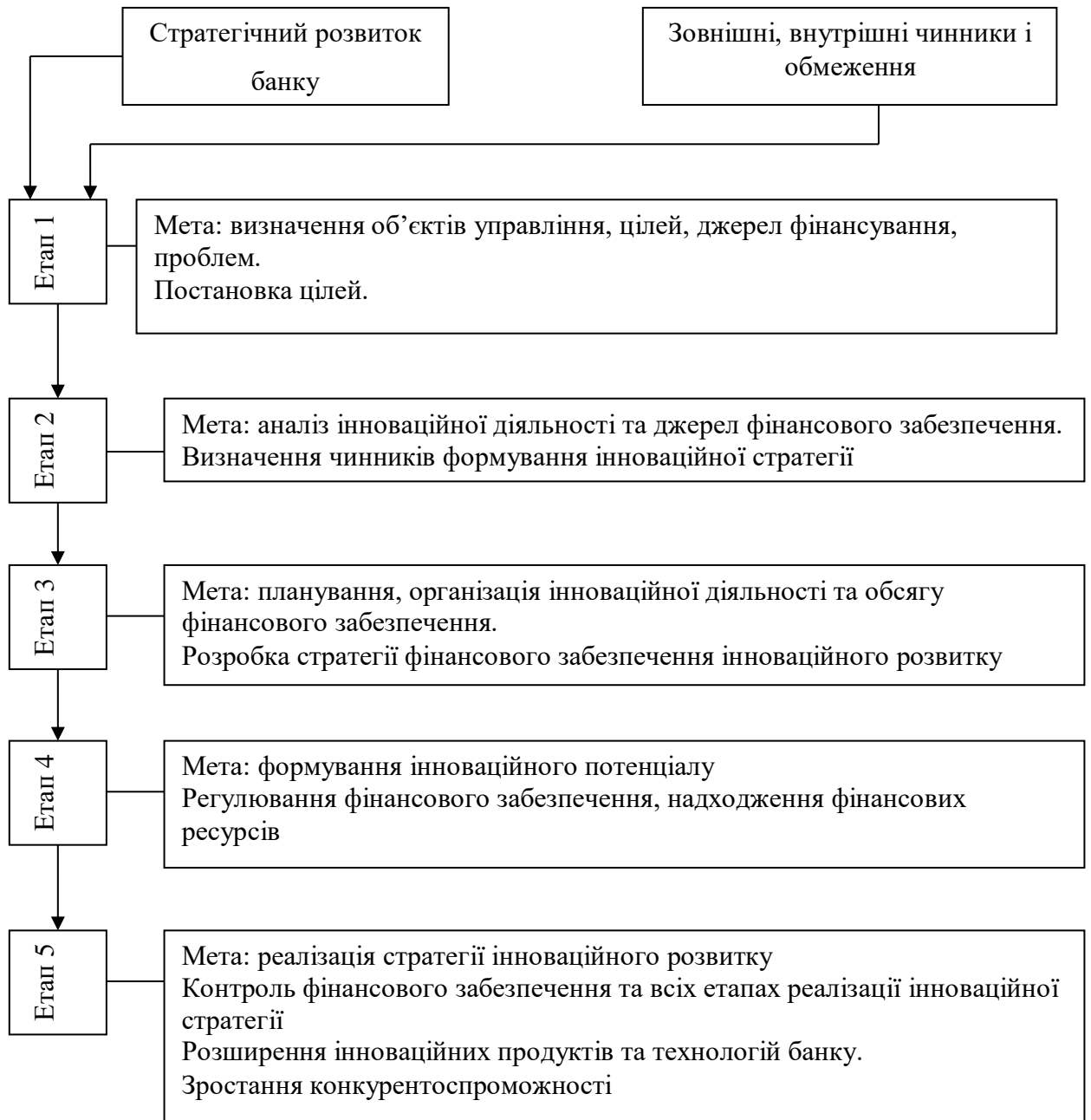

Рис. 3.6. Етапи механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Джерело: складено автором

Механізм враховує цілі, послідовність і значимість кожного з етапів. На першому етапі оцінюється поточний стан банку та його інноваційної діяльності на основі аналізу основних коефіцієнтів і показників фінансової стійкості. Визначаються джерела можливого фінансового забезпечення.

На другому етапі доцільно провести аналіз інноваційної діяльності банку за останні роки та визначити її відповідність чинним тенденціям, які відбуваються у банківській сфері щодо інноваційних технологій та продуктів. Визначається обсяг необхідного фінансового забезпечення у відповідності до потреб інноваційної стратегії: на якій період вона розрахована, яка тривалість її підготовки та реалізації.

На третьому етапі за результатами аналізу треба розробити план стратегії інноваційної діяльності банку, яка б відповідала загальній стратегії розвитку банку. До плану стратегії корегується графік фінансового забезпечення, здійснюється аналіз ризиків, які можуть завадити своєчасності вливання фінансових ресурсів при реалізації стратегії. Організаційна функція передбачає формування чіткого плану надходжень фінансових ресурсів, як фінансового забезпечення інноваційного розвитку, що включатиме в себе: створення відділу, на який покладено функціонал з організації фінансового забезпечення інноваційного розвитку, визначення відповідальних осіб, складання матриці заходів та діаграми Ганта, визначення джерел фінансування, розрахунок грошового потоку, економічної ефективності вкладень, визначення заходів-ризик менеджменту.

На четвертому етапі доцільно визначити інноваційний потенціал банку, економічну ефективність фінансового забезпечення для підтримки інноваційного розвитку банку. На даному етапі необхідно скласти графік (діаграма Ганта) для визначення конкретного часу вливання фінансових ресурсів для забезпечення реалізації інноваційної стратегії.

На п'ятому етапі реалізовується саме стратегія інноваційного розвитку, ведеться контроль показників та моніторинг діяльності банку задля досягнення поставленої мети інноваційного розвитку. Контролю підлягають грошові

потоки, спрямовані на реалізацію інноваційної стратегії, своєчасність та повнота їх надходження.

Представлений механізм дозволяє, насамперед, проаналізувати фінансову стійкість банку до інноваційного розвитку. Визначення на цій основі етапу управління інноваційним потенціалом дозволяє проконтролювати правильність обраного напрямку інноваційного розвитку з позицій сучасного та подальшого фінансового стану і фінансового забезпечення. Сформований метод може стати змістовною основою формування стратегії інноваційного розвитку та ефективної комерціалізації нових технологій.

Основними завданнями механізму управління фінансовим забезпечення інноваційної діяльності банку є формування пріоритетів його інноваційної діяльності, а також визначення потреби виробництва в інноваціях. Не менш важливим є визначення сфер застосування інновацій і їх вибір, що забезпечує максимальний економічний ефект від застосування інновацій та віддачі вкладених фінансових ресурсів, забезпечення процесу створення (або придбання) і впровадження інновацій і його контроль.

Таким чином, механізмом фінансового забезпечення інноваційного розвитку є упорядкована, взаємопов'язана, узгоджена сукупність фінансових відносин, стимулів, важелів, інструментів, форм та методів, спрямована на досягнення цілей інноваційної діяльності банку з урахуванням фінансових можливостей банку та внутрішніх закономірностей інноваційного розвитку банківського сектору.

3.3 Напрямки забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Реалізація запропонованого організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» потребує

детального визначення напрямів забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» з урахуванням наявних проблем та ризиків за сучасних умов.

На інноваційний характер реформування банківської сфери вказують напрями стратегії розвитку банківського сектора України, зокрема «важливим напрямком продовжує залишатися зміцнення ролі банків у розвитку інноваційних процесів у реальному секторі економіки та підвищення ефективності інвестицій.

Необхідність реалізації інноваційної спрямованості банківської діяльності як складової фінансового ринку в умовах інноваційного розвитку світової економіки ставить завдання формування адекватного інноваційного середовища. З іншого боку, інерційність переходу вітчизняної економіки від ринку продавця до ринку покупця, яка ще продовжує спостерігатися в українських банках, ускладнює завдання їхнього інноваційного розвитку, що не забезпечує конкурентоспроможність на світовому фінансовому ринку, в тому числі в частині використання передового світового досвіду інноваційної діяльності в банківській сфері. Це означає необхідність створення інноваційного середовища, що забезпечує прискорений розвиток як вітчизняного банківського сектора загалом, так і окремих системно значимих банків України, які здатні ефективно інтегруватися у світову фінансову систему.

Організація інноваційного процесу у банку – це один із способів досягнення конкурентної переваги. Дорожнеча ресурсів, відсутність сучасних технологій і культури обслуговування не дозволять українським банкам на рівних конкурувати із західними фінансовими інститутами. Не менш важливим чинником є наявність інноваційних фінансових продуктів. Як і в багатьох інших галузях української економіки, найбільш використовуваним способом запуску нового продукту є копіювання та адаптація: створення продуктів, аналогічним вже, що використовуються у інших країнах [32, с. 26].

Для забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ» доцільним буде наступний алгоритм дій (рис. 3.7).

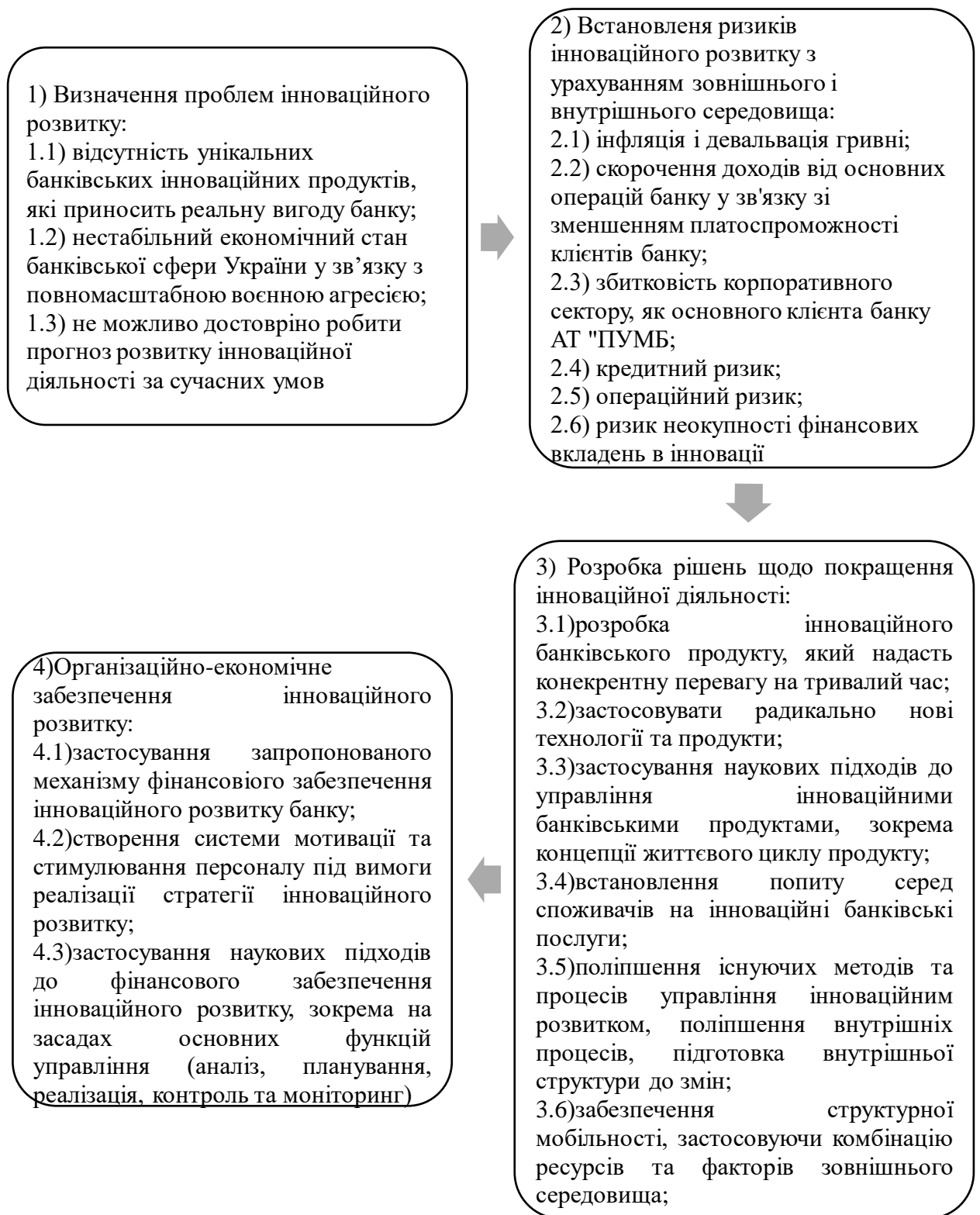

Рис. 3.7. Алгоритм забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ»

Джерело: складено автором

Визначено основні проблеми інноваційного розвитку, які здебільшого стосуються відсутності на українському ринку банківських послуг унікальних

банківських інноваційних продуктів, які приносить реальну вигоду банку. Також через нестабільний економічний стан банківської сфери України у зв'язку з повномасштабною воєнною агресією. Через визначені несприятливі умови розвитку економіки України ат банківського сектору України зокрема, не можливо достовірно робити прогноз розвитку інноваційної діяльності за сучасних умов.

Встановлено основні ризики, з якими АТ «ПУМБ» може зіткнутись на сучасному етапі під час фінансового забезпечення інноваційного розвитку, до яким віднесено: інфляція і девальвація гривні; скорочення доходів від основних операцій банку у зв'язку зі зменшенням платоспроможності клієнтів банку; збитковість корпоративного сектору, як основного клієнта банку АТ ПУМБ; кредитний ризик; операційний ризик; ризик некупності фінансових вкладень в інновації. Всі ці ризики у сукупності можна віднести до інноваційного ризику АТ «ПУМБ».

Управління інноваційним ризиком – це робота, що вимагає зосередження на джерелах невизначеності, які погрожують життєздатності проекту, та пошуку найшвидшого способу виявлення чинників ризику [55, с. 187]. Спочатку треба перерахувати усі питання, які мають вирішальне значення для життєздатності первинної ідеї. Потім необхідно скласти список питань в ієрархії з найбільш ризикованими у верхній частині списку. Під час розгляду найризикованішого аспекту ідеї спочатку середні витрати на проект мінімізуються. Якщо проект відміняється після того, як його перше, найнебезпечніше, найризикованіше питання отримує неправильну відповідь, то буде витрачена лише порівняно невелика частина бюджету, а інша частина ресурсу може перепризначуватися іншим, перспективнішим проектам. Це створює ключове підвищення ефективності інноваційного циклу.

Об'єктом інноваційної діяльності є безпосередньо самі банківські продукти, технологічні процеси, організаційні та комунікаційні процеси банку.

Інноваційне операційне середовище має забезпечувати допустимий рівень ризиків банківської діяльності при середньому рівні прибутковості (для цілей

НБУ) та максимальний рівень прибутковості при прийнятному рівні ризику (для цілей розвитку бізнесу АТ «ПУМБ»). Облік та усунення при побудові інноваційного операційного середовища причин виникнення операційних ризиків визначає межі актуалізації здатності суб'єкта інноваційної діяльності. При цьому основним напрямом організаційних, технологічних та комунікаційних інновацій є зниження операційних ризиків, ефект від використання яких полягає у зниженні прямих втрат та розміру неотриманого прибутку у зв'язку з удосконаленням операційного середовища.

Виходить, що операційне середовище задає напрямок інноваційної діяльності. В Україні, на жаль, управління операційними ризиками розвинене слабо і проявляється у формальному виконанні банком вимог законодавства, що регламентує лише базові аспекти управління ризиками [20, с. 19]. До того ж, через відсутність єдиної методології управління ризиками здійснюється за принципом «швидкої допомоги», тобто не проводиться раннє попередження ризиків. Операційні ризики фактично не враховуються при резервуванні капіталу банком та прийнятті управлінських рішень, у тому числі й у галузі інновацій.

Розроблено низку рішень щодо покращення інноваційної діяльності: розробка інноваційного банківського продукту, який надасть конкурентну перевагу на тривалий час; застосовувати радикально нові технології та продукти; застосування наукових підходів до управління інноваційними банківськими продуктами, зокрема концепції життєвого циклу продукту. Для забезпечення окупності фінансового забезпечення на інноваційних розвиток доцільно попередньо переконатись про наявність попиту на інноваційні продукти, які банк запроваджує. Тому велика увага звертається на встановлення попиту серед споживачів на інноваційні банківські послуги. Рекомендується також поліпшення існуючих методів та процесів управління інноваційним розвитком, поліпшення внутрішніх процесів, підготовка внутрішньої структури до змін; забезпечення структурної мобільності,

застосовуючи комбінацію ресурсів та факторів зовнішнього середовища. далі більш докладніше про ці рекомендації.

Інноваційний банківський продукт дає конкурентну перевагу тільки у тому разі, якщо банки-конкуренти не можуть її відтворити. Багато інноваційних продуктів і процесів важко захистити у банківській сфері. Небезпека полягає в тому, що банк-інноватор робить первинні інвестиції і переймає на себе ризик – тільки для того, щоб виявити, що цікавить конкурентів. Повне усунення ризику означає уникнення новизни та руйнування самого поняття «інновація».

У ринкових відносин головним стимулом банківських інновацій є останній елемент інноваційної діяльності – конкуренція. Основним параметром конкуренції є продуктові банківські інновації, що адаптуються до вимог банківської діяльності та можливості фінансових інновацій для трансформації заощаджень в інвестиції. При цьому до інновацій мають висуватись певні вимоги (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Вимоги до інновацій АТ «ПУМБ»

Джерело: розроблено автором за [61]

Щодо інноваційних продуктів доцільно запропонувати банку АТ «ПУМБ» запровадження платформи (майданчика) для Р2р-кредитування,

чому має передувати звернення до Національного банку України щодо забезпечення на законодавчому рівні надання такої послуги українськими банками. Закордонні банки останнім часом активно впроваджують P2P-кредитування, цю технологію можна віднести до інноваційної. Сутність цього інноваційного для українського продукту банківського сектору полягає у наступному. P2p-кредитування – це механізм запозичення грошей між фізичними особами за допомогою спеціальних онлайн-майданчиків. Майбутні кредитори та позичальники реєструються на P2P-платформі – інтернет-ресурсі чи програмі, які встановлюються на смартфони, та укладають там кредитні договори. Відмінність у тому, що люди самі між собою домовляються про суму боргу, відсотки та строки погашення. Інвестори та позичальники реєструються в системі, після чого перші отримують доступ до заявок, які виставляють другі. Інвестор може переглядати їх у будь-який зручний час у пошуках вигідної пропозиції, беручи до уваги відсоткову ставку, терміни та рейтинг позичальника. Останній залежить від даних, які платформа запитує по кожному претенденту в бюро кредитних історій. Кредитний договір укладається з p2p-платформою, яка бере на свої послуги комісію [61, с. 46]. Як правило, це відсоток суми позики. Кредитором за однією позикою може стати як одна людина, так і кілька. Кредитні гроші позичальнику найчастіше переказують на картку.

Переваги для банку АТ «ПУМБ» при використанні механізму P2P-кредитування полягають у тому, що для них відсутній ризик ліквідності, вони не зобов'язані формувати резерви під кредитні операції, а ризик неповернення кредиту переводиться на третю особу. Такі інновації не потребують значних капітальних вкладень з боку АТ «ПУМБ».

Для вкладників переваги полягають, насамперед, у можливості отримати значно більшу прибутковість порівняно з прибутковістю депозитів. Такі операції потребують більш високого рівня компетенції та схильності до ризику, оскільки через відсутність правового врегулювання такі операції ще залишаються недостатньо стандартизованими та прозорими. В Україні попит на

таку послугу може бути стабільним, адже кредитування відбувається на таких платформах за більш низькою відсотковою ставкою. На Заході така система активно розвивається. Причому позичати можна не лише долари чи фунти, а й криптовалюту. Наприклад, платформа P2P кредитування BitBond дозволяє взяти в борг біткоїни.

Щодо поліпшення існуючих методів та процесів управління інноваційним розвитком розроблено наступні додаткові рекомендації. У ситуації недостатньої конкурентоспроможності банк може розглядати два можливі сценарії подальших дій [30, с. 35]. Перший – так званий «рекомбінантний» – передбачає поліпшення існуючих методів та процесів організації та управління, застосовуючи комбінацію ресурсів та факторів виробництва, безпринципово якісного їх покращення. Другий сценарій – інноваційний – застосовуючи радикально нові технології та продукти [18, с. 295]. Вибір між цими сценаріями відбувається на основі факторів вартості та потенційної можливості реалізації того чи іншого рішення (наявності необхідних технічних засобів і технологій). З іншого боку важливим чинником створення інноваційних банківських продуктів є попит на них серед споживачів банківських послуг, а ринок банківських послуг дуже консервативний: попит має досить обмежений перелік фінансових послуг з мінімальними відмінностями пропозицій між конкуруючими банками.

Таким чином, найбільш вигідною областю для інновацій у банку при консервативному ринку фінансових послуг, що склався, є поліпшення внутрішніх процесів, підготовка внутрішньої структури до змін забезпечення структурної мобільності. Структурна мобільність – здатність до реорганізації структури та бізнес-процесів залежно від зміни зовнішньої чи внутрішньої ситуації (перегляд цілей, стратегії, політики, формування чи зміна корпоративної культури) [38, с. 156]. Це необхідно для того, щоб знизити витрати на впровадження та вдосконалення нових технологій. Сьогодні ці витрати, як і раніше, залишаються дуже високими. Результатом підвищення структурної мобільності банку буде зниження витрат – як матеріальних, так і

організаційних – на впровадження інноваційних продуктів, надання нестандартних банківських послуг, які найбільш повно задовольняють потреби кожного клієнта.

Розробку рішень щодо покращення інноваційної діяльності АТ «ПУМБ» можна робити з урахуванням концепції життєвого циклу банківського продукту. Враховуючи такі ознаки інновацій банку, як рівень новизни, стадія життєвого циклу слід звернути увагу на ті продукти, які генерують дохід банку. Будь-яка інновація проходить фази від створення до типізації. Залежно від того, на якій фазі вона знаходиться, різняться витрати банку на її появу та результати від її використання. Отже, життєвий цикл банківського продукту відрізняється економічними і часовими параметрами, що мають кількісні характеристики. Це обсяги продажів, доходу, витратні і якісні показники.

Найбільш популярними серед клієнтів банку АТ «ПУМБ» є наступні банківські продукти, для яких ми також визначили стадію життєвого циклу:

- 1) інтернет-банкінг – перебуває на стадії зростання);
- 2) дебетові і кредитові карти – перебувають на стадії зрілості;
- 3) депозитні сертифікати – перебувають на стадії спаду.

Певного часу ці продукти були інновацією. На сьогоднішній день актуальним є визначення заходів для продовження їхнього життєвого циклу для подальшого генерування доходу.

На рис. 3.9 зображено графік життєвого циклу банківських продуктів АТ «ПУМБ». Ці банківські продукти які генерують дохід банку АТ «ПУМБ», і вони всі знаходяться на різних стадіях життєвого циклу. Банки має приділяти більше уваги оцінці зрілості цих продуктів із погляду своєї стратегії для залучення нових клієнтів і компенсації можливих втрат. У тому числі банк АТ «ПУМБ» реалізував різні стратегії просування онлайн-послуг (інтернет-банкінг) за допомогою надання винагород клієнтам. Наприклад, продаж через мережу своїх банкоматів і pos-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв'язку або переказ коштів із карти на карту будь-якого банку України. Для інтернет-банкінгу може розцінюватися як перспектива

вплив гендерних особливостей клієнтів, оскільки чоловіки мають до нього позитивне ставлення порівняно з жінками, а кількість інтернет-користувачів буде рости за рахунок жінок.

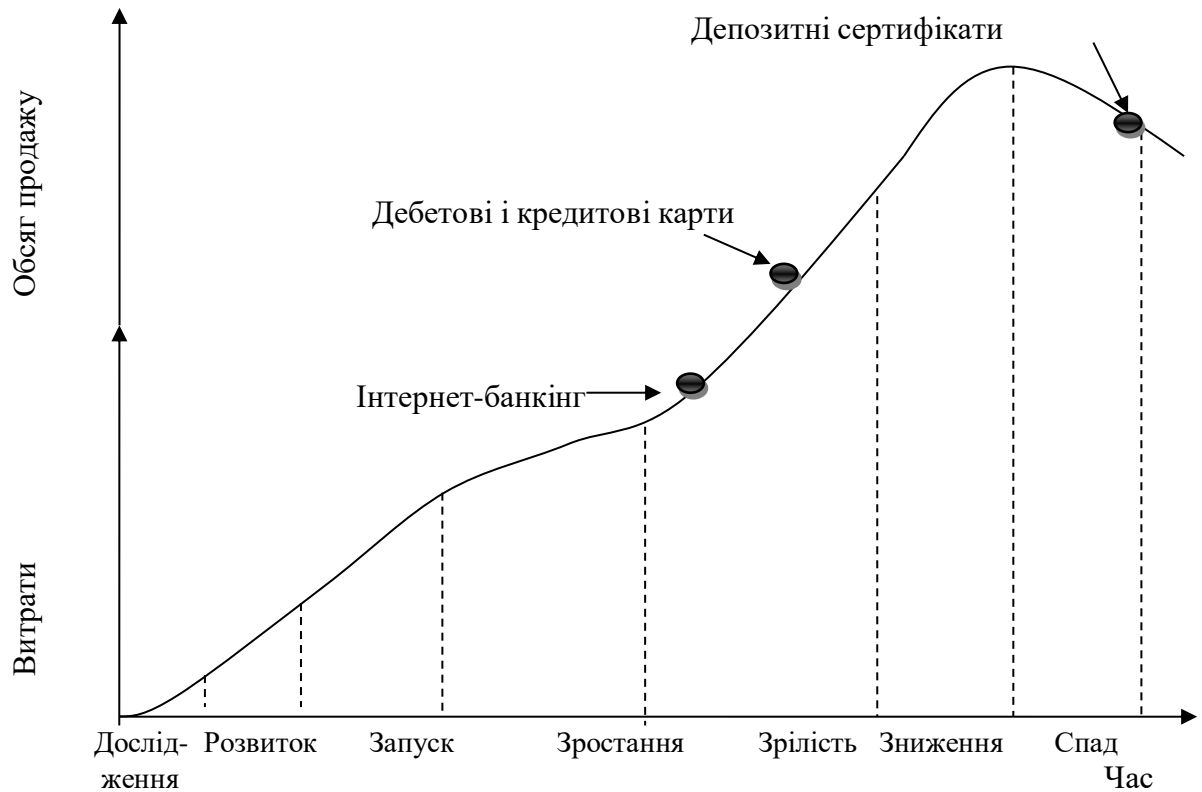

Рис. 3.9. Життєвий цикл продуктів АТ «ПУМБ»

Джерело: розроблено автором за [34; 35]

Платіжні картки активно розвиваються. Кількість активних карт, випущених банком за період із 2019 по 2021 рік, зросла на 24,29%. АТ «ПУМБ» збільшував обсяг продажів за рахунок скорочення частки інших банків, шляхом активного залучення нових клієнтів, що позитивно характеризує роботу менеджерів і відділів маркетингу. Отже, платіжні картки і платежі через інтернет-банкінг знаходяться на високій стадії зростання, тоді як операції з депозитними сертифікатами досягли насиченої стадії.

Оцінка зрілості продуктів банку АТ «ПУМБ» потрібна для розроблення стратегії, забезпечення конкурентоспроможності і фінансової стабільності розвитку банку, вдосконалення технологій і бізнес-процесів, розроблення

комунікаційної, цінової політики і продуктового ряду, пошуку на кожній стадії життєвого циклу оптимального співвідношення складових елементів банківського маркетингу, що відповідає конкретній ситуації на ринку.

Відповідно до концепції життєвого циклу розроблено рекомендації щодо подовження часу, під час якого банківські продукти буду генерувати дохід для банку:

1) управління інтернет-банкінгом та платіжними картками на стадії зрілості має враховувати наступне. Банк має орієнтуватись на результат. Управління інноваційною діяльністю стає регламентованим: розвинуте комунікаційне середовище, визначено способи та форми комунікації між співробітниками і клієнтами банку. Цикл «пошук-отримання-поширення» інновацій набуває регламентованого характеру. Процеси пошуку та отримання інновацій із зовнішнього середовища формалізуються (наприклад, відбувається періодичне заповнення анкет-опитування). У цій фазі треба збільшувати витрати на маркетинг і рекламу, підвищувати якість банківського продукту, поліпшувати сервіс; можливе зниження комісій за обслуговування в інтернет-банкінгу та супровід платежів з платіжними картками для підтримки обсягів продажу.

2) управління депозитними сертифікатами та іншими продуктами на стадії спаду. Особливість цієї стадії у тому, що фінансове забезпечення розвитку продуктів, які перебувають на цій стадії, спрямовується не на вдосконалення інновації та їх розвиток, а в процедури контролю та страхування ризиків. Відкидаються варіанти, пов'язані з ризиком. Знижується відсотковий дохід, що виплачується власникам сертифікату або підвищується ціна (номінальна вартість в іноземній валюті) на дисконтний сертифікат. Починається робота за виживання на ринку банківських послуг за цими продуктами. Фінансове забезпечення переважно спрямоване на зміцнення продукту, а не створення нового. Акцент переноситься на те, як здійснюється управління інноваціями, а не на результат управління; є невеликі інновації, нові інновації генеруються дуже незначно, банк набуває інновацій у інших банках.

На стадії спаду життєвий цикл продукту йде до завершення – показники скорочуються дедалі активніше. Але ця фаза ЖЦ може демонструвати успіх і приносити дохід за рахунок якісних рекламних кампаній. Продажі об'єктивно скорочуються, активність виявляє лише консервативна частина цільової аудиторії, що отримала найбільш позитивний досвід використання. За продажами пропорційно знижуватиметься і прибуток. Тривалість спаду залежить від збереження актуальності пропозиції. Якщо банківський продукт залишається популярним у споживачів, період спаду буде поступовим та тривалим – банк зможе «доїти» продукт до повного згасання споживчої активності. Продукт миттєво втрачає актуальність, спад буде раптовим, якщо на ринку появиться принципово нове рішення. Конкуренція загострилась і основні гравці понижують ціни. Завдання банку – утримання існуючих клієнтів на максимально довгому відрізку часу, збереження у них лояльності до продукту, рівня інформованості про його якості. Необхідно сконцентруватися на поінформованості цільової аудиторії про продукт

Будь-яка інновація проходить фази від створення до типізації. Залежно від того, на якій фазі вона знаходиться, різняться обсяги фінансового забезпечення на її появу та результати від її використання. Вводячи класифікаційну ознаку фази інновації, ми підкреслюємо її власну ефективність. Діагностика фази та її часового періоду дозволяє допустити різний, у тому числі негативний на даній фазі, ефект інновації.

Виходячи з того, що інновація може бути створена як всередині системи, і привнесена до банку ззовні, виділимо специфіку фаз цих інновацій. Для інновації, створеної у банку, послідовна періодизація фаз включає:

- 1) нововведення;
- 2) пілотний проект;
- 3) масове використання;
- 4) типізація;
- 5) дифузія до інших банків [31, с. 114].

Для інновацій, що проникли з інших банків, періодизація фаз включає масове використання та типізацію.

Уподобання споживача банківського продукту формуються виходячи з наявності даних інструментів, або з уявлення про необхідну форму фінансового інструменту. Банк при цьому має надати депозитний та кредитний продукт, який відповідає необхідним характеристикам фінансового інструменту.

В умовах банківської діяльності, що характеризується перевищенням попиту на ресурси над пропозицією, оскільки фінансові ресурси завжди є обмежуючим фактором для інвестиційної діяльності, переваги споживачів банківських депозитних продуктів визначаються максимальною прибутковістю при прийнятному ризику, а переваги споживачів кредитних продуктів визначаються мінімальним рівнем витрат на його отримання. Банк повинен, максимізувавши прибуток для інвестора, мінімізувати витрати на одержувача інвестицій. Роль інвестора та одержувача інвестицій споживач банківських послуг грає одночасно, якщо розглядати його фінансову діяльність у період як обіг фінансових ресурсів, тому банк, забезпечуючи нормативний рівень прибутковості своєї діяльності, повинен оптимізувати витрати на депозитні та кредитні продукти та формувати такі продукти, параметри яких оптимально забезпечують трансформацію терміну, форми, умов заощаджень на інвестиції.

Таким чином, стає зрозумілим, що лінійка банківських послуг та продуктів АТ «ПУМБ» повинна постійно розвиватися, щоб, повною мірою задовольняючи потреби клієнтів, розвивати банківський бізнес загалом на основі створення та типізації продуктових, технологічних, організаційних та комунікаційних інновацій.

Підбиваючи підсумок, представимо забезпечення інноваційного розвитку та організацію інноваційної банківської діяльності як механізм взаємозв'язку та взаємодії:

– суб'єкта інноваційної діяльності, що характеризується резервом потенційної здатності, можливостями її актуалізації та оцінкою результату актуалізації здатності;

- об'єкта інноваційної діяльності, що є її метою та результатом, структурованого за видами інновацій;
- операційного середовища, яке детерміновано сукупністю структур та визначає обмеження інноваційної діяльності;
- конкурентного середовища банківської діяльності, що визначає напрямки інноваційної діяльності;
- зв'язків та відносин елементів інноваційної банківської діяльності, що створюють її цілісність.

На даному етапі економіки України, коли необхідним є розвиток вітчизняного виробництва (оскільки лише за допомогою нього можна розвивати реальний сектор ринкової економіки), банківській сфері має приділятися велика увага. Однак, поточний стан комерційних банків разом з інвестиційним середовищем в Україні не дозволяють розвиватися цій галузі повною мірою. Широкомасштабну інноваційну діяльність зараз ведуть лише найбільші українські банки, тоді як дрібніші кредитні організації обмежуються лише точковими нововведеннями.

Банкам необхідно переходити новий рівень розвитку, де однією з переважних напрямів діяльності є розвиток інноваційної діяльності, яке здійснюватиметься комплексно, тобто з урахуванням його елементів. На перших кроках такого переходу, на наш погляд, органи державної влади повинні допомогти банкам, які хочуть прогресувати в інноваційному напрямі, тому необхідно розробити ефективні механізми заохочення кредитно-фінансових організацій за підтримку інновацій. Це може бути як податкове стимулювання, і пільгове кредитування Національним Банком України конкретних інноваційних проектів чи поділ кредитно-фінансовими інститутами разом із державою ризиків інноваційних проектів.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано виконання оцінки інноваційного розвитку банку здійснювати комплексно, застосовуючи наступні підходи: коефіцієнтний аналіз рівня інноваційності банківських послуг банку; метод експертної оцінки інноваційної активності банку. Комплексний підхід до оцінки інноваційного розвитку з урахуванням рівня фінансового забезпечення дозволить отримати більш достовірну оцінку. За апробацією запропонованої методики визначено зменшення витрат на модернізацію й удосконалення технологій обслуговування клієнтів і надання основних банківських послуг та розробку нових технологій банківського обслуговування клієнтів. Проте значне збільшення приросту прибутку в цілому свідчить про ефективність інноваційних банківських технологій, які запровадив банк в останні роки. Частка висококваліфікованого персоналу в банку щорічно зростає. Це обумовлено проведенням на постійній основі курсів та тренінгів з підвищення кваліфікації персоналу, його навчання. Це також вплинуло й на універсальність персоналу. Для формалізованої оцінки стану інноваційної активності з урахуванням фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» розроблено опитувальник, який містить 10 запитань, що складаються з 5 груп. За результатами експертної оцінки встановлено, що банк АТ «ПУМБ» майже на 100% здійснює свою інноваційну стратегію; інноваційна стратегія досліджуваного банку розвивається планомірно. Запропонована на апробована методика містить фінансову складову, адже ми використали показники, які відображають фінансове забезпечення, зокрема: загальні витрати банку, витрати на підвищення кваліфікації персоналу, його навчання та розвиток.

2. Подано модель організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ», як упорядкованої, взаємопов'язаної, узгодженої сукупності фінансових відносин, інструментів, форм та методів, спрямована на досягнення цілей інноваційної діяльності банку

з урахуванням фінансових можливостей банку та внутрішніх закономірностей інноваційного розвитку банківського сектору.

Відповідно до концепції життєвого циклу розроблено рекомендації щодо подовження часу банківських продуктів, що наразі перебувають на стадіях «зростання-зрість» та «спад», під час якого банківські продукти буду генерувати дохід для банку. Звернуто увагу на те, що позитивний ефект від впровадження банківських інновацій можна отримати лише в тому випадку коли впроваджено повністю новий банківський продукт, оскільки система дистанційного обслуговування та система платіжних карток вже не може вважатися інновацією, оскільки ІТ-продукція швидко застаріває і клієнти швидко до неї привикають. У подальшому при обранні векторів інноваційного розвитку банк АТ «ПУМБ» має врахувати це, адже має для подальшого інноваційного розвитку належне фінансове забезпечення та потенціал.

3. Надано рекомендації щодо забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ». Масовий перехід клієнтів на використання дистанційних каналів обслуговування надає можливість АТ «ПУМБ» запропонувати нові технології та сучасні цифрові продукти, зокрема запропоновано відкрити платформу P2P-кредитування. Майбутнє банківської сфери за наданням стандартного набору банківських продуктів із застосуванням онлайн-технологій, цифрових інновацій, впровадженням та технічним удосконаленням мобільних та інтернет-сервісів. Такий вектор розвитку забезпечить більше високий рівень клієнтоорієнтованості та конкурентоспроможності для суб'єктів банківської галузі, а також виведе ринок загалом на якісно новий рівень розвитку. Для підтримки подальшого розвитку та отримання досягнутих позицій банку на фінансовому ринку необхідним є своєчасне та в достатньому обсязі фінансове забезпечення інноваційного розвитку. Наразі основним джерелом фінансового забезпечення діяльності банку та його інноваційного розвитку є отриманий чистий прибуток, якій щорічно зростає, та запозичені і залучені кошти клієнтів банку та інших банків.

ВИСНОВКИ

За підсумками проведеного дослідження зроблено основні висновки теоретичного та прикладного змісту.

1. Проведено дослідження сутності дефініцій «інновація», «банківська інновація» і «інноваційний розвиток». Запропоновано трактувати інноваційний розвиток банку як процес, завдяки якому створюються та впроваджуються інновації в діяльність банківської установи, мета яких – якісні зміни у соціально-економічному розвитку банку у довгостроковій перспективі та отримання економічного, комерційного і соціального ефектів від реалізації банківських інноваційних проектів. На основі сутності інноваційної діяльності банку сформульовано основні види інновацій у межах банківського сектора з урахуванням обраної стратегії розвитку.

Визначено, що будь-яка інновація банку вимагає фінансування, яке може відбуватись за рахунок ресурсів банку, якими є його власний капітал та фонди, а також кошти, залучені внаслідок проведення пасивних операцій. Доведено, що першочергову роль фактора розвитку інноваційної діяльності банку відіграє механізм фінансового забезпечення. Встановлено, що успішність інноваційного розвитку обумовлена правильним поєднанням різних джерел фінансування інноваційного розвитку, їх збалансування та забезпечення вчасного надходження є запорукою ефективного інноваційного розвитку.

2. Проаналізовано нормативно-правові засади здійснення інноваційної діяльності банків та встановлено, що регулювання інноваційної діяльності банку відбувається системою законів, зокрема «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про інноваційну діяльність» та інших законодавчих актів. Встановлено, що динамічність банківського сектору у зв'язку з глобалізацією, євроінтеграцією та цифровізацією вимагає постійного внесення змін у законодавчо-нормативне поле для регулювання

інноваційної діяльності банків та її фінансування у відповідності до законодавства ЄС.

3. За результатами дослідження методичних основ оцінки ефективності інноваційного розвитку доведено актуальність запровадження нових показників оцінки діяльності комерційного банку, зумовлену зростанням інноваційних розробок. На даний момент немає критеріїв оцінки інноваційного розвитку банку, основний акцент робиться на фінансовий аналіз. Визначено, що оцінка банківських продуктів передбачає порівняльний аналіз за неактуальними критеріями (кількість офісів, банкоматів, мотивація та лояльність персоналу). Проведено аналіз існуючих методик оцінки та виявлено основні переваги та недоліки кожної з них, обґрунтовано актуальність та значимість оцінки інноваційних переваг банку з урахуванням послуг конкурентів та умов зовнішнього середовища.

4. Досліджено результати господарської діяльності АТ «ПУМБ» і встановлено, що протягом аналізованого періоду 2019-2021 рр. банк має задовільні показники ліквідності та ділової активності, дотримується рекомендованих НБУ нормативів економічної діяльності комерційного банку. Виявлено проблеми в діловій активності АТ «ПУМБ»: в напрямку розміщення коштів в цінні папери та залучення строкових депозитів. Протягом аналізованого періоду зростання показують всі види операційних доходів та витрат банку. Показники рентабельності перебувають на одному ж і тому рівні протягом останніх трьох років, що є свідченням відсутності суттєвого зростання ефективності діяльності банку та викликано здебільшого зовнішніми факторами, зокрема кризою через пандемію covid-19. Проте банк додав всі зусилля для того, щоб рентабельність не знижалась, що позитивно характеризує менеджмент банку в умовах кризи.

5. Надано оцінку інноваційної діяльності АТ «ПУМБ». Все обслуговування клієнтів банку АТ «ПУМБ» щороку постійно переноситься в сферу дистанційного обслуговування, що поступово знижує функції роздрібною мережі, звужуючи діяльність банківських відділень, які дедалі більше

перетворюються у спеціалізовані сервіс-центри. Банком створено додаток «ПУМБ Online Для Підприємців». Про рівень достатнього інноваційного розвитку банку свідчить його конкурентоспроможність порівняно до основних конкурентів, що визначено експертним методом на підставі рейтингових оцінок Міністерства фінансів України та дослідження звітності банку АТ «ПУМБ» і його найближчих конкурентів. Встановлено, що сучасний стан інноваційності банківських послуг та технологій банківського обслуговування АТ «ПУМБ» забезпечує йому достатній рівень конкурентоспроможності на фінансовому ринку України, порівнюючи з лідерами банківського сектору. Банківські послуги універсального банку АТ «ПУМБ» характеризуються великою різноманітністю, залежно від різних критеріїв, технологічних можливостей та конкретних уподобань окремих сегментів клієнтів. ПАТ «ПУМБ» активно застосовує політику розвитку цифрового банкінгу, постійно доповнюючи та оновлюючи доступні можливості онлайн-обслуговування. Велика кількість операцій, здійснювана в особистому інтернет-кабінеті, оформлення та здійснення платежів – без додаткових комісії, що означає економічну вигідність користування цифровим банкінгом.

6. Надано оцінку фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ». Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» у 2019-2021 рр. склались з власного капіталу, зокрема – нерозподіленого прибутку. Визначено, що основним джерелом фінансування інноваційного розвитку банку є запозичені та залучені кошти, а також нерозподілений прибуток. АТ «ПУМБ» має достатній рівень фінансового забезпечення для інноваційного розвитку у подальшому. Встановлено, що витрати на модернізацію, оновлення та удосконалення технологій надання банківських послуг та банківського обслуговування за останні три роки значно скоротились. У 2021 р., вперше за останні роки, банк отримав економічну ефективність інновацій, що забезпечено значним приростом прибутку банку. Надаючи послуги із застосуванням цифрових банківських продуктів і дистанційного обслуговування клієнтів, банк домогся збільшення приросту

прибутку, що в цілому може свідчити про ефективність інноваційних банківських технологій.

7. За результатами дослідження методичних основ оцінки ефективності інноваційного розвитку обґрунтовано актуальність запровадження нових показників оцінки діяльності комерційного банку, зумовлену зростанням інноваційних розробок. Запропоновано здійснювати комплексно виконання оцінки інноваційного розвитку банку, застосовуючи наступні підходи: коефіцієнтний аналіз рівня інноваційності банківських послуг банку; метод експертної оцінки інноваційної активності банку. Комплексний підхід до оцінки інноваційного розвитку з урахуванням рівня фінансового забезпечення дозволить отримати більш достовірну оцінку. За апробацією запропонованої методики визначено зменшення витрат на модернізацію й удосконалення технологій обслуговування клієнтів і надання основних банківських послуг та розробку нових технологій банківського обслуговування клієнтів. У 2021 р. зросла економічна ефективність інновацій. Надаючи свої послуги із застосуванням цифрових банківських продуктів і дистанційного обслуговування клієнтів, банк досяг значного збільшення приросту прибутку, що в цілому може свідчити про ефективність інноваційних банківських технологій, які запровадив банк в останні роки. Частка висококваліфікованого персоналу в банку щорічно зростає. Це обумовлено проведенням на постійній основі курсів та тренінгів з підвищення кваліфікації персоналу, його навчання. Це також вплинуло й на універсальність персоналу. Для формалізованої оцінки стану інноваційної активності з урахуванням фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» розроблено опитувальник, який містить 10 запитань, що складаються з 5 груп. За результатами експертної оцінки встановлено, що банк АТ «ПУМБ» майже на 100% здійснює свою інноваційну стратегію; інноваційна стратегія досліджуваного банку розвивається планомірно. Встановлено, що основним джерелом ресурсів на забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ» є самофінансування. Власними джерелами фінансування інноваційної діяльності виступають нерозподілений прибуток та

амортизаційні відрахування, внески засновників у збільшення зареєстрованого капіталу. За останні три роки нерозподілений прибуток зріс на 772,3 млн. грн. або на 22,49%, що є свідченням наявності власних джерел фінансових ресурсів для фінансового забезпечення інноваційного розвитку банку АТ «ПУМБ» у майбутньому та має значний потенціал у використанні власного капіталу для фінансового забезпечення інноваційної діяльності та її розвитку. Досить важливим є активне використання інтелектуального потенціалу працівників та маркетингових інновацій.

8. Подано модель організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ», як упорядкованої, взаємопов'язаної, узгодженої сукупності фінансових відносин, інструментів, форм та методів, яка спрямована на досягнення цілей інноваційної діяльності банку з урахуванням фінансових можливостей банку та внутрішніх закономірностей інноваційного розвитку банківського сектору.

Відповідно до концепції життєвого циклу розроблено рекомендації щодо подовження часу банківських продуктів, що наразі перебувають на стадіях «зростання-зріст» та «спад», під час якого банківські продукти будуть генерувати дохід для банку. Звернуто увагу на те, що позитивний ефект від впровадження банківських інновацій можна отримати лише в тому випадку коли впроваджено повністю новий банківський продукт, оскільки система дистанційного обслуговування та система платіжних карток вже не може вважатися інновацією, оскільки ІТ-продукція швидко застаріває і клієнти швидко до неї привикають. У подальшому при обранні векторів інноваційного розвитку банк АТ «ПУМБ» має врахувати це, адже має для подальшого інноваційного розвитку належне фінансове забезпечення та потенціал.

9. Надано рекомендації щодо забезпечення інноваційного розвитку АТ «ПУМБ». Масовий перехід клієнтів на використання дистанційних каналів обслуговування надає можливість АТ «ПУМБ» запропонувати нові технології та сучасні цифрові продукти, зокрема запропоновано відкрити платформу P2P-кредитування. Майбутнє банківської сфери за наданням стандартного набору

банківських продуктів із застосуванням онлайн-технологій, цифрових інновацій, впровадженням та технічним удосконаленням мобільних та інтернет-сервісів. Такий вектор розвитку забезпечить більш високий рівень клієнтоорієнтованості та конкурентоспроможності для суб'єктів банківської галузі, а також виведе ринок загалом на якісно новий рівень розвитку. Для підтримки подальшого розвитку та отримання досягнутих позицій банку на фінансовому ринку необхідним є своєчасне та в достатньому обсязі фінансове забезпечення інноваційного розвитку. Наразі основним джерелом фінансового забезпечення діяльності банку та його інноваційного розвитку є отриманий чистий прибуток, який щорічно зростає, запозичені і залучені кошти клієнтів банку та інших банків.

Основний ефект, який отримає банк від запровадження інноваційних продуктів для клієнтів полягатиме у наступному: надання більш спеціалізованих банківських послуг; зниження транзакційних витрат; прискорення банківських процесів; поліпшення і більш ефективного здійснення банківських процесів; інноваційне використання даних для цілей маркетингу й управління ризиками; потенційний позитивний вплив на фінансову стабільність у зв'язку з посиленням конкуренції. Для підтримки подальшого розвитку та отримання досягнутих позицій банку на фінансовому ринку необхідним є своєчасне та в достатньому обсязі фінансове забезпечення інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, ред. від 01.01.2020 р. № 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Господарський Кодекс України. Закон України від 16.01.2003 № 436-IV, ред. від 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 № 679-XIV, в ред. від 10.11.2021р., №1811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36. С. 266.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III, ред. 17.04.2022, № 2182-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
6. Про споживче кредитування: : Закон України від 15 листопада 2016 р. № 1734-VIII, в ред. від 17.03.2022 № 2120-IX.
7. Положення про визначення пов'язаних з банком осіб: Постанова Правління Національного банку України від 12 травня 2015 року № 315, в ред. від 08.12.2021, v0112500-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-15#Text>
8. Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку: Постанова Правління Національного банку України від 21 травня 2015 року № 328, в ред. від 19.05.2022, v0095800-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500-15#Text>
9. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351) в ред. від 31.05.2022, v0087500-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

10. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 07 лютого 2019 року № 88, ред. від 02.07.2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text>

11. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент. Харьков. 2011. 303 с.

12. Берлач А. І. Банківське право України : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2016. 308 с.

13. Васильєва Т.А. Банківське інвестування на ринку інновацій : монографія. Суми : СумДУ, 2007. 522 с.

14. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібник. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 318 с.

15. Викулов В.С. Концептуальный подход к разработке инновационных стратегий коммерческого банка. *Финансовый менеджмент*. 2010. № 5. С. 106–108.

16. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. 2020. С. 217–227.

17. Вольська С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні Науки*. 2015. №10 (1). С. 178–181.

18. Ганзюк С.М., Шаровський М.Ю. Традиційні та інноваційні послуги на ринку банківських продуктів України. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. С. 292–301.

19. Гуща А. В., Боронос В. Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/174.pdf (дата звернення 10.05.2022).

20. Дзюблюк А. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. *Світ фінансів*. 2019. № 3(60). С. 8–25.

21. Дідківська Д.І., Панькевич В.М. Правове регулювання банківської діяльності: зарубіжний досвід. *Приазовський економічний вісник*. 2014. № 5. С. 290–293.
22. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти : монографія. Полтава : ТОВ “АСМГ”, 2010. 348 с.
23. Єпіфанов А. О., Маслак Н. Г., Сало І. В. Операції комерційних банків: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2017. 523 с.
24. Заплатинський М. В. Проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. №4. С. 83–90.
25. Звіт про прогрес АТ «ПУМБ» за 2020 рік. URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/press_content__fuib%20cop%202020_ua.pdf (дата звернення 19.06.2022).
26. Звітність АТ «Державний ощадний банк України». URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення 27.07.2022).
27. Звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль». URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/20-rba-separate-ukr-financial-statements-1-1-1-1-1-1.pdf> (дата звернення 27.07.2022).
28. Звітність АТ «Укрсиббанк». URL: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2021/2021q3_Consolidated.pdf (дата звернення 27.07.2022).
29. Звітність АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files%80.pdf> (дата звернення 27.07.2022).
30. Золотарьова О. В., Гура С. О. Конкурентоспроможність банку: зміст, фактори впливу та перспективні методи оцінювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 3. С. 34–37.
31. Золотарьова О.В., Чекал А.А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх впровадження в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 16. С. 112–115.

32. Зянько В.В. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / В.В. Зянько. Вінниця: УНІВЕРСУМ#Вінниця, 2015. 172 с.
33. Іванов С.В. Особливості банківських інновацій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30-2. С. 70–79.
34. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник. Суми : ВТД Університетська книга, 2010. 334 с.
35. Ілляшенко С.М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації. Суми: ТОВ «ТД "Папірус"», 2010. 624 с.
36. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2005. 324 с.
37. Карминский А.М., Жданова О.Р.Современные тенденции банковских инноваций. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 2. С. 106–118.
38. Карчева І.Я. Економічна ефективність інноваційної діяльності банків: дис. канд. екон. наук.: 08.00.08 / Карчева Ірина Яківна. К.: 2016. 242 с.
39. Кирилюк Д. К. До питання необхідності розробки та прийняття Банківського кодексу в Україні. *Юридичний журнал*. 2016. № 12. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2484> (дата звернення 10.05.2022).
40. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/130.pdf
41. Коваленко В. Проблеми капіталізації та оцінювання достатності капіталу Банку. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №8 (122). С. 276–285.
42. Коваль О.А., Прищенко І.Р. Управління власним капіталом банку. *Ефективна економіка*. 2020. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2020/91.pdf (дата звернення 10.05.2022).
43. Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В. Стратегія вибору альтернативного джерела фінансування інноваційної діяльності підприємства. *Електронне наукове видання "Modern Economics"*. 2017. № 5. С. 37–41.

44. Козьменко С.М., Васильєва Т.А., Леонов С.В. Маркетинг банківських інновацій. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 13–28.
45. Колодяжна І.В. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 448–453.
46. Конишева Ю.Ю., Красномоовець В.А. Фінансові аспекти інноваційної діяльності. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/121.pdf> (дата звернення 10.05.2022).
47. Кравченко О.О. Розвиток інновацій в банківській системі. *Фінансовий простір*. 2014. № 2(14). С. 39–42.
48. Кривич Я.М. Управління інноваційним потенціалом банку: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.08 / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2010. 24 с.
49. Литовченко М.О., Татяніна С.М. Сутність та значення конкурентоспроможності банку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 35. С. 427–432.
50. Міщенко В. І. Банківські операції: підручник / 2ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2017. 796 с.
51. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: підручник / 2-ге вид., випр. і доп. Київ : КНЕУ, 2018. 476 с.
52. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 12.05.2022).
53. Офіційний сайт АТ «ПУМБ». URL: <https://about.pumb.ua> (дата звернення 09.05.2022).
54. Почтовюк А. Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 3 (75). С. 133–139.
55. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с.

56. Прохоров К. Н. Инновации в банковской сфере. *Проблемы учёта и финансов*. 2014. № 4(16). С. 55–58.
57. Рейтинг банків України за диверсифікацією послуг та надійності банків / Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/> (дата звернення 27.07.2022).
58. Руда О.Л. Конкурентоспроможність банків на ринку надання банківських послуг. *Економіка та держава*. 2018. № 4. С. 58–61.
59. Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: підручник / 3-є вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2018. 608 с.
60. Савлук С. В. Власний капітал як запобіжник втрати ліквідності банку. *Банківська справа*. 2018. № 2. С. 55–62.
61. Семикова П. Банковские инновации и новый банковский продукт. *Банковские технологии*. 2020. № 11. С. 42–47.
62. Сербина Г. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 7. С. 23–27.
63. Сушко Н.М. Функціональне призначення конкурентної позиції банку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць*. Суми : Мрія ЛТД, 2003. С. 118–123.
64. Тищенко О.І. Огляд сучасних тенденцій на ринку онлайн-банкінгу в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1237–1243.
65. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. / Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., Турова Л.Л., Сірко А.Ю. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.
66. Ховрак І.В. Фінансування інноваційного розвитку: реалії та перспективи. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi_2013_1_229_235.pdf (дата звернення 10.05.2022).
67. Barth J., Caprio G., Levine R. Bank regulation and supervision: what works best? *World Bank*. 2017. P. 205–248.

68. Berger A., Hannan T. The Price – Concentration Relationship in Banking. *Review of Economics and Statistics*. 2019. № 71. P. 291–299.
69. Besanko D., Thakor A. Banking deregulation: allocational consequences of relaxing entry barriers. *Journal of Banking and Finance*. 2018. №16. P. 909–932.
70. Bhatt V. Financial Innovations and Credit Market Evolution. *Economic and Political Weekly*. URL: <https://www.jstor.org/stable/4377042> (дата звернення 10.05.2022).
71. Claessens S., Demirgüç-Kunt A., Huizinga H. How does foreign entry affect domestic banking markets? *Journal of Banking and Finance*. 2015. №. 25. P. 891–911.
72. Claessens S., Dobos G., Klingebiel D., Laeven L. The growing importance of networks in finance and its effects on competition. *Innovations in financial and economic networks*. 2016. P. 110–135.
73. Flejterski S. Istota i mierzenie konkurencyjności międzynarodowej. *Gospodarka planowa*. 1984. № 9. P. 8–12.
74. Hannan T.H., McDowell J.M. Market Concentration and the Diffusion of New Technology in the Banking Industry. *The Review of Economics and Statistics*. 2019. Vol. 66, № 4. P. 686-691.
75. Jonas A. Strategie konkurencji na rynku usług bankowych w Polsce, Wyd. *Menadżera i Bankowca, Warszawa*. 2018. 185 p.
76. Roberts P.W., Amit R. The Dynamics of Innovative Activity and Competitive Advantage: The Case of Australian Retail Banking. *Organization Science*. 2017. Vol. 14, № 2. P. 107-122.
77. Stankiewicz M.J. Determinanty konkurencyjności polskich przedsiębiorstw: sposoby i warunki umacniania konkurencyjności przedsiębiorstw w perspektywie globalizacji gospodarki, Wyd. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Toruń. 2016. P. 78–79.

ДОДАТКИ

РІЧНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ АТ «ПУМБ»
ЗА 2019-2021 РР.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про фінансовий стан на 31 грудня 2019 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2019 рік	2018 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	9 678 862	9 045 544
Заборгованість інших банків	7	1 195 152	1 520 741
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	40 704	204 710
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	8 968 599	9 448 821
Кредити клієнтам	9	32 896 401	27 378 815
Поточний актив з податку на прибуток		2	30
Інші активи	12	1 183 863	1 337 274
Основні засоби	10	1 699 263	1 581 588
Інвестиційна власність	10	94 309	71 876
Нематеріальні активи	10	282 597	324 234
Право користування активами	11	264 713	246 482
Всього активів		56 304 465	51 160 115
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	–	1 002
Заборгованість перед іншими банками	14	934 276	697 452
Кошти клієнтів	15	42 716 934	39 759 308
Випущені депозитні сертифікати	16	–	832 460
Зобов'язання з оренди	17	294 619	267 402
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		153 485	83 199
Відстрочене податкове зобов'язання	26	38 240	25 302
Інші зобов'язання	18	2 910 726	2 303 523
Субординований борг	19	–	488 145
Всього зобов'язань		47 048 280	44 457 793
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 512 473	3 539 953
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		623 286	634 386
Резерв переоцінки цінних паперів		104 324	(41 188)
Резервний фонд		1 479 799	1 479 799
Нерозподілений прибуток		3 434 643	987 712
Всього власного капіталу		9 256 185	6 702 322
Всього зобов'язань та власного капіталу		56 304 465	51 160 115

Підписано від імені Правління Відповідальною особою Банківської групи 29 травня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про фінансові результати за 2019 рік

(у тисячах гривень)

	<i>Прим.</i>	2019 рік	2018 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки	22	7 578 673	6 321 418
Інші процентні доходи		119 009	40 922
Процентні витрати	22	(2 486 175)	(2 445 669)
Чисті процентні доходи		5 211 507	3 916 671
Витрати на формування резерву під кредитні збитки	6, 7, 8, 9, 12, 29	(255 484)	(253 314)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки		4 956 023	3 663 357
Комісійні доходи	23	1 946 783	1 778 409
Комісійні витрати	23	(536 002)	(483 180)
Чисті комісійні доходи		1 410 781	1 295 229
<i>Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		254 742	297 466
- курсові різниці		67 957	(48 920)
<i>Чисті збитки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		(1 221)	(39)
- зміна справедливої вартості		(3 975)	(1 418)
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:</i>			
- торгові операції		8 823	27 793
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки інвестиційної власності	10	24 458	(10 635)
Чисті (збитки)/прибутки від похідних фінансових інструментів		(67 039)	137 184
Чисті прибутки від кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		2 555	-
Результат від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті		-	(2 564)
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		6 384	1 654
Результат від модифікації фінансових активів, яка не призводить до припинення визнання		(37 050)	6 632
Результат від припинення визнання фінансових активів		5 761	(212)
Результат від модифікації оренди		1 937	-
Дохід від страхової діяльності		767 371	902 973
Інші доходи	24	182 620	155 058
Операційний дохід		7 580 127	6 423 558
Операційні витрати	25	(4 585 535)	(3 950 858)
Прибуток до оподаткування		2 994 592	2 472 700
Витрати з податку на прибуток	26	(601 472)	(372 582)
Чистий прибуток за звітний період		2 393 120	2 100 118

Підписано від імені Правління Відповідальною особою Банківської групи 29 травня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про сукупний дохід за 2019 рік

(у тисячах гривень)

	2019 рік	2018 рік
Чистий прибуток за рік	2 393 120	2 100 118
Інший сукупний дохід		
<i>Інший сукупний дохід, який буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах</i>		
Нереалізовані доходи/(витрати) за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	204 521	(104 046)
Зміни резерву під очікувані кредитні збитки цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	(17 906)	(17 130)
Реалізовані доходи за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, рекласифіковані до звіту про фінансові результати	(8 823)	(27 793)
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу	(32 280)	20 644
Чистий інший сукупний прибуток/(збиток), що підлягає рекласифікації до складу прибутку або збитку у наступних періодах	145 512	(128 325)
<i>Інший сукупний дохід, який не буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах</i>		
Переоцінка приміщень	10 557	(1 090)
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу	(2 069)	387
Чистий інший сукупний прибуток/(збиток), що не підлягає перекласифікації до складу прибутку або збитку в наступних періодах	8 488	(703)
Інший сукупний дохід/(збиток), за вирахуванням податків	154 000	(129 028)
Всього сукупний прибуток за рік	2 547 120	1 971 090

Підписано від імені Правління Відповідальною особою Банківської групи 29 травня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про рух грошових коштів за 2019 рік

(у тисячах гривень)

	2019 рік	2018 рік
Грошові потоки від операційної діяльності		
Процентні доходи отримані	7 232 250	6 174 730
Процентні витрати сплачені	(2 438 539)	(2 357 650)
Комісійні доходи отримані	1 944 039	1 815 087
Комісійні витрати сплачені	(539 683)	(466 961)
Дохід, отриманий від торгівлі іноземною валютою	275 041	297 467
Збиток від операцій з цінними паперами	83	4 774
(Збиток)/прибуток від операцій з фінансовими деривативами	(62 359)	125 276
Дохід від страхової діяльності отриманий	865 723	823 833
Інші доходи отримані	180 472	146 337
Операційні витрати сплачені	(3 941 748)	(3 419 979)
Податок на прибуток сплачений	(552 542)	(250 636)
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до зміни операційних активів та зобов'язань	2 962 737	2 892 278
Чисте (збільшення)/зменшення операційних активів		
Заборгованість інших банків	146 694	(43 123)
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	67 249	85 543
Кредити клієнтам	(6 978 846)	(2 502 316)
Інші активи	(242 698)	(149 230)
Чисте (зменшення)/збільшення операційних зобов'язань		
Заборгованість перед Національним банком України	(1 000)	1 000
Заборгованість перед іншими банками	424 450	(188 018)
Кошти клієнтів	5 716 457	2 973 274
Випущені/погашені депозитні сертифікати	(801 357)	675 730
Інші зобов'язання	709 649	294 386
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності	2 003 335	4 039 524
Грошові потоки від інвестиційної діяльності		
Придбання основних засобів та нематеріальних активів	(558 395)	(448 694)
Надходження від продажу основних засобів та нематеріальних активів	92 691	71 039
Придбання цінних паперів	(54 333 617)	(79 314 592)
Продаж/погашення цінних паперів	54 792 150	78 051 566
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності	(7 171)	(1 640 681)
Грошові потоки від фінансової діяльності		
Сплата орендних платежів (Примітка 32)	(163 947)	(76 489)
Надходження єврооблігацій, інших позикових коштів та субординованого боргу	7 500	-
Погашення єврооблігацій, інших позикових коштів та субординованого боргу (Примітка 32)	(489 800)	(1 854 961)
Чисті грошові кошти, використані у фінансовій діяльності	(646 247)	(1 931 450)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти	(717 774)	(234 754)
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти	1 607	(1 987)
Чисте збільшення грошових коштів та їх еквівалентів	633 750	230 652
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	9 045 544	8 816 703
Вибуття компанії Банківської групи	(432)	(1 811)
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітної періоду (Примітка 6)	9 678 862	9 045 544

Підписано від імені Правління Відповідальною особою Банківської групи 29 травня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про фінансовий стан на 31 грудня 2020 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2020 рік	2019 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	14 541 054	9 678 862
Заборгованість інших банків	7	1 581 736	1 195 152
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	72 959	40 704
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	18 455 439	8 968 599
Кредити клієнтам	9	37 567 086	32 896 401
Поточний актив з податку на прибуток		2	2
Інші активи	12	1 410 334	1 183 863
Основні засоби	10	1 801 443	1 699 263
Інвестиційна власність	10	71 330	94 309
Нематеріальні активи	10	267 389	282 597
Право користування активами	11	294 432	264 713
Відстрочені податкові активи	24	2 218	-
Всього активів		76 065 422	56 304 465
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	4 200 554	-
Заборгованість перед іншими банками	14	1 356 654	934 276
Кошти клієнтів	15	57 455 651	42 716 934
Зобов'язання з оренди	16	328 639	294 619
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		146 685	153 485
Відстрочене податкове зобов'язання	24	11 807	38 240
Інші зобов'язання	17	2 726 474	2 910 279
Всього зобов'язань		66 226 464	47 047 833
Власний капітал	19		
Акціонерний капітал		4 998 576	3 512 473
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		612 414	623 286
Резерв переоцінки цінних паперів		118 639	104 324
Резервний фонд		1 610 231	1 479 799
Нерозподілений прибуток		2 397 438	3 435 090
Всього власного капіталу		9 838 958	9 256 632
Всього зобов'язань та власного капіталу		76 065 422	56 304 465

Підписано від імені Правління 21 травня 2021 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.Ю. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

Handwritten signatures in blue ink corresponding to the names listed below the stamp.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банківської групи про фінансові результати за 2020 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки	20	9 053 350	7 578 673
Інші процентні доходи		189 905	119 009
Процентні витрати	20	(2 384 728)	(2 486 175)
Чисті процентні доходи		6 858 527	5 211 507
Витрати на формування резерву під кредитні збитки		(1 142 852)	(255 484)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки		5 715 675	4 956 023
Комісійні доходи	21	2 080 259	1 946 783
Комісійні витрати	21	(742 224)	(536 002)
Чисті комісійні доходи		1 338 035	1 410 781
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		169 802	311 315
- курсові різниці		84 663	67 957
<i>Чисті збитки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		(88)	(1 221)
- зміна справедливої вартості		(12 017)	(3 975)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:</i>			
- торгові операції		27 127	8 823
Чистий (збиток)/прибуток від переоцінки інвестиційної власності	10	(1 167)	24 458
Чисті прибутки/(збитки) від похідних фінансових інструментів		4 974	(123 612)
Чисті прибутки від кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		4 381	2 555
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		21 618	6 384
Результат від модифікації фінансових активів, яка не призводить до припинення визнання		(27 883)	(37 050)
Результат від припинення визнання фінансових активів		1 713	5 761
Результат від модифікації оренди		-	1 937
Дохід від страхової діяльності		859 806	767 371
Інші доходи	22	126 051	182 620
Операційний дохід		8 312 689	7 580 127
Операційні витрати	23	(5 165 334)	(4 585 535)
Прибуток до оподаткування		3 147 355	2 994 592
Витрати з податку на прибуток	24	(603 301)	(601 472)
Чистий прибуток за звітний період		2 544 054	2 393 120

Підписано від імені Правління 21 травня 2021 року

С.П. Медведко (Голова Правління)
 О. Шкеляренко (Фінансовий директор)
 В.А. Полецук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банкієської групи про сукупний дохід за 2020 рік

(у тисячах гривень)

	2020 рік	2019 рік
Чистий прибуток за звітний період	2 544 054	2 393 120
Інший сукупний дохід		
<i>Інший сукупний дохід, який буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах</i>		
Нереалізовані доходи за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	101 028	204 521
Зміни резерву під очікувані кредитні збитки цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	(57 701)	(17 906)
Реалізовані доходи за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, рекласифіковані до звіту про фінансові результати	(27 127)	(8 823)
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу	(1 885)	(32 280)
Чистий інший сукупний дохід, що підлягає рекласифікації до складу прибутку або збитку у наступних періодах	14 315	145 512
<i>Інший сукупний дохід, який не буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах</i>		
Переоцінка приміщень	-	10 557
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу	-	(2 069)
Чистий інший сукупний дохід, що не підлягає рекласифікації до складу прибутку або збитку в наступних періодах	-	8 488
Інший сукупний дохід, за вирахуванням податків	14 315	154 000
Всього сукупний прибуток за звітний період	2 558 369	2 547 120

Підписано від імені Правління 21 травня 2021 року

С.П. Гереню (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Подишук (Головний бухгалтер)

Handwritten signatures of S.P. Gerenyu, K.O. Shkolyarenko, and O.O. Podishuk.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Консолідований звіт Банкієвської групи про рух грошових коштів за 2020 рік

(у тисячах гривень)

	2020 рік	2019 рік
Грошові потоки від операційної діяльності		
Процентні доходи отримані	9 243 313	7 232 250
Процентні витрати сплачені	(2 495 052)	(2 438 539)
Комісійні доходи отримані	2 090 306	1 944 039
Комісійні витрати сплачені	(701 067)	(539 683)
Дохід, отриманий від торгівлі іноземною валютою	169 918	275 041
Прибуток від операцій з цінними паперами	344	83
Прибуток(збиток) від операцій з фінансовими деривативами	5 830	(62 359)
Дохід від страхової діяльності отриманий	812 328	865 723
Інші доходи отримані	131 927	180 472
Операційні витрати сплачені	(4 476 607)	(3 941 748)
Податок на прибуток сплачений	(640 773)	(552 542)
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до зміни операційних активів та зобов'язань	4 140 465	2 962 737
<i>Чисте (збільшення)/зменшення операційних активів</i>		
Заборгованість інших банків	(189 168)	146 694
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	(28 252)	67 249
Кредити клієнтам	(3 639 312)	(6 978 846)
Інші активи	(413 663)	(242 698)
<i>Чисте (зменшення)/збільшення операційних зобов'язань</i>		
Заборгованість перед Національним банком України	4 200 000	(1 000)
Заборгованість перед іншими банками	(15 530)	424 450
Кошти клієнтів	11 118 473	5 716 457
Випущені/погашені депозитні сертифікати	(1 028)	(801 357)
Інші зобов'язання	(456 939)	709 649
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності	14 715 046	2 003 335
Грошові потоки від інвестиційної діяльності		
Придбання основних засобів та нематеріальних активів	(475 958)	(558 395)
Надходження від продажу основних засобів та нематеріальних активів	7 964	92 691
Придбання цінних паперів	(160 549 123)	(54 333 617)
Продаж/погашення цінних паперів	151 867 797	54 792 150
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності	(9 149 320)	(7 171)
Грошові потоки від фінансової діяльності		
Виплата дивідендів	(2 000 043)	-
Сплата орендних платежів (Примітка 30)	(143 085)	(163 947)
Надходження єврооблігацій, інших позикових коштів та субординованого боргу	500	7 500
Погашення інших позикових коштів та субординованого боргу (Примітка 30)	-	(489 800)
Чисті грошові кошти, використані у фінансовій діяльності	(2 142 628)	(646 247)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти	1 439 732	(717 774)
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти	(638)	1 607
Чисте збільшення грошових коштів та їх еквівалентів	4 862 192	633 750
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	9 678 862	9 045 544
Вибуття компанії Банкієвської групи	-	(432)
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного періоду (Примітка 6)	14 541 054	9 678 862

Підписано від імені Правління 21 травня 2021 року

С.В. Черненко (Голова Правління)

О.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полющук (Головний бухгалтер)

(Handwritten signatures in blue ink)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2021 року

(у тисячах гривень)

	2021 рік (не аудований)	2020 рік
Активи		
Грошові кошти та їх еквіваленти	21 326 213	14 534 838
Кредити та аванси банкам	2 802 502	1 486 374
Інвестиції в цінні папери	23 142 132	18 454 704
Кредити та аванси клієнтам	53 086 793	37 573 208
Похідні фінансові активи	10 814	9 492
Інші фінансові активи	1 625 557	576 523
Інші нефінансові активи	281 383	349 351
Основні засоби	1 698 168	1 647 151
Інвестиційна нерухомість	62 099	71 330
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	255 846	264 333
Активи з права користування	344 117	294 432
Відстрочені податкові активи	13 200	2 218
Всього активів	104 648 824	75 263 954
Зобов'язання		
Зобов'язання перед Центральним банком	5 693 029	4 200 554
Кошти банків	1 445 197	1 356 654
Кошти клієнтів	80 917 134	57 515 262
Похідні фінансові зобов'язання	8 204	26 291
Орендні зобов'язання	379 968	328 639
Поточні податкові зобов'язання	257 844	132 528
Інші фінансові зобов'язання	2 463 602	1 341 892
Інші нефінансові зобов'язання	922 553	678 123
Всього зобов'язань	92 087 531	65 579 943
Власний капітал		
Акціонерний капітал	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід	101 660	101 660
Дооцінка	437 533	448 068
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	124 623	130 887
Резервний капітал	2 909 909	1 605 862
Нерозподілений прибуток	4 206 973	2 616 939
Всього власного капіталу	12 561 293	9 684 011
Всього зобов'язань та власного капіталу	104 648 824	75 263 954

С.П. Черненко (Голова Правління)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансові результати за 2021 рік

(у тисячах гривень)

	2021 рік (не аудований)	2020 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	11 643 088	9 045 859
Процентні доходи	191 009	189 905
Процентні витрати	(2 603 206)	(2 389 067)
Чистий процентний дохід	9 230 891	6 846 697
Збиток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (прибуток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	(763 463)	(1 113 492)
Чистий процентний дохід після вирахування збитку від зменшення корисності	8 467 428	5 733 205
Комісійні доходи	3 166 429	2 418 276
Комісійні витрати	(1 119 867)	(742 224)
Чистий комісійний дохід	2 046 562	1 676 052
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою	160 498	170 006
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти	191 191	78 018
Чистий прибуток від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	13 858	23 766
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	1 673	(1 167)
(Збитки)/прибутки від зміни справедливої вартості похідних інструментів	(59 557)	4 974
Чистий (збиток)/прибуток від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	(1 225)	4 209
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	1 062	21 618
(Збиток)/прибуток, що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	(950)	1 713
(Збиток від зменшення корисності)/сторнування збитку від зменшення корисності, визнаного у прибутку чи збитку	(2 021)	203
Інші доходи та витрати	74 042	107 628
Операційний дохід	10 892 561	7 820 225
Операційні витрати	(5 781 289)	(4 654 941)
Прибуток до оподаткування	5 111 272	3 165 284
Витрати на сплату податку	(923 680)	(557 191)
Прибуток за звітний період	4 187 592	2 608 093
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	292,35	182,08
	2021 рік (не аудований)	2020 рік
Прибуток за звітний період	4 187 592	2 608 093